

Szczegółowe warunki sytuowania informacji kierunkowej i turystycznej

00-[\[Komentarze\]](#)

Wzorce i standardy rekomendowane
przez
Ministra właściwego ds. transportu

WR-Z-21

WR-Z-21

Szczegółowe warunki sytuowania informacji kierunkowej i turystycznej

Wersja: 00

Obowiązuje od: [\[Komentarze\]](#)

Rekomendował: **Minister Infrastruktury w dniu 00 00000000 0000 r. (000-0.0000.0.0000)**

Wzorce i standardy rekomendowane przez Ministra właściwego ds. transportu:

- 1) nie stanowią przepisów w sprawie znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego w rozumieniu ustawy – Prawo o ruchu drogowym,
- 2) zgodnie z ustawą – Prawo o ruchu drogowym i ustawą o drogach publicznych przeznaczone są do dobrowolnego stosowania,
- 3) nie zwalniają osób wykonujących projekty organizacji ruchu oraz organów zarządzających ruchem ze stosowania przepisów ustawy – Prawo o ruchu drogowym i aktów wykonawczych wydanych na jej podstawie.

Opracował Zespół w składzie:

Marcin Dębiński, Remigiusz Polasik, Piotr Domagała, Aleksandra Jaworska, Marcin Wrótny, Agnieszka Sikorska, Bartłomiej Banach, Aneta Choina, Mateusz Drozd

Koordynator zamówienia: Katarzyna Kwiecień

Jednostka odpowiedzialna:

Ministerstwo Infrastruktury, Departament Dróg Publicznych
ul. Chałubińskiego 4/6, 00-968 Warszawa

© Skarb Państwa – Minister Infrastruktury

Zdjęcie na okładce © Marcin Dębiński

Opracowanie sfinansowano ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

...

Spis treści

1. Przedmiot i zakres stosowania

2. Wykaz opracowań powołanych

2.1. Akty prawne

3. Definicje i objaśnienia skrótów

3.1. Definicje

3.2. Skróty

3.3. Symbole

4. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji turystycznej

4.1. Zasady ogólne

4.2. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji turystycznej na drogach rowerowych

4.3. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji turystycznej na szlakach samochodowych

4.4. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji o obiektach turystycznych

5. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji kierunkowej

5.1. Zasady ogólne

5.2. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji kierunkowej dla autostrad i dróg ekspresowych

5.2.1. Zasady ogólne

5.2.2. Oznakowanie jezdni głównej autostrady w obszarze węzła drogowego

5.2.3. Oznakowanie jezdni głównej drogi ekspresowej w obszarze węzła drogowego

5.2.4. Tablica węzła drogowego

5.2.5. Tablice przeddrogowskazowe

5.2.6. Drogowskazy tablicowe

5.2.7. Drogowskaz E-103

5.2.8. Drogowskaz E-105

5.2.9. Drogowskazy do obiektów

5.2.10. Tablice szlaku drogowego

5.2.11. Numery dróg w postaci napisów poziomych stosowanych na jezdni węzła drogowego

5.3. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji kierunkowej dla dróg poza obszarami zabudowanymi

5.3.1. Zasady ogólne.

5.3.2. Zasady doboru miejscowości kierunkowych

5.3.3. Zasady stosowania oznakowania kierunkowego w rejonie przejść granicznych.

5.3.4. Typowe przykłady umieszczania oznakowania drogowskazowego na drogach w poza obszarami zabudowanymi.

5.3.5. Tablice przeddrogowskazowe

5.3.6. Drogowskazy do miejscowości

5.3.7. Drogowskaz w kształcie strzały do miejscowości wskazujący numer drogi

5.3.8. Drogowskaz w kształcie strzały do miejscowości podający do niej odległość

5.3.9. Drogowskazy do obiektów

5.3.10. Tablice kierunkowe

5.3.11. Znaki z numerem drogi.

5.4. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji kierunkowej dla ulic w obszarach zabudowanych.

5.4.1. Typowe przykłady umieszczania oznakowania drogowskiego na drogach w obszarach zabudowanych.

5.4.2. Tablice przeddrogowskazowe.

5.4.3. Drogowskazy do miejscowości i dzielnic.

5.4.4. Drogowskazy do obiektów.

5.4.5. Tablice kierunkowe.

5.5. Oznakowanie układów lokalnych.

5.5.1. Oznakowanie kierunkowe w miastach.

5.5.2. Stosowanie znaków kierunku na skrzyżowaniach w miastach.

6. Informacja kierunkowa objazdowa

6.1. Potrzeba stosowania informacji kierunkowej objazdowej

6.2. Proces organizacji objazdu w sieci drogowej

6.2.1. Identyfikacja i określenie danych wejściowych

6.2.2. Określenie trasy objazdu

6.2.3. Optymalizacja trasy z uwzględnieniem ochrony środowiska

6.2.4. Projektowanie informacji kierunkowej

6.2.5. Wdrożenie i nadzór

6.3. Zasady stosowania informacji kierunkowej objazdowej

6.3.1. Wczesna informacja

6.3.2. Ciągłość oznakowania

6.3.3. Czytelność i jednoznaczność

6.3.4. Jednolitość

6.3.5. Tymczasowość

ZAŁĄCZNIK. DOBÓR NAZW MIEJSCOWOŚCI PO SZCZEGÓŁOWEJ ANALIZIE ICH ZNACZENIA KOMUNIKACYJNEGO I GOSPODARCZEGO.

1. Przedmiot i zakres stosowania

(1) Wytyczne organizacji ruchu w sieci dróg składają się z trzech części, obejmujących swym zakresem:

- Wytyczne prowadzenia informacji kierunkowej i turystycznej,
- Wytyczne oznakowania parkingów i stref płatnego parkowania,
- Wytyczne zarządzania prędkością na drogach publicznych.

(2) Przedmiotowe wytyczne zawierają wymagania dotyczące informacji kierunkowej i turystycznej.

(3) Ogólne wymagania prowadzenia informacji kierunkowej i turystycznej:

- informacja turystyczna na drogach rowerowych,
- informacja turystyczna na autostradach i drogach ekspresowych,
- informacja turystyczna w obszarach zabudowanych,
- informacja turystyczna poza obszarami zabudowanymi,
- informacja kierunkowa na autostradach i drogach ekspresowych,
- informacja kierunkowa w obszarach zabudowanych,
- informacja kierunkowa poza obszarami zabudowanymi.

(4) Celem wytycznych jest:

- ujednolicenie standardów organizacji ruchu drogowego oraz prowadzenia informacji kierunkowej i turystycznej,
- ułatwienie współpracy projektantów z zarządcami dróg na etapie przygotowywania projektów,
- ułatwienie współpracy z wykonawcami elementów organizacji ruchu drogowego z zarządcami dróg.

(5) Wytyczne są przeznaczone do stosowania przez osoby i podmioty zajmujące się projektowaniem organizacji ruchu na drogach publicznych, firmy wykonawcze, zarządców dróg publicznych, organy zarządzające ruchem oraz organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego.

(6) Zaleca się, aby wytyczne były stosowane przy wykonywaniu:

- projektów stałej organizacji ruchu drogowego,
- czasowej organizacji ruchu drogowego,
- inwentaryzacji, analizy i wykonywaniu na ich podstawie nowych projektów organizacji ruchu drogowego,
- projektów mających na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Dokument chroniony prawami autorskimi

2. Wykaz opracowań powołanych

2.1. Akty prawne

- [1] Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1251, z późn. zm.).
- [2] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 24 czerwca 2022 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących dróg publicznych (Dz.U. 2022 poz. 1518, z późn. zm.)
- [3] Rozporządzenie Ministrów Infrastruktury, Spraw Wewnętrznych oraz Obrony Narodowej w sprawie znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego, stosowanych na drogach publicznych (...)

Dokument chroniony prawami autorskimi

3. Definicje i objaśnienia skrótów

3.1. Definicje

- (1) Samochodowy szlak turystyczny - wyznaczona trasa, która prowadzi przez regiony i atrakcje turystyczne
- (2) Mapa drogowa – mapa wskazująca jakie informacje kierunkowe powinny pojawić się na znakach informacji kierunkowej

3.2. Skróty

POT – Polska Organizacja Turystyczna

ROT – Regionalna Organizacja Turystyczna

3.3. Symbole

- (1) W Tab. 3.3.1 zestawiono wykaz symboli użytych w niniejszych wytycznych wraz z odpowiednią jednostką oraz opisem.

Tab. 3.3.1. Wykaz zastosowanych symboli

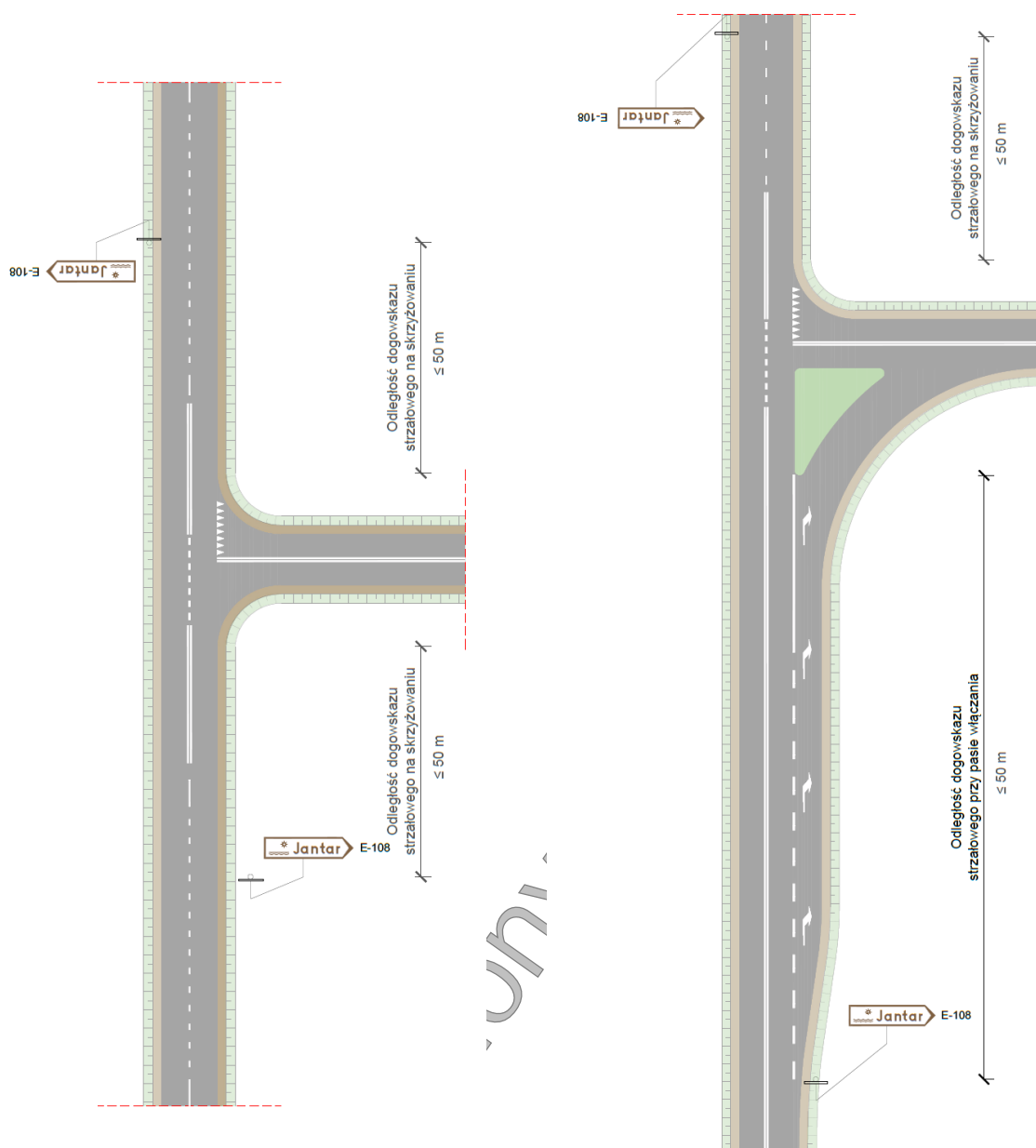
Symbol	Jednostka	Opis
L _k	[m]	Długość klina wyłączenia
L1	[m]	Odległość bariery od krawędzi drogi
L2	[m]	Szerokość pracująca bariery

Dokument chroniony prawami autorskimi

4. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji turystycznej

4.1. Zasady ogólne

- (1) Znaki informacji turystycznej stosowane są w celu wskazania kierunku do obiektów turystycznych lub wypoczynkowych.
- (2) Znaki informacji turystycznej jest to grupa znaków których celem jest informowanie użytkowników dróg o obiektach i atrakcjach turystycznych w pobliżu lub w ciągu danej drogi. Powinny spełniać zasady estetyki, czytelności oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego.
- (3) Zasady projektowania informacji turystycznej:
  - a) Jednolite oznakowanie spełniające wymagania określone w przepisach
  - b) Formułowanie czytelnych i estetycznych piktogramów
  - c) Prawidłowe usytuowanie z uwzględnieniem widoczności
  - d) Zaprojektowane oznakowanie turystyczne nie może zasłaniać innych istotnych znaków drogowych
  - e) Znaki i informacje zawarte na nich powinny być możliwe do odczytania w krótkim czasie
  - f) Należy stosować symbole graficzne które ułatwią odczytanie i interpretację przekazywanych
- (4) Napisy, symbole i obrzeże tych znaków są barwy brązowej. Na znakach do obiektu turystycznego można umieszczać także symbole obiektów oznaczonych znakami informacyjnymi.
- (5) Znaki do obiektu turystycznego umieszcza się po prawej stronie jezdni, w odległości nie mniejszej 50 m od skrzyżowania. Jeżeli na wlocie zastosowano pas wyłączania, to drogowskaz tablicowy umieszcza się na początku tego pasa. Na skrzyżowaniu typu „T” dopuszcza się umieszczanie znaku na przedłużeniu kończącej się drogi.

Rys. 4.1.1. Schemat umieszczania znaków do obiektu turystycznego

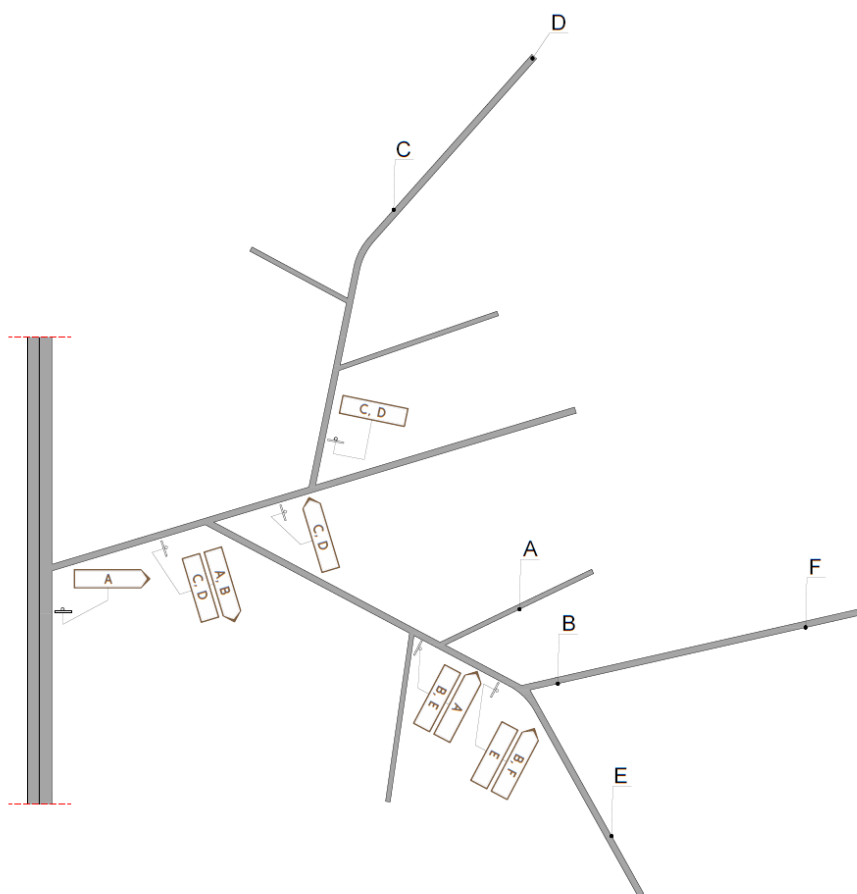
(6) Do oznakowania samochodowych szlaków turystycznych oraz obiektów turystycznych występujących na danym terenie stosuje się znaki „samochodowy szlak turystyczny”, „obiekt na samochodowym szlaku turystycznym” lub „informacja o obiektach turystycznych”. Projekty znaków samochodowych szlaków turystycznych opiniuje kapituła znaków turystycznych działająca właściwej organizacji turystycznej.

(7) Kapituła właściwej organizacji turystycznej działa odpowiednio przy:

- a) Polskiej Organizacji Turystycznej – opiniując oznakowanie przy autostradach i drogach ekspresowych,
- b) Regionalnej Organizacji Turystycznej województwa – dla dróg krajowych i pozostałych dróg.

(8) Symbol obiektu turystycznego powinien być prosty i czytelny, tak aby umożliwić kierowcy rozpoznanie znaku.

(9) Na autostradach i drogach ekspresowych umieszczane są informacje o obiektach turystycznych o szczególnej randze. W przypadku węzłów przy miastach na tablicach o obiektach turystycznych powinna pojawić się informacja o najważniejszych zabytkach w danym mieście.

Rys. 4.1.2. Schemat lokalizacji informacji turystycznej na sieci dróg w obszarze drogowego szlaku turystycznego

4.2. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji turystycznej na drogach rowerowych

- (1) Na drogach rowerowych będących częścią głównych szlaków rowerowych w Polsce o znaczeniu krajowym i międzynarodowym zalecane jest umieszczanie znaków wskazujących kierunek dojazdu do atrakcji turystycznych położonych na szlaku lub w jego niedalekim sąsiedztwie.
- (2) Forma i kształt znaku powinien być zgodny z aktualnym Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach.
- (3) Informacja o obiekcie turystycznym może zostać umieszczona przy drodze rowerowej wtedy, gdy istnieje możliwość dojechania bezpiecznie do niego bezpośrednio lub do miejsca, gdzie można zaparkować rower i udać się pieszo lub innym środkiem transportu.
- (4) Na drogach rowerowych podstawowym sposobem oznakowania atrakcji turystycznych lub innych obiektów zainteresowania turystów, znajdujących się w niewielkiej odległości od przebiegu lokalnego szlaku rowerowego jest znak R-101f.
- (5) Znak R-104 można umieścić na drodze lub drodze rowerowej w celu oznaczenia odległości i kierunku do szlaku rowerowego.

Rys.4.2.1. Drogowskaz do szlaku rowerowego

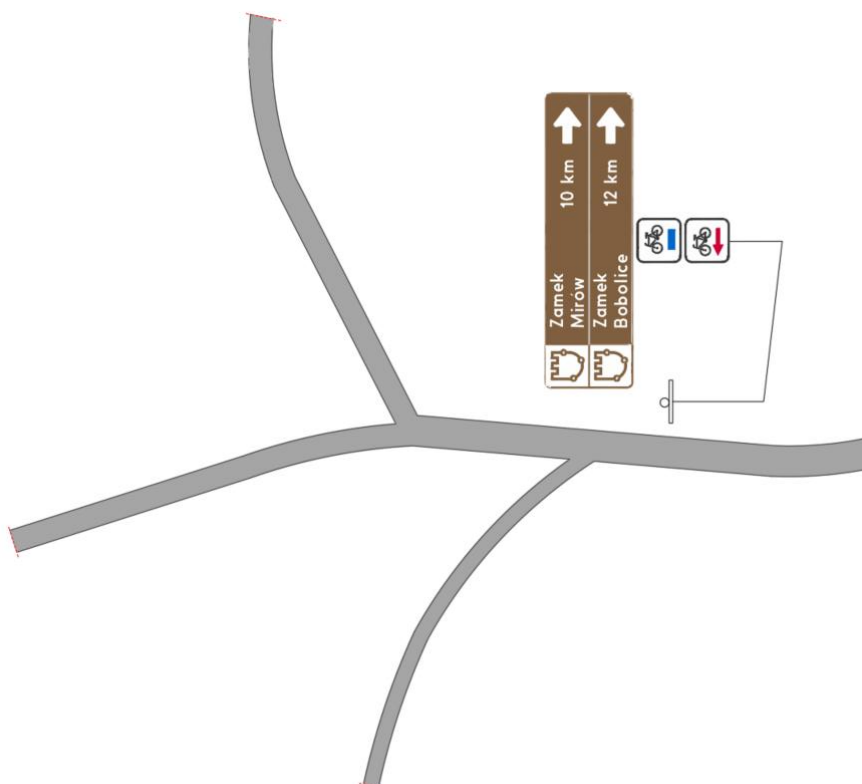
(6) W celu wskazania odległości do obiektu zainteresowania turystów można zastosować modyfikację znaków R-101c poprzez wprowadzenie nazw.

Rys.4.2.2. Przykład zastosowania znaku R-101c ze wskazaniem odległości do obiektu zainteresowania turystów

(7) Tworząc informacje umieszczane na znakach należy zachować zasady jak dla pozostałych znaków dotyczące czytelności informacji.

(8) Przykład oznakowania szlaku rowerowego przedstawiono na Rys.4.2.3

Rys.4.2.3. Oznakowanie szlaku rowerowego

4.3. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji turystycznej na szlakach samochodowych

(1) Znaki informacji turystycznej umieszczane są przy węzłach oraz skrzyżowaniach, w pobliżu których położone są atrakcje turystyczne lub szlaki turystyczne o szczególnym znaczeniu.

(2) Znaki te powinny być umieszczone na odcinku pasa wyłączania tak, aby nie kolidować z pozostałymi znakami.

(3) Znaki informacji turystycznej mogą być umiejscowione po prawej stronie jezdni w odpowiedniej odległości tak, aby zapewnić skrajnię drogi oraz odpowiednio umiejscowione i zabezpieczone przed uderzeniem pojazdu.

(4) Na autostradach i drogach ekspresowych nie należy lokalizować znaków informacji turystycznej tj. samochodowych szlaków turystycznych oraz wskazywać obiektów turystycznych o znaczeniu lokalnym.

(5) Do oznakowania w zakresie informacji turystycznej stosuje się znaki:

- a) E-119 – Samochodowy szlak turystyczny,
- b) E-120 – Obiekt na samochodowym szlaku turystycznym,
- c) E-121 – Informacja o obiektach turystycznych.

(6) Znaki E-120 można łączyć w tablice w przypadku możliwości dojazdu do różnych obiektów w różnych kierunkach na danym skrzyżowaniu.

Rys.4.3.1. Przykład tablicy z oznakowaniem E-119

(7) Oznakowanie może być zastosowane przy zachowaniu warunku odległości od danej kategorii drogi.

(8) Nie może być zlokalizowana dalej niż:

- a) 40 km od zjazdu z autostrady lub drogi ekspresowej,
- b) 30 km od dróg krajowych,
- c) 20 km od dróg wojewódzkich.

(9) Oznaczone mogą być tylko atrakcje turystyczne i obiekty dostępne dla turystów do zwiedzania przez większą część roku.

(10) Znaki mogą informować o muzeach, które posiadają znaczenie ponadregionalne i są otwarte przez większą część roku.

(11) Oznakowanie turystyczne może dotyczyć miast o unikalnej zabudowie.

4.4. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji o obiektach turystycznych

(1) Znak E-108 i jego modyfikacje służą do wskazania do obiektów turystycznych lub wypoczynkowych. Symbol i treść znaku może być modyfikowana w zależności od rodzaju atrakcji czy obiektu. Symbol może być odmianą z katalogu symboli lub indywidualnie zaprojektowaną grafiką według wskazania kapituły.

(2) Napisy, symbole i obrzeże znaku E-108 są barwy brązowej.

Rys.4.4.1. Przykład znaku E-108

(3) Dopuszcza się zastosowanie znaku E-108 na drogach ekspresowych i autostradach, w przypadku atrakcji turystycznych o istotnym znaczeniu krajowym lub międzynarodowym.

(4) Znak E-108 może wskazywać kierunek i odległość do pieszego lub rowerowego szlaku turystycznego, wskazując nazwę lub nr szlaku pieszego lub rowerowego.

Rys.4.4.2. Przykłady wskazania na drogowym oznakowaniu odległości do pieszego i rowerowego szlaku turystycznego

Dokument chroniony prawami autorskimi

5. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji kierunkowej

5.1. Zasady ogólne

- (1) Znaki kierunku i miejscowości stosuje się w celu wskazania uczestnikom ruchu kierunków dojazdu do miejscowości i innych miejsc lub obiektów zainteresowania podróżnych, przebiegu dróg oraz ich numerów.
- (2) Znaki kierunku, zwłaszcza tablice przeddrogowskazowe, drogowskazy i tablice szlaków drogowych są znakami wymagającymi indywidualnego projektu uwzględniającego zarówno liczbę wskazywanych kierunków, jak i podawanych dla tych kierunków informacji. Z zachowaniem czytelności i uwzględnieniem możliwości percepcji kierowcy przy dopuszczalnej prędkości.
- (3) Jeżeli ustalono to w opisach szczegółowych, to na znakach kierunku można umieszczać inne znaki lub ich miniatury, np. oznaczające autostradę lub numery dróg. Liczby kilometrów podawane na drogowskazach, tablicach kierunkowych i tablicach szlaku drogowego powinny oznaczać odległość od miejsca umieszczenia znaku do centralnego punktu danej miejscowości, np. rynku, głównego placu, ratusza, skrzyżowania dróg przelotowych itp.
- (4) Odległości na znakach należy podawać w pełnych kilometrach.
- (5) W przypadku znaku drogowskazu E-103 i E-104 gdy odległość jest mniejsza od 2 km to należy podać ją z dokładnością do jednej dziesiątej kilometra, np. 0,7 km lub 1,4 km.
- (6) Zespół znaków kierunku i miejscowości powinien zapewniać:
  - a) kompletność oznakowania, a więc zawierać wszelkie niezbędne napisy i symbole,
  - b) spójność w zakresie podawania tych samych nazw miejscowości na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach,
  - c) prawidłowość w podawaniu na drogowskazach i tablicach kierunkowych nazw miejscowości i odległości od nich.
- (7) Znaki kierunku stosuje się na odcinkach między skrzyżowaniami oraz w obrębie skrzyżowań i węzłów drogowych. Znaki umieszczone w obrębie skrzyżowań i węzłów drogowych na drogach krajowych oznaczonych numerami jedno- i dwucyfrowymi powinny zapewniać informację uprzedzającą (przed skrzyżowaniem), wskazującą (na skrzyżowaniu) oraz potwierdzającą (za skrzyżowaniem).
- (8) Na tablicach przeddrogowskazowych podaje się:
  - a) schematyczny plan skrzyżowania z zaznaczeniem ustalonego pierwszeństwa przejazdu,
  - b) schematyczny plan wyjazdów na węźle drogowym,
  - c) nazwy miejscowości,
  - d) numery dróg.
- (9) Na jednej tablicy można umieścić nie więcej niż dwa znaki dla każdego kierunku.
- (10) Drogowskazy od E-102 występujące w wielu odmianach stosuje się w celu wskazania kierującym pojazdami kierunku dojazdu do miejscowości lub dzielnic miast.
- (11) Znaki E-105, E-106 i E-107 wraz z ich odmianami stosuje się w celu wskazania dojazdu do obiektów komunikacyjnych: lotnisk, dworców lub stacji kolejowych, dworców autobusowych oraz portów. Znaki według analogicznego wzoru jak znak E-106 stosuje się w celu wskazania dojazdu do jednostki policji, pogotowia ratunkowego, urzędów administracji publicznej, zarządów drogi oraz jednostek prowadzących odprawę celną.
- (12) Na znaku umieszcza się symbol lub nazwę obiektu, którego dotyczy. Symbole powinny znajdować się przy prostopadłym boku i zwrócone przodem w tę stronę co grot strzały.

5.2. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji kierunkowej dla autostrad i dróg ekspresowych

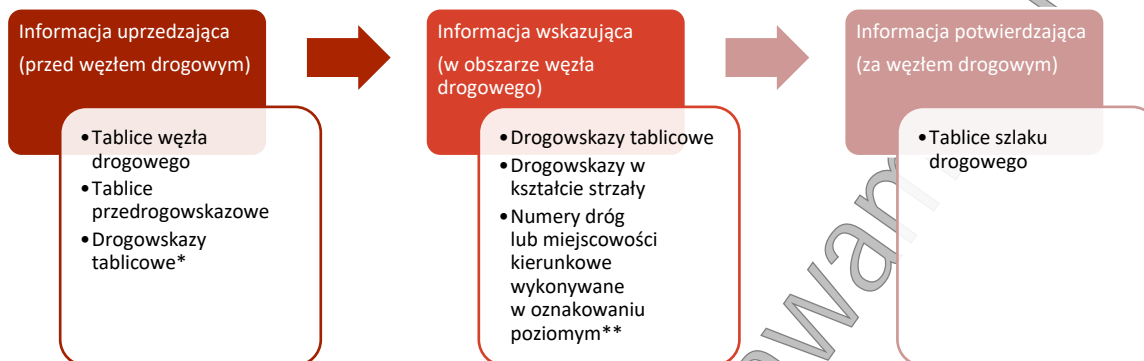
5.2.1. Zasady ogólne

- (1) Na znakach kierunku podaje się urzędowe nazwy miejscowości. Zaleca się stosowanie skrótów długich nazw, pod warunkiem, że będą zrozumiałe dla kierujących pojazdami, np. Aleksandrów Kuj., Gorzów Wlkp. Skraca się tylko część przymiotnikową nazwy.

Rys. 5.2.1 Zalecane formy skracania przymiotnikowej części urzędowej nazwy miejscowości

(2) Skracanie nazwy miejscowości ma istotne znaczenie dla ustalania nazw miejscowości kierunkowych dla autostrad i dróg ekspresowych z uwagi na zmniejszenie rozmiaru znaków drogowych, a tym samym redukcję kosztów ich produkcji oraz utrzymania.

(3) Znaki kierunku i miejscowości na autostradach oraz drogach ekspresowych stosuje się w zasadzie przed, w obszarze oraz za węzłem drogowym. Powinny one zapewniać następującą po sobie kolejność przekazywanych informacji (Rys. 5.2.2.):

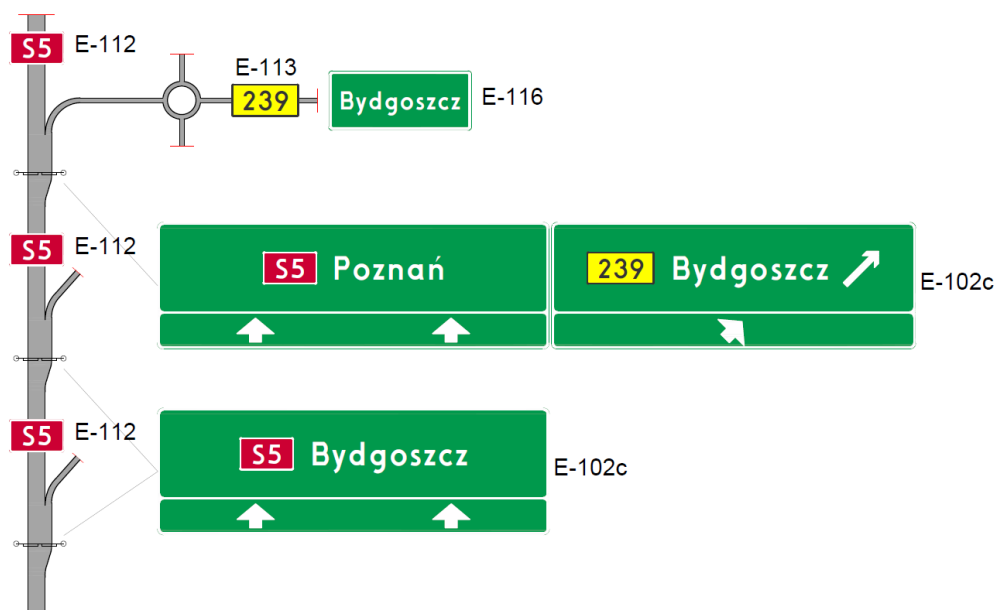

*Stosowanie drogowskazów tablicowych w ramach informacji uprzedzającej (przed skrzyżowaniem) jest sytuacją wyjątkową, do której należy przede wszystkim zmiana funkcji przynajmniej 1 pasa głównego przed węzłem na autostradzie lub drodze ekspresowej bezpośrednio w pas zjazdowy na węźle drogowym.

**Stosowanie numerów dróg lub miejscowości kierunkowych wykonywanych w oznakowaniu poziomym w ramach informacji wskazującej (na skrzyżowaniu) jest sytuacją wyjątkową, do której należy przede wszystkim zmiana funkcji przynajmniej 1 pasa głównego przed węzłem na autostradzie lub drodze ekspresowej bezpośrednio w pas zjazdowy na węźle drogowym.

Rys. 5.2.2. Następująca po sobie kolejność przekazywanych informacji kierunkowej na autostradzie oraz drodze ekspresowej

(4) Miejscowość kierunkowa oznacza miejscowość, do której kierowany jest ruch pojazdów, której nazwa jest wskazywana na wszystkich następujących po sobie znakach kierunku i miejscowości. Na drogach najwyższych klas technicznych, czyli na autostradach oraz drogach ekspresowych jako miejscowości kierunkowe podawane są miejscowości położone na tych drogach oraz na innych drogach, jeżeli są to miejscowości ważne ruchowo pod warunkiem kontynuacji podawania miejscowości kierunkowej na całym ciągu dróg do niej prowadzących (Rys. 5.2.3.).

Rys. 5.2.3. Sekwencja przedstawiania informacji kierunkowej na drodze autostradzie lub drodze ekspresowej

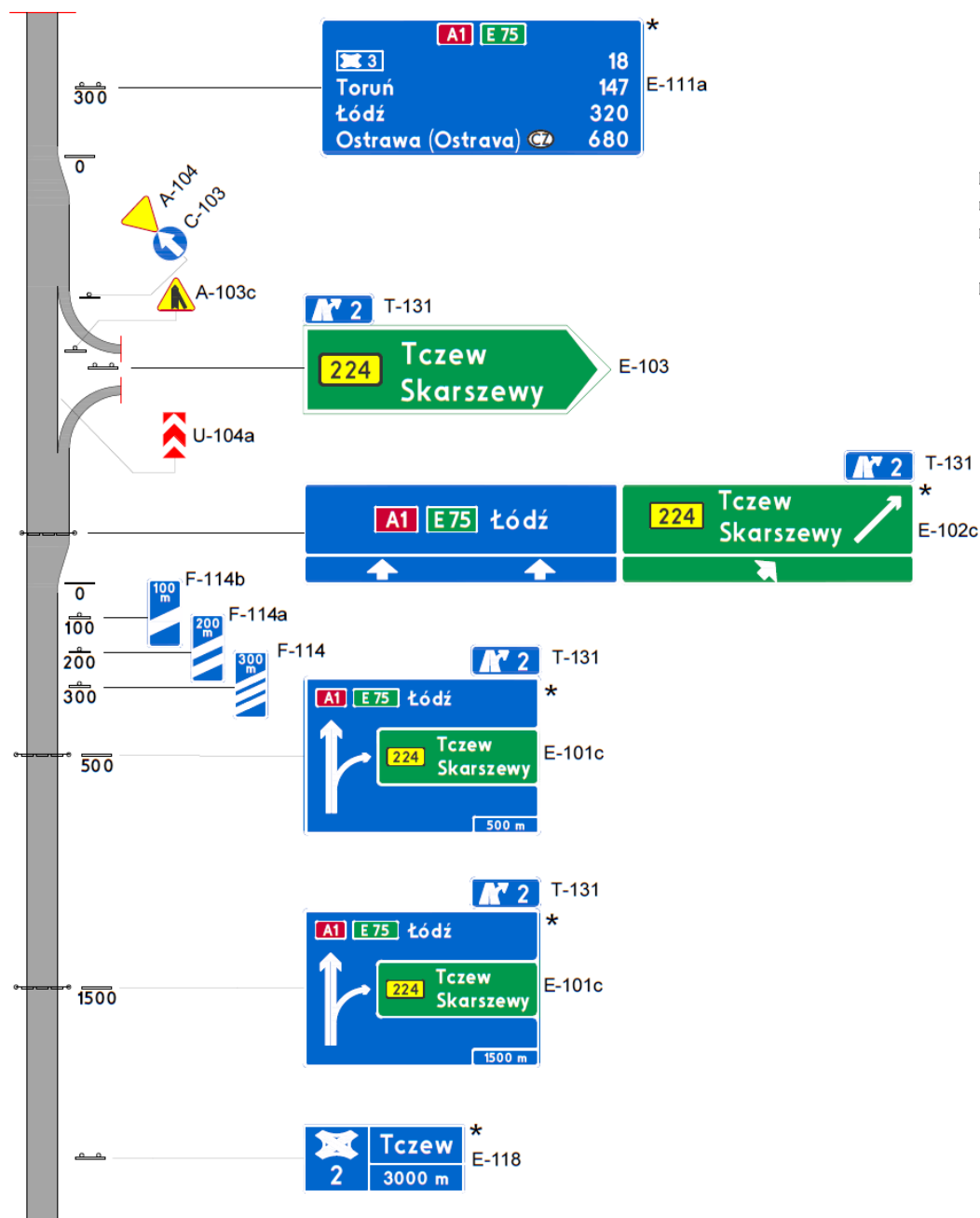
5.2.2. Oznakowanie jezdni głównej autostrady w obszarze węzła drogowego

(1) Do oznakowania jezdni głównej autostrady w obszarze węzła stosuje się następujące znaki oraz urządzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego (Rys. 5.2.4.):

- a) E-118 umieszczany 3000 m przed początkiem pasa wyłączania; jeżeli ze względu na niewielkie odcinki międzywęzłowe odległość umieszczania znaku nie może być zachowana, umieszcza się go w odległości 50–100 m za tablicą szlaku drogowego poprzedniego węzła; znaku można nie stosować, jeżeli odległość jego umieszczenia od początku pasa wyłączania byłaby mniejsza niż 2000 m,
- b) E-101c I ze znakiem T-133 umieszczany w odległości 1500 m przed początkiem pasa wyłączania,
- c) E-101c II ze znakiem T-133 umieszczany w odległości 500 m przed początkiem pasa wyłączania,
- d) F-114, F-114a, F-114b umieszczane w odległości 300, 200 i 100 m przed początkiem pasa wyłączania,
- e) E-102d ze znakiem T-133 umieszczany na wysokości osiągnięcia pełnej szerokości pasa wyłączania i rozmieszczony na całym przekroju jezdni autostrady,
- f) U-104 umieszczana za wyjazdem na wysepce w miejscu, w którym wysepka ma szerokość co najmniej 1,6 m,
- g) E-103 ze znakiem T-133 umieszczany za wyjazdem na wysepce, chyba że ukształtowanie wyjazdu nie pozwala na jego zastosowanie,
- h) A-103c umieszczany przed każdym wjazdem na autostradę w odległości 150–300 m; jeżeli odległość ta jest mniejsza od 150 m, pod znakiem umieszcza się tabliczkę T-101,
- i) E-111a umieszczany za wjazdem na autostradę w odległości 300 m od końca pasa włączania.

*W sytuacji braku możliwości umieszczenia znaku zgodnie z ww. lokalizacjami możliwa inna lokalizacja zgodna z opisem szczegółowym znaku.

(2) Dodatkowo, przed każdym wjazdem na jezdnię główną autostrady, na łącznicy, jezdni zbierająco-rozprowadzającej lub dodatkowej jezdni umieszcza się znak A-104 ze znakiem C-103.

Odległość wskazana na schemacie jest podstawową wartością odległości dla lokalizowania oznakowania na drodze ekspresowej lub autostradzie. Dla oznakowania wskazanego jako * możliwe jest zastosowanie innej odległości zgodnie z opisem szczegółowym oznakowania.

Rys. 5.2.4. Schemat oznakowania jezdni głównej autostrady w obszarze węzła drogowego

5.2.3. Oznakowanie jezdni głównej drogi ekspresowej w obszarze węzła drogowego

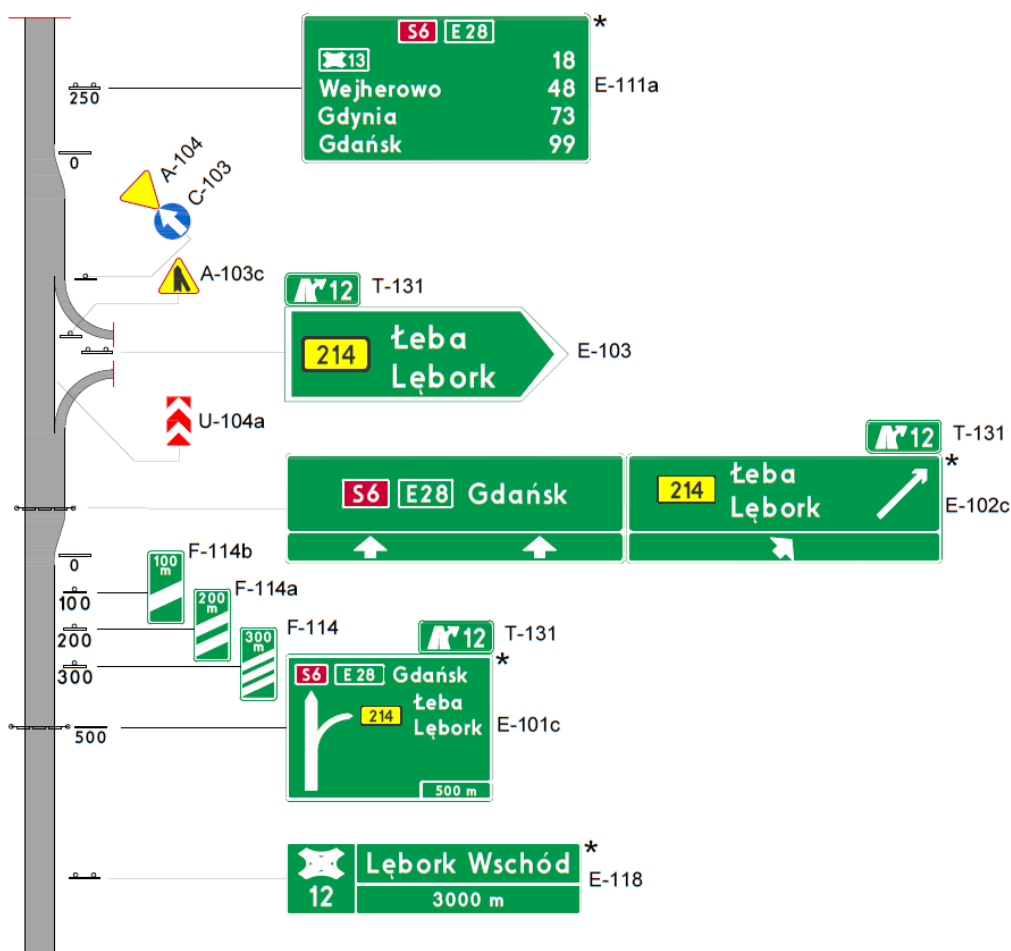
(1) Do oznakowania jezdni głównej drogi ekspresowej w obszarze węzła stosuje się następujące znaki oraz urządzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego (Rys. 5.2.5.):

- E-118 umieszczany 3000 m przed początkiem pasa wyłączania; jeżeli ze względu na niewielkie odcinki międzywęzłowe odległość umieszczania znaku nie może być zachowana, umieszcza się go w odległości 50–100 m za tablicą szlaku drogowego poprzedniego węzła; znaku można nie stosować, jeżeli odległość jego umieszczenia od początku pasa wyłączania byłaby mniejsza niż 1000 m,
- E-1c ze znakiem T-133 umieszczany w odległości 500 m* przed początkiem pasa wyłączania,

- c) F-114c, F-114d, F-114e umieszczane w odległości 300, 200 i 100 m przed początkiem pasa wyłączenia,
- d) E-102d ze znakiem T-133 umieszczany na wysokości osiągnięcia pełnej szerokości pasa wyłączenia* i rozmieszczony na całym przekroju jezdni drogi ekspresowej,
- e) U-104 umieszczana za wyjazdem na wysepce w miejscu, w którym wysepka ma szerokość co najmniej 1,6 m,
- f) E-103 ze znakiem T-133 umieszczany za wyjazdem na wysepce, chyba że ukształtowanie wyjazdu nie pozwala na jego zastosowanie,
- g) A-103c umieszczany przed każdym wjazdem na drogę ekspresową w odległości 150–300 m; jeżeli odległość ta jest mniejsza od 150 m, pod znakiem umieszcza się tabliczkę T-101,
- h) E-111a umieszczany za wjazdem na drogę ekspresową w odległości 250 m* od końca pasa włączania.

*W sytuacji braku możliwości umieszczenia znaku zgodnie z ww. lokalizacjami możliwa inna lokalizacja zgodna z opisem szczegółowym znaku.

(2) Dodatkowo, przed każdym wjazdem na jezdnię główną drogi ekspresowej, na łącznicy, jezdni zbierająco-rozprowadzającej lub dodatkowej jezdni umieszcza się znak A-104 ze znakiem C-103.

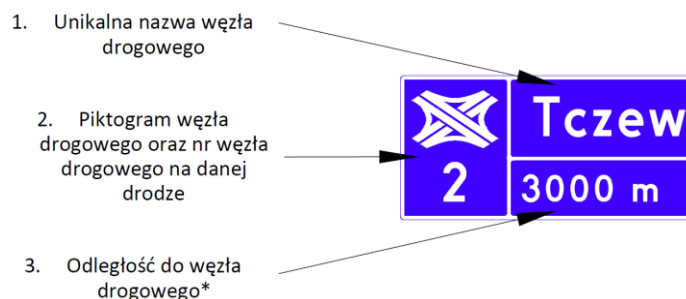

Odległość wskazana na schemacie jest podstawową wartością odległości dla lokalizowania oznakowania na drodze ekspresowej lub autostradzie. Dla oznakowania wskazanego jako * możliwe jest zastosowanie innej odległości zgodnie z opisem szczegółowym oznakowania.

Rys. 5.2.5. Schemat oznakowania jezdni głównej drogi ekspresowej w obszarze węzła drogowego

5.2.4. Tablica węzła drogowego

(1) Tablica węzła drogowego – jest zasadniczo pierwszym znakiem występujący dla danego węzła drogowego zarówno na autostradzie jak i drodze ekspresowej. Składa się on z 3 następujących części– Rys. 5.2.6.

*standardowa odległość do węzła drogowego 3000 m przed początkiem pasa wyłączania, chyba że warunki lokalne na to nie pozwalają. W takim przypadku dopuszcza się zmniejszenie tej odległości do nie mniej niż 1000 m przed początkiem pasa wyłączania. Wówczas rzeczywistą odległość podaje się z dokładnością do 100 m.

Rys. 5.2.6. Opis znaku T-133 na autostradzie (znak na drodze ekspresowej jest wykonywany na tle zielonym)

(2) Znak E-118 jest znakiem o tle barwy niebieskiej w przypadku znaków stosowanych na autostradzie oraz znakiem barwy zielonej w przypadku znaków stosowanych na pozostałych drogach.

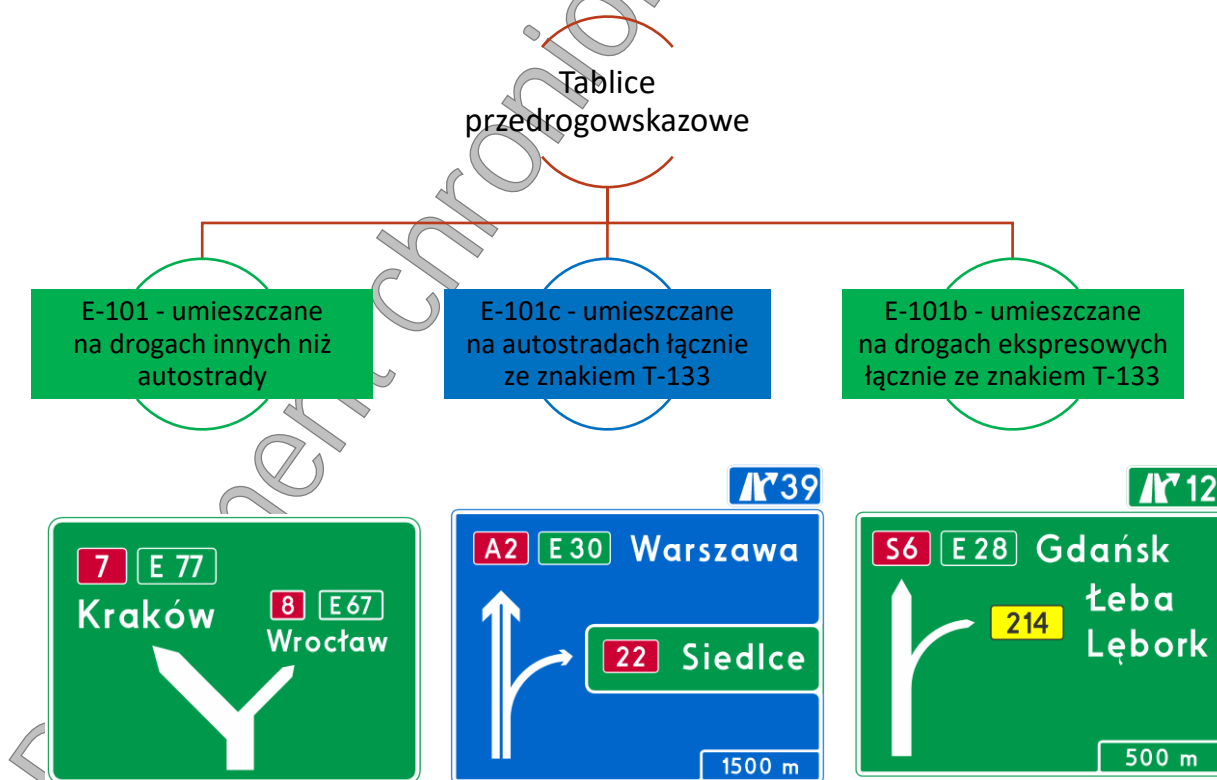
(3) Nr węzła drogowego występuje jedynie na autostradach oraz drogach ekspresowych.

5.2.5. Tablice przeddrogowskazowe

(1) Tablice przeddrogowskazowe – występują jako odmiany znaku E-101 wskazującym schematyczny układ węzła drogowego oraz przy jakich miejscowościach położone są drogi wylotowe z tego węzła. Na znakach tych podaje się numery dróg (jeśli występują), a także ewentualnie ich rodzaj, a w razie potrzeby inne informacje potrzebne z drogą.

(2) Wymiary tablic zależą od liczby i rodzajów napisów, symboli, znaków itp. oraz od obowiązującej dla danej drogi grupy wielkości liter – na autostradzie lub drodze ekspresowej jest to grupa wielkości znaków „wielkie”.

(3) Podział tablic przeddrogowskazowych w zależności od zastosowania na drodze przedstawiono na poniższym schemacie.

Rys. 5.2.7. Podział tablic przeddrogowskazowych w zależności od zastosowania na drodze wraz z ich przykładami

(4) Tablice przeddrogowskazowe E-101a i E-101b mają tło barwy zielonej z wyjątkiem tych części, które oznaczają kierunki lub miejscowości na dojeździe do autostrady – mających tło barwy niebieskiej, lub które oznaczają informacje lokalne – mających tło barwy białej. Tablica przeddrogowskazowa E-101c ma tło barwy niebieskiej z wyjątkiem tych części, które oznaczają kierunki lub miejscowości na dojeździe do dróg innych niż autostrada – mających tło barwy zielonej, lub które oznaczają informacje lokalne – mających tło barwy białej.

(5) Na tablicach przeddrogowskazowych podaje się:

- schematyczny plan skrzyżowania z zaznaczeniem ustalonego pierwszeństwa przejazdu,
- schematyczny plan wyjazdów na węźle drogowym,
- nazwy miejscowości,
- numery dróg,
- piktogramy znaków drogowych.

(6) Na autostradach i drogach ekspresowych w prawym dolnym rogu podaje się również liczbę oznaczającą odległość tablicy od początku pasa wyłączania zgodnie z poniższą tabelą Tab. 5.2.1

Tab. 5.2.1. Lokalizacja tablic przeddrogowskazowych na autostradzie oraz drodze ekspresowej

Rodzaj drogi		
Tablica I poprzedzająca lokalizowana w odległości 1500 m od początku pasa włączania	Brak	Stosuje się
Tablica II zasadnicza lokalizowana w odległości 500 m od początku pasa włączania	Stosuje się	Stosuje się

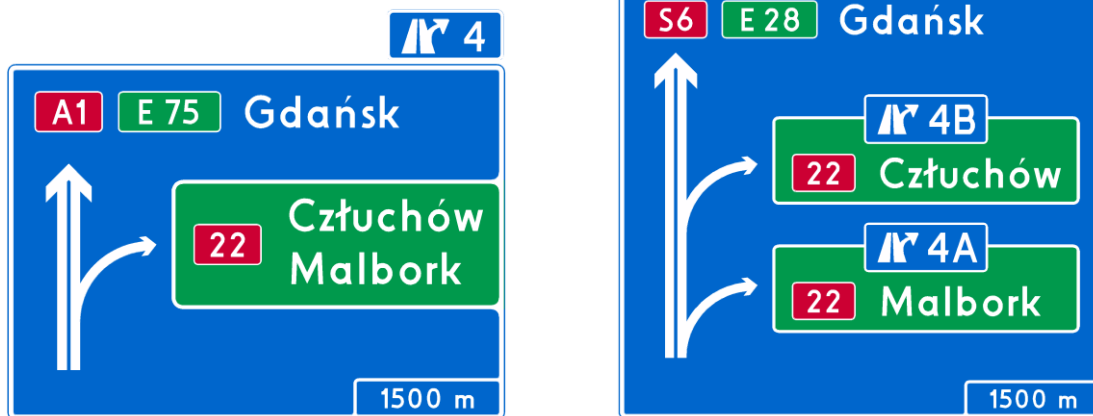
(7) W przypadku braku możliwości terenowych ww. tablice można wprowadzić w innych odległościach, tj. z przesunięciem do +/- 200 m. Wówczas w prawym dolnym rogu tablicy zamiast wartości 500 m należy zastosować rzeczywistością odległość do początku klina zjazdowego z dokładnością do 50 m.

(8) Tablice E-101a i E-101b można lokalizować po prawej stronie jezdni oraz nad jezdnią. Niemniej w celu zachowania pełni dostrzegalności tego znaku w pierwszej kolejności należy je stosować nad jezdnią. Obligatoryjnie nad jezdnią należy lokalizować tablice E-101a i E-101b, w przypadku występowania 3 pasów ruchu do jazdy w tym samym kierunku. W przypadku występowania 2 pasów ruchu do jazdy w tym samym kierunku tablice E-101a i E-101b należy lokalizować nad jezdnią – lokalizacja po prawej stronie jezdni może być wprowadzana wyjątkowo, w przypadku braku możliwości lokalizacji nad jezdnią. Zachowanie pełni dostrzegalności tablic E-101a i E-101b jest ważne w celu uniknięcia możliwości zasłaniania znaku przez większe pojazdy. Odpowiednie dostrzeżenie tablicy pozwala na wykonanie odpowiednich manewrów przez kierujących pojazdami, w tym tych poruszających się lewym pasem ruchu, tj. przygotowanie się do zjazdu, zmiana pasa ruchu z lewego na prawy.

(9) Dopuszcza się również umieszczanie znaków kategorii A, B lub D na liniach oznaczających kierunek lub informacji lokalnej i turystycznej (centrum, nazwa dzielnicy, obiektów komunikacyjnych itp.). Na jednej tablicy można umieścić nie więcej niż dwa znaki dla każdego kierunku. W tym przypadku zmniejsza się ich wymiary do 40 cm średnicy (dla znaku B) lub długości podstawy (dla znaków A i D). Na autostradzie i drodze ekspresowej na tablicy I należy przedstawić prędkość na łącznicy zjazdowej w postaci znaku typu B, którą w terenie oznakowuje się bez stopniowania.

(10) Znaki E-101a i E-101b umieszcza się łącznie ze znakiem T-133. W przypadku, gdy droga na węźle posiada więcej niż jeden wyjazd, znak T-133 zamiast nad tablicą, umieszcza się jako piktogram w treści tablicy oznaczając wyjazd numerem węzła oraz kolejną literą z alfabetu.

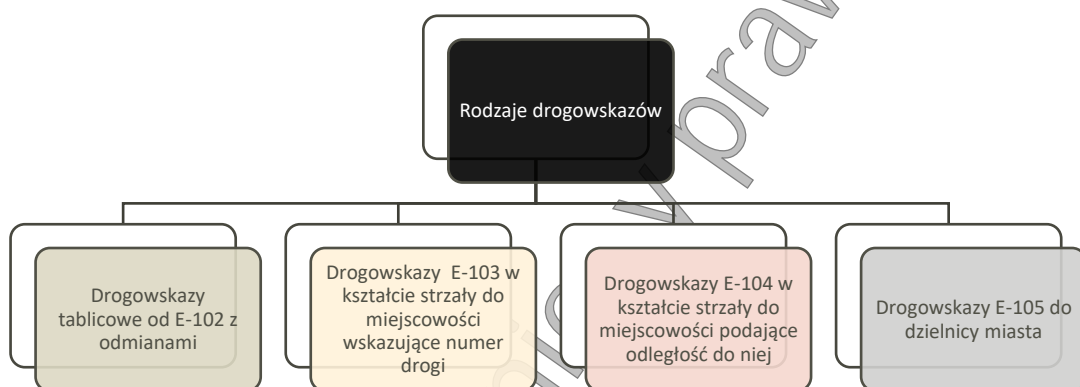

Rys. 5.2.8. Przykład umiejscowienia numeru węzła drogowego na tablicy przeddrogowskazowej w zależności od liczby (1 lub 2) wyjazdów z drogi w obszarze węzła drogowego

5.2.6. Drogowskazy tablicowe

(1) Drogowskazy do miejscowości lub dzielnic miast – są to drogowskazy E-102 do E-105 występujące w wielu odmianach stosuje się w celu wskazania kierującym pojazdami kierunku dojazdu do miejscowości lub dzielnic miast (Rys. 5.2.9.)

Rys. 5.2.9. Rodzaje drogowskazów

(2) Drogowskazy tablicowe stosuje się w celu wskazania na skrzyżowaniu lub bezpośrednio przed nim numerów dróg i kierunków do miejscowości, a także dzielnic miast, obiektów komunikacyjnych, turystycznych, wypoczynkowych itp.

(3) Drogowskazy tablicowe E-102a i E-102b oraz E-102c na drodze ekspresowej mają tło barwy zielonej z wyjątkiem tych części lub członów, które oznaczają kierunki lub miejscowości na dojeździe do autostrady – mających tło barwy niebieskiej, lub które oznaczają informacje lokalne – mających tło barwy białej. Drogowskaz tablicowy E-102c na autostradzie ma tło barwy niebieskiej z wyjątkiem tych członów, które oznaczają kierunki lub miejscowości na dojeździe do dróg innych niż autostrada – mających tło barwy zielonej, lub które oznaczają informacje lokalne – mających tło barwy białej.

Rys. 5.2.10. Przykład drogowskazu tablicowego E-102c lokalizowanego na jezdni 3-pasowej autostrady krzyżującej się na węźle drogowym z drogą ekspresową

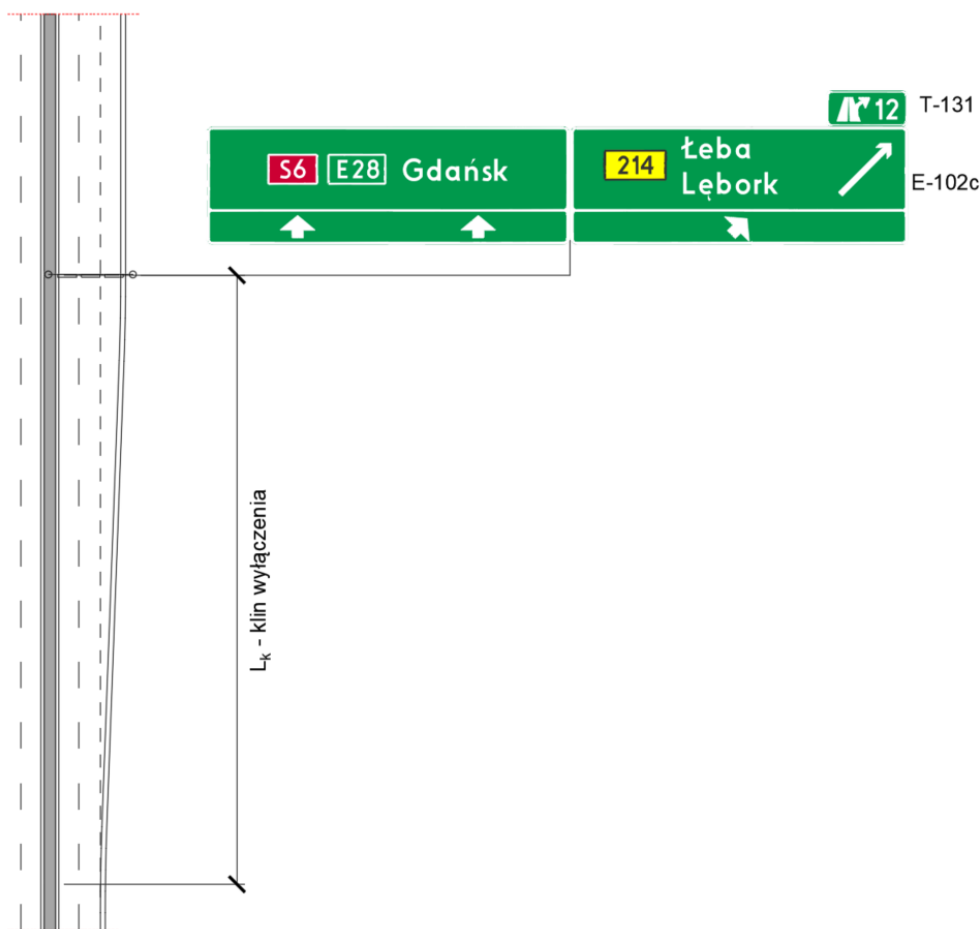

Rys. 5.2.11. Przykład drogowaskazu tablicowego E-102c lokalizowanego na jezdni 2 pasowej drogi ekspresowej krzyżującej się na węźle drogowym z inną drogą (droga wojewódzka)

(4) Drogowaskazy tablicowe na autostradach i drogach ekspresowych umieszcza się:

- a) nad jezdniami głównymi (E-102c)
- b) obok jezdni dodatkowych i zbierająco-rozprowadzających (E-102a) lub nad tymi jezdniami (E-102b)

(5) Jeżeli na autostradzie i drogach ekspresowych zastosowano pas wyłączenia, to drogowaskaz tablicowy umieszcza się w miejscu, w którym pas wyłączenia osiąga pełną szerokość (Rys. 5.2.12), lub w nieznaczącej odległości od tego miejsca w przypadku braku fizycznej możliwości lokalizacji konstrukcji wsporczej.

Rys. 5.2.12. Lokalizacja tablicy E-102c na drodze ekspresowej

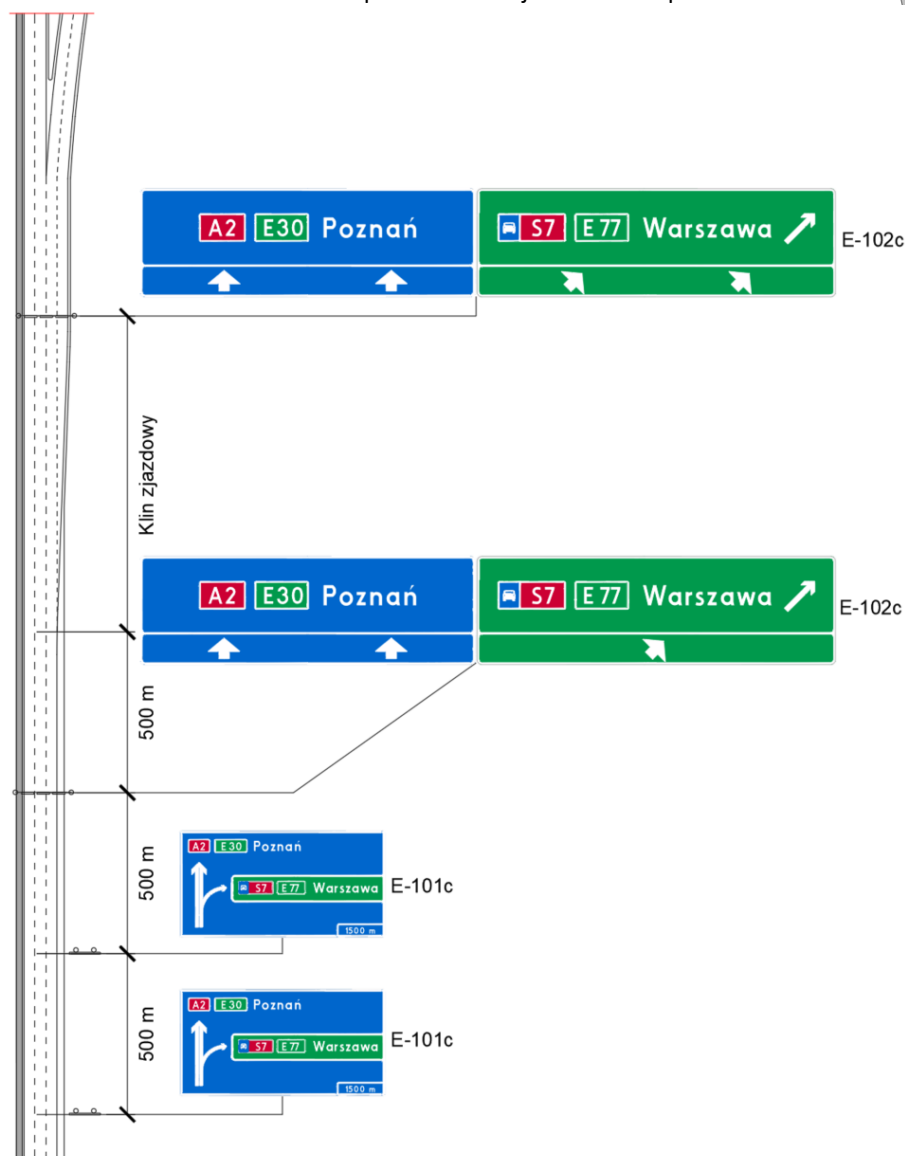
(6) Na drogowaskazie E-102c lokalizowanym na autostradzie lub drodze ekspresowej strzałkę umieszcza się tylko po prawej stronie nazwy miejscowości, do której droga odgałęzia się. Dodatkowo pod nazwami miejscowości w osi każdego pasa ruchu umieszcza się strzałki odpowiadające kierunkom ruchu na tych pasach.

(7) Poszczególne człony drogowaskazu E-102c powinny być takiej samej wysokości oraz powinny stykać się ze sobą.

(8) Poszczególne człony drogowaskazów umieszczanych nad jezdnią mogą być różnych wymiarów (szerokość). Oś pionowa drogowaskazu powinna się pokrywać z osią pionową pasa ruchu (pasów ruchu), którego drogowaskaz dotyczy, oś pozioma zaś powinna się pokrywać z osią poziomą konstrukcji wsporczej.

(9) Na skrzyżowaniach, przed którymi ze względu na brak miejsca lub z powodu dużej liczby pasów ruchu (trzy lub więcej) nie zastosowano tablic przeddrogowskazowych, można stosować drogowskazy uprzedzające. Ich treść powinna być analogiczna do treści drogowskazu umieszczonego bezpośrednio przed skrzyżowaniem.

(10) Jeżeli na jezdni jednokierunkowej autostrady lub drogi ekspresowej na dojeździe do węzła drogowego znajdują się przynajmniej 3 pasy ruchu, a 1 z tych pasów ruchu staje się pasem zjazdowym z węzła drogowego to oprócz zasadniczej tablicy drogowskazowej zlokalizowanej w obszarze węzła drogowego stosuje się poprzedzającą tablicę drogowskazową zlokalizowaną na 500 m przed początkiem klina pasa zjazdowego. Informację o odległości do początku pasa zjazdowego (klina) umieszcza się na tabliczce pod znakiem E-102c dla kierunku głównego jak i kierunku zjazdowego zgodnie z poniższym przykładem. W przypadku braku fizycznej możliwości lokalizacji konstrukcji wsporczej w tej odległości możliwe jest umieszczenie oznakowania w odległości +/- 200 m z zachowaniem dokładności do 50 m przedstawianej na tabliczce pod znakiem E-102c.

Rys. 5.2.13. Przykład lokalizacji tablicy uprzedzającej E-102c

Oznakowanie 2 wyjazdów w obrębie 1 węzła drogowego

(1) W większości przypadków wyjazd z drogi ekspresowej lub autostrady w obszarze węzła drogowego możliwy jest poprzez 1 zjazd z trasy głównej, a następnie:

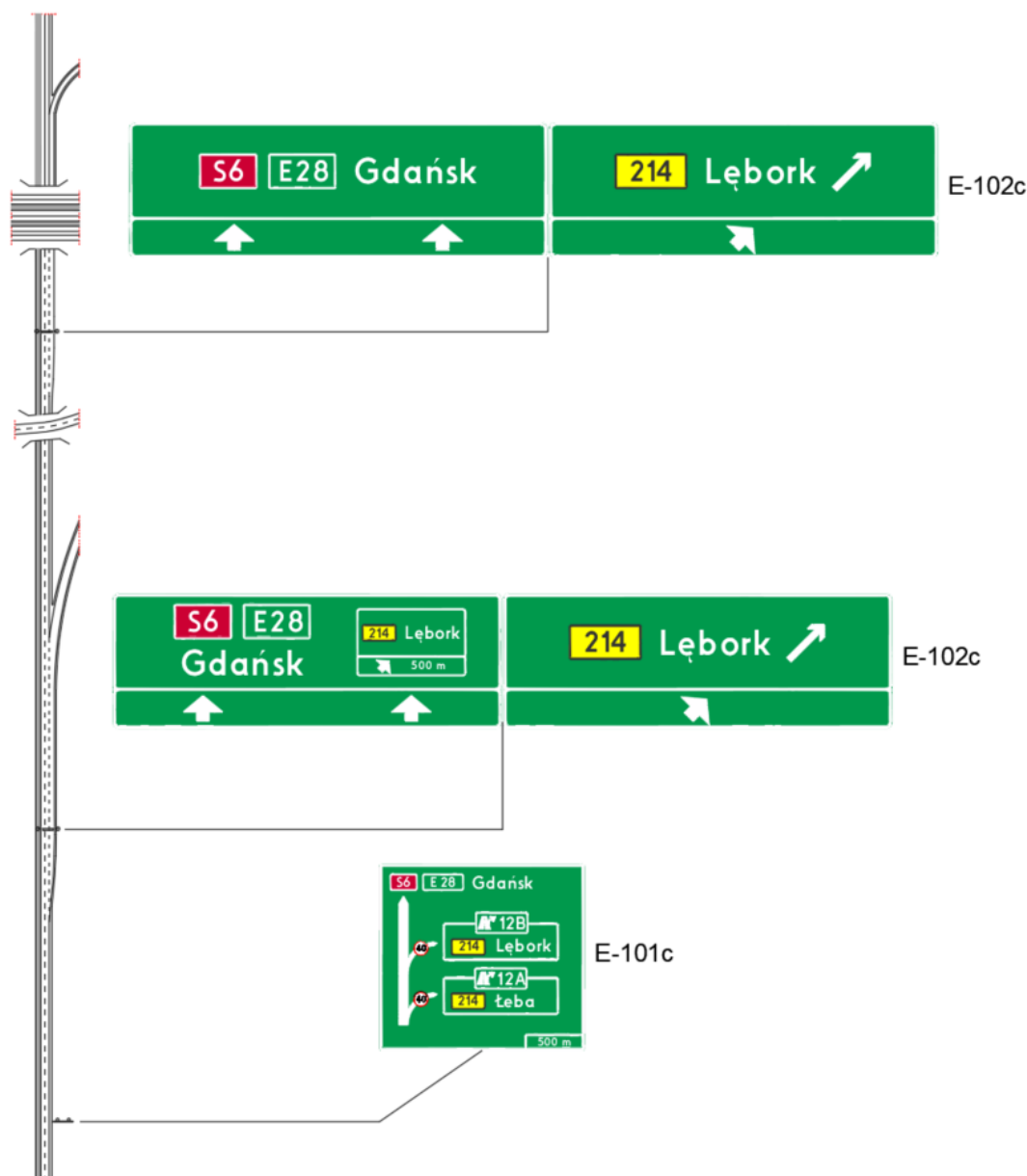
- jezdní zbierająco-rozprowadzającą i występującą na niej kolejne połączenia,
- łącznie zjazdową oraz znajdującą się na jego końcach skrzyżowanie.

(2) W takich przypadkach na trasie głównej odbywa się decyzja o zjeździe w danym kierunku, przy czym kierunek ten jest jednym z kilku, który obsługuje jeden zjazd. Decyzja o wyborze tego już właściwego kierunku zostaje podjęta już poza jezdnią główną, a więc w miejscu, gdzie kierujący pojazdem posiada już niższą prędkość. Niższa

prędkość pozwala na łatwiejsze przyswojenie treści przekazywanych na oznakowaniu (może być ich więcej), a także prostsze wykonywanie manewrów na drodze, do których jest potrzebny krótszy odcinek drogi.

(3) Istnieją przypadki, w których punkt decyzyjny o wyborze właściwego kierunku jazdy pozostaje jednak na jezdni głównej. Występuje tak w obszarze węzłów drogowych, które z trasy głównej obsługują nie jeden zbiorczy zjazd, a obsługują ich dwa. W takich przypadkach informacja o podzieleniu wyjazdu z drogi ekspresowej lub autostrady jest przedstawiana począwszy od tablicy przeddrogowskazowej. Wówczas nr węzła drogowego jest dzielony na wyjazd A i B – oznaczenie to dodaje się do numeru węzła drogowego i przedstawia nad miejscowościami kierunkowymi – poniższy rysunek.

(4) Na tablicy drogowskazowej występowanie drugiego zjazdu jest przedstawianie w miejscu występowania tego zjazdu, ale również w obszarze pierwszego zjazdu ze wskazaniem odległości pomiędzy nimi – poniższy rysunek.

Rys. 5.2.14. Przykład - sekwencja informacji kierunkowej dotycząca 2 zjazdów w obszarze trasy głównej w obszarze 1 węzła drogowego.

5.2.7. Drogowskaz E-103

(1) Znak E-103 "drogowskaz w kształcie strzały do miejscowości wskazujący numer drogi" stosuje się w celu uzupełnienia informacji podanej na drogowskazach tablicowych. Informacje na znaku E-103 są analogiczne jak na wcześniej zastosowanym oznakowaniu kierunkowym (E-101 i E-102).

(2) Znaki E-103 na autostradach i drogach ekspresowych stosuje w obszarze węzłów drogowych na wyjazdach z dróg – w rejonie początku łącznicy zjazdowej stanowiąc uzupełnienie informacji względem wcześniejszego oznakowania, a przede wszystkim w celu potwierdzenia kierunku dla kierującego pojazdem.

(3) Drogowskaz tablicowy E-103 ma tło barwy niebieskiej, gdy oznacza kierunki lub miejscowości na dojeździe do autostrady. W pozostałych przypadkach ma tło barwy zielonej.

(4) „Drogowskaz E-103 na wyjeździe z autostrady lub drogi ekspresowej umieszcza się łącznie ze znakiem T-133.

Rys. 5.2.15. Drogowskaz E-103 ze znakiem T-133 na wyjeździe z autostrady prowadzącym na drogę ekspresową

Rys. 5.2.16. Drogowskaz E-103 ze znakiem T-133 na wyjeździe z drogi ekspresowej prowadzącym na drogę wojewódzką

(5) W przypadku gdy droga, do której prowadzi drogowskaz E-103 nie jest drogą kategorii drogi krajowej lub wojewódzkiej należy stosować znak o konstrukcji znaku E-103 odpowiednio zmniejszony o brak wskazanego numeru drogi – przykład poniżej.

Rys. 5.2.17. Przykład stosowania drogowaskazu E-103 w przypadku prowadzenia ruchu do drogi innej niż krajowa czy wojewódzka, czyli do drogi bez przedstawianego numeru drogi na oznakowaniu kierunkowym

5.2.8. Drogowskaz E-105

(1) Znak E-105 "drogowskaz do dzielnicy miasta" stosuje się w celu wskazania dojazdu do dzielnicy lub ważnego dla podróżnych placu (ulicy) w mieście.

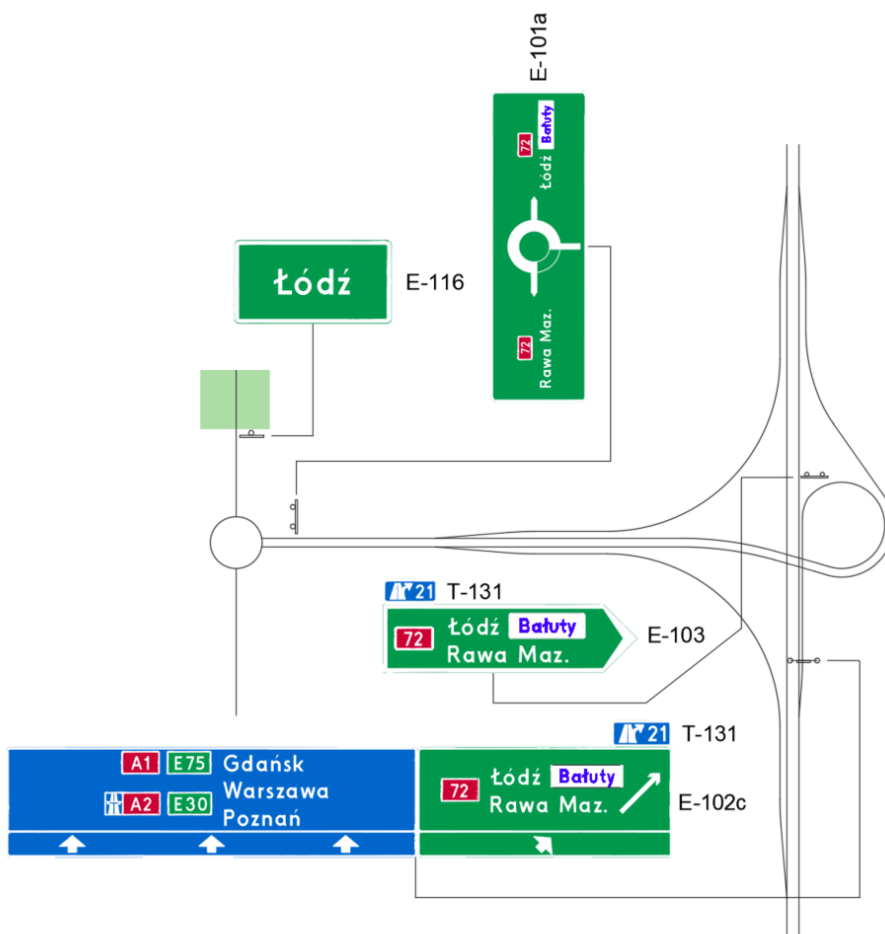
(2) Drogowskaz ten może być osobnym znakiem drogowym. Niemniej wskazane jest umieszczanie napisów dotyczących informacji lokalnej zamiast na osobnym znaku, na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach tablicowych.

(3) Pozwalają one kierującemu pojazdem w większym stopniu zidentyfikować właściwy kierunek do poszczególnych części danego miasta w szczególności w przypadku występowania większej liczby węzłów drogowych w jego sąsiedztwie.

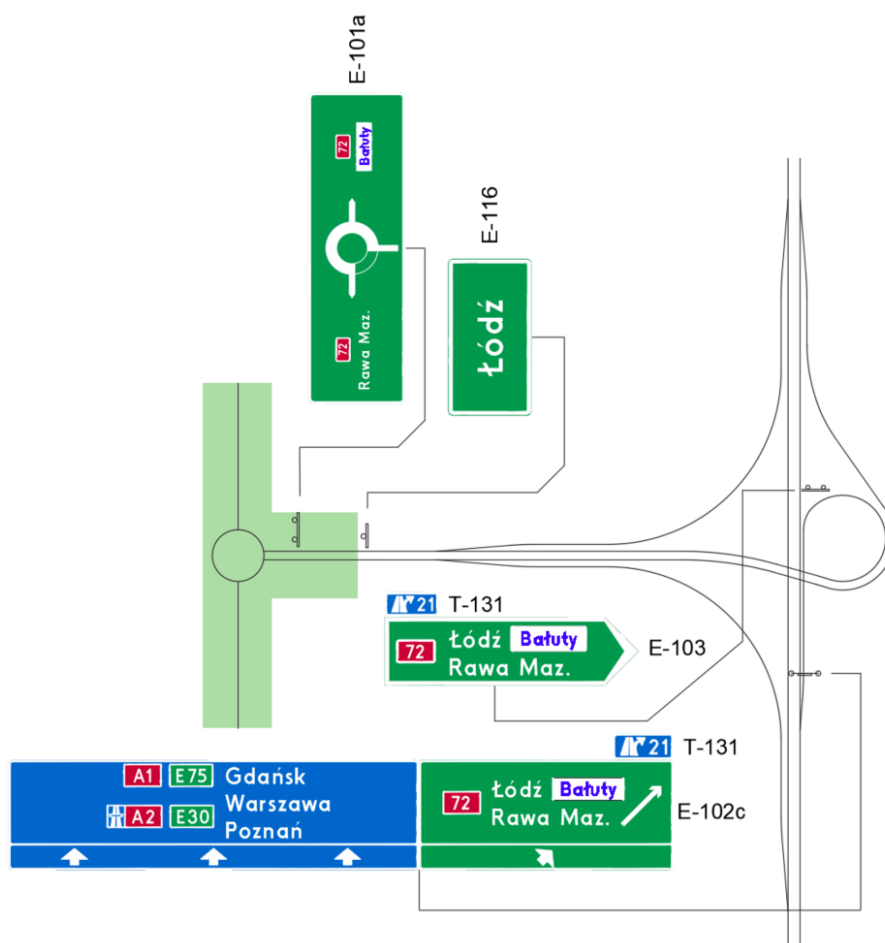

Rys. 5.2.18. Przykład tablicy E-101b z zastosowaną informacją lokalną

(4) Z uwagi na restrykcje stosowania znaku miejscowości, którego nie umieszcza się na ciągu głównym autostrad oraz dróg ekspresowych, na tych ciągach należy stosować miejscowość kierunkową (nawet jeżeli administracyjne droga znajduje się na terenie tej miejscowości), aż do umieszczenia znaku E-116 oznaczającego miejscowość. Znak ten umieszcza się na zjeździe z węzła drogowego lub poza nim, zgodnie z poniższym przykładem.

Rys. 5.2.19. Prowadzenie do obszaru miejscowości wyrażonego znakiem E-116 – przykład 1 – początek miejscowości poza węzłem drogowym.

Rys. 5.2.20. Prowadzenie do obszaru miejscowości wyrażonego znakiem E-116 – przypadek 2 – początek miejscowości na zjeździe z węzła drogowego

(5) W celu wskazania dojazdu do dzielnicy śródmiejskiej stosuje się drogowskaz E-105 z napisem "Centrum". W przypadku wskazywania napisów w ramach informacji lokalnej napis "Centrum" jako element znaków kierunkowych jest jednym z głównych (pożądanych przez kierujących pojazdami) dotyczących danej miejscowości kierunkowej.

5.2.9. Drogowskazy do obiektów

(1) W ramach informacji kierunkowej występującej na autostradzie lub drodze ekspresowej występują również znaki wskazujące dojazd do obiektów o znaczeniu krajowym oraz międzynarodowym:

- komunikacyjnych lub użyteczności publicznej,
- turystycznych lub wypoczynkowych.

(2) Obiektami komunikacyjnymi lub użyteczności publicznej są przede wszystkim porty lotnicze oraz morskie, w tym przystanie promowe.

(3) Drogowskazy do obiektów mogą występować jako oddzielne znaki. Niemniej wskazane jest umieszczanie napisów dotyczących ww. obiektów na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach tablicowych.

(4) W przypadku konieczności umieszczenia informacji o kierunku dojazdu do portu lotniczego na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazowych na autostradzie i drodze ekspresowej, gdy ilość wierszy jest większa od dopuszczalnej zamiast sylwetki samolotu z napisem Port lotniczy możliwe jest umieszczenie wyłącznie sylwetki samolotu.

Kierunki dojazdu do:

1. Ważnego obiektu turystycznego: Westerplatte (obiekty turystyczne zapisuje się napisami barwy brązowej (mogą być uzupełnione określonym symbolem))
2. Ważnego obiektu komunikacyjnego w zakresie ruchu towarowego: Port Północny.
3. Kierunek dojazdu do przystani promowej do Sztokholmu w Szwecji.

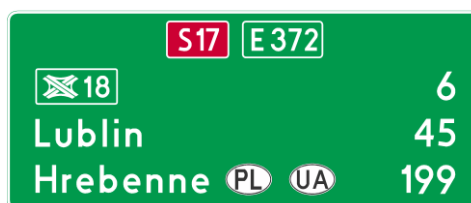
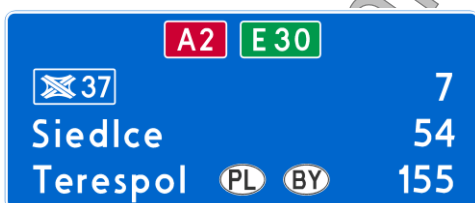
Rys. 5.2.21. Przykład części zjazdowej tablicy E-102c wskazującej informację lokalną oraz dojazd do obiektów w zakresie miejscowości Gdańsk

5.2.10. Tablice szlaku drogowego

(1) Tablice szlaku drogowego wyrażone symbolem E-111 to tablice, w których w górnej części umieszcza się znak z numerem drogi krajowej oraz znak z numerem szlaku międzynarodowego, jeżeli droga ma również taki numer. Znak (znaki) z numerem drogi umieszcza się centralnie w stosunku do osi pionowej tablicy. Zasadniczą treść tablicy E-111 stanowi wykaz głównych miejscowości leżących na danym szlaku oraz wyrażone w kilometrach, odległości do nich. Liczba miejscowości powinna być tak dobrana, aby liczba wierszy podających ich nazwy nie przekraczała czterech na drogach ogólnodostępnych innych niż autostrady, a trzech – na autostradach.

(2) Na tablicy E-111a na autostradzie lub drodze ekspresowej na pierwszym miejscu umieszcza się symbol i numer najbliższego węzła oraz odległość do niego. Wiersz z numerem najbliższego węzła oraz odległością do niego nie wlicza się do liczby wierszy podających odległość do miejscowości.

(3) Znak E-111a na autostradzie ma tło barwy niebieskiej, z wyjątkiem tych części, które oznaczają kierunki lub miejscowości na drodze innej niż autostrada, mających tło barwy zielonej. W pozostałych przypadkach znak E-111a ma tło barwy zielonej z wyjątkiem tych części, które oznaczają kierunki lub miejscowości na autostradzie, mających tło barwy niebieskiej.

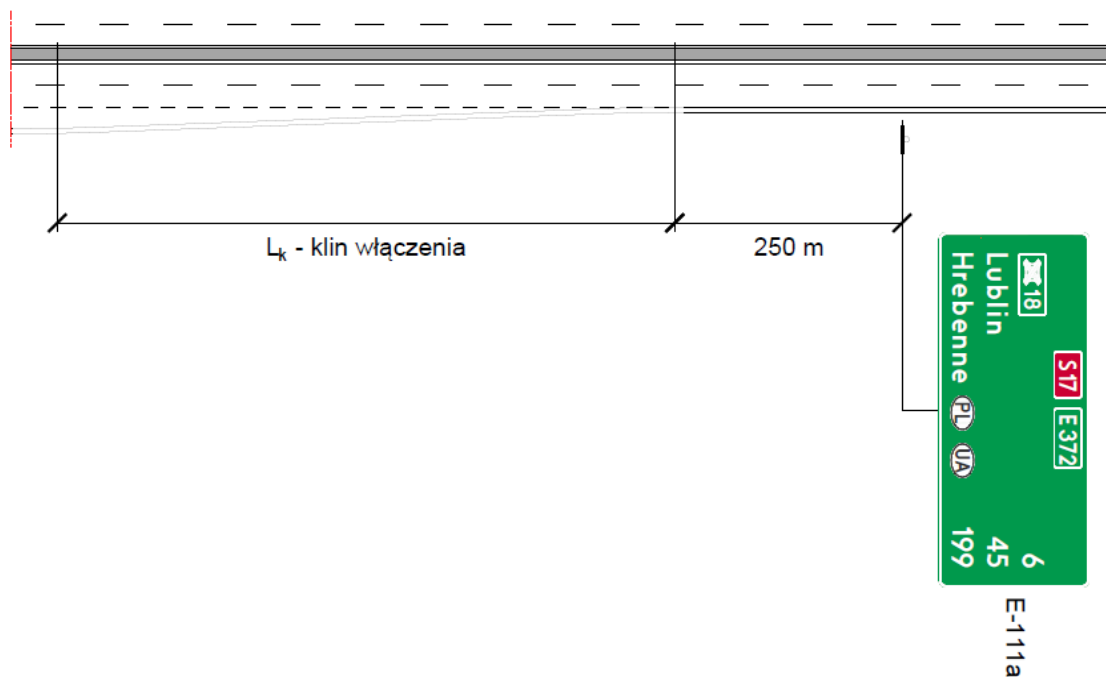

Rys. 5.2.22. Przykład tablicy E-111a na autostradzie (tablice o tle barwy niebieskiej) oraz na drodze ekspresowej (tablice o tle barwy zielonej)

(4) Tablica E-111a umieszczana jest za wjazdem na:

- a) autostradę w odległości 300 m od końca pasa włączania,
- b) drogę ekspresową w odległości 250 m od końca pasa włączania.

(5) Powyższe wartości są wartościami podstawowymi dla lokalizacji tablicy E-111a na danej drodze.

Rys. 5.2.23. Przykład lokalizacji tablicy E-111a na drodze ekspresowej

(6) Dla powyższych wartości dopuszcza się niewielkie odstępstwa związane z lokalizacją tablicy w przypadku, gdy jej wprowadzenie w danym miejscu mogłoby:

- a) pogorszyć jej percepcję przez kierujących pojazdami (np. lokalizacja bezpośrednio za podporami wiaduktu),
- b) okazać się zbyt kosztowne (lokalizacja na moście, wiadukcie).

Dla ww. warunków dopuszcza się inną lokalizację w odległości +/- 200 m od wartości podstawowej.

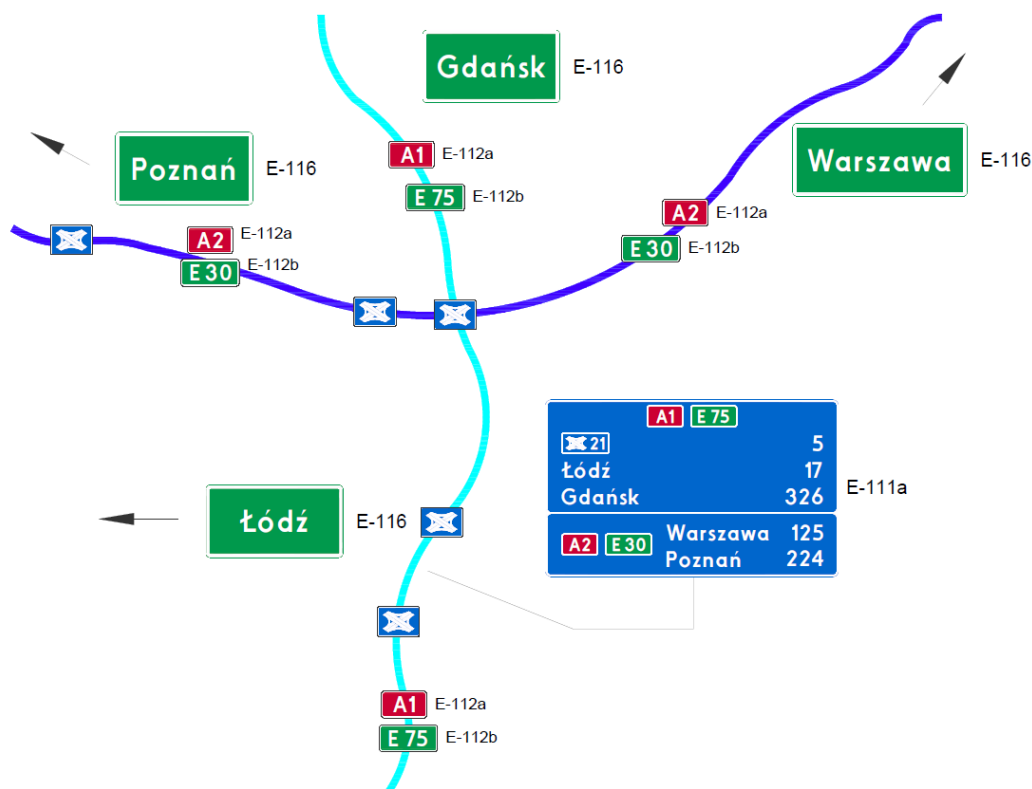
Dobór nazw miejscowości na tablicy szlaku drogowego

(1) Dobór nazw miejscowości na tablicy szlaku drogowego wyznacza się na podstawie załącznika do wytycznych.

Umieszczenie na tablicy szlaku drogowego nazwy miejscowości znajdującej się przy innej drodze

(1) Dopuszcza się umieszczenie na tablicy szlaku drogowego nazwy miejscowości znajdującej się przy innej drodze. Wówczas z lewej strony nazwy miejscowości umieszcza się numer drogi, przy której jest położona. Wiersz ten oddziela się białą poziomą linią o szerokości równej szerokości obwódki tablicy.

Rys. 5.2.24. Przykład umieszczenia na tablicy szlaku drogowego nazw miejscowości znajdujących się przy innej drodze

(2) Wskazywanie miejscowości na tablicy szlaku drogowego (a także pozostałych znaków kierunku) jest pożądane w przypadku występowania jednej z tych dróg bliżej dużego miasta (najczęściej miasta wojewódzkiego). Ruch tą drogą jest następnie kierowany do krzyżującej się z nią innej drogi, co ma istotny wpływ pod względem efektywności połączenia danego miasta z siecią autostrad oraz dróg ekspresowych.

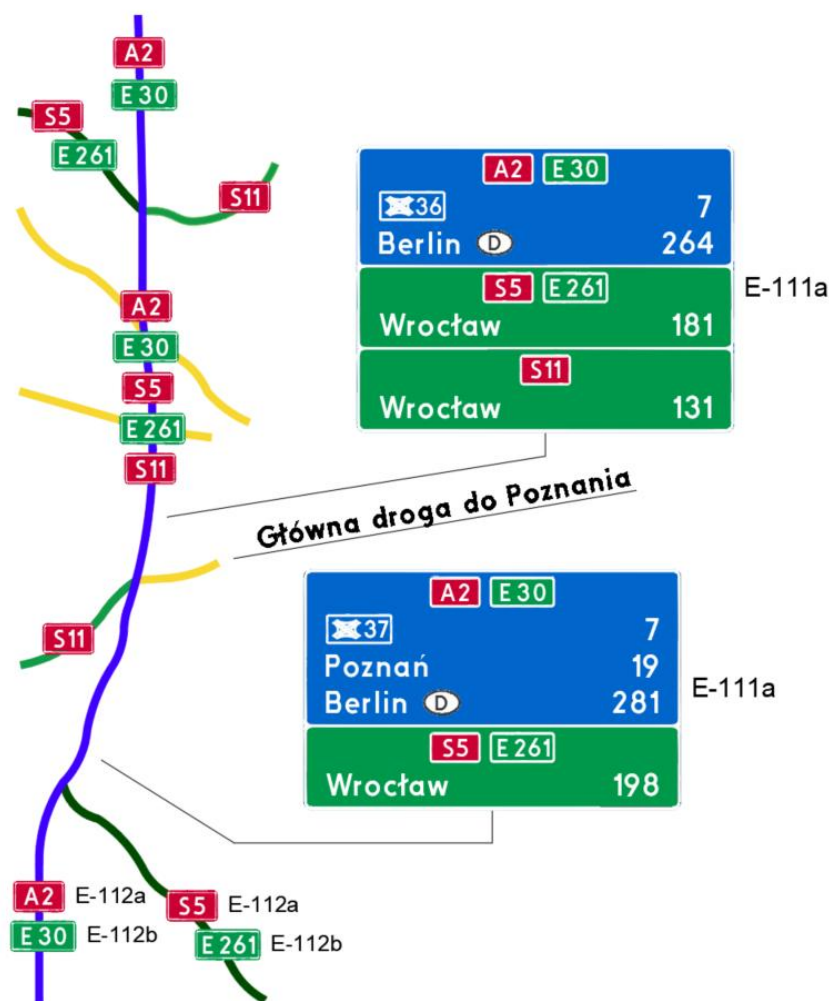
Odcinki dróg o wspólnym przebiegu – 2 drogi i więcej

(1) Na odcinkach o wspólnym przebiegu dwóch dróg w górnej części tablicy szlaku drogowego umieszcza się informacje o drodze o numerze niższym - numer drogi i nazwy do dwóch miejscowości, najbliższej i kierunkowej, a poniżej oddzielone białą linią o szerokości równej szerokości obwódki tablicy, analogiczne informacje o drodze i numerze wyższym.

A2 E 30	
37	7
Poznań	19
Berlin D	281
S5 E 261	
Wrocław	198

Rys. 5.2.25. Przykład odcinka o wspólnym przebiegu dwóch dróg (autostrady i drogi ekspresowej)

(2) Na odcinku o wspólnym przebiegu więcej niż dwóch dróg, w górnej części tablicy szlaku drogowego umieszcza się informacje o drodze o numerze niższym - numer drogi i nazwę jednej miejscowości kierunkowej, a poniżej oddzielone białą linią o szerokości równej szerokości obwódki tablicy, analogiczne informacje o drogach i numerach wyższych.

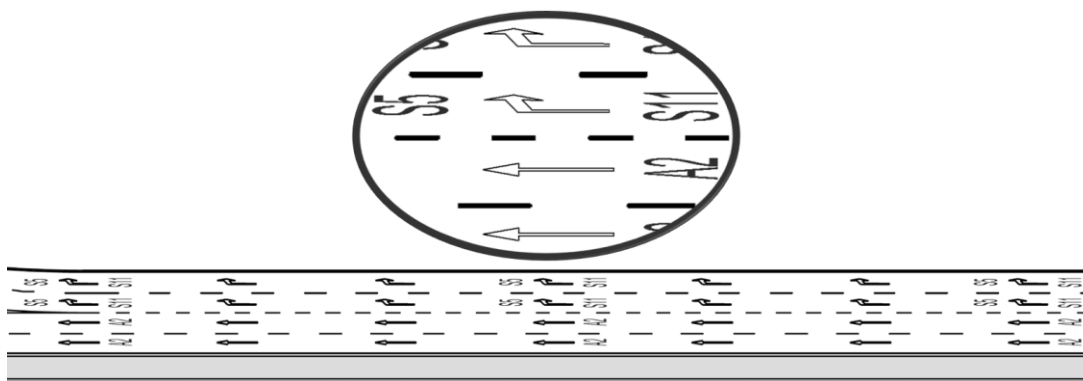
Rys. 5.2.26. Przykład odcinka o wspólnym przebiegu trzech dróg (autostrady i dwóch dróg ekspresowych)

(3) W przypadku występowania kilku węzłów drogowych w sąsiedztwie dużego miasta oraz w przypadku występowania miejscowości kierunkowej właśnie tego miasta, miejscowość tą utrzymuje się do węzła drogowego zapewniającego najefektywniejsze połączenie, tj. drogami o najwyższych klasach technicznych zapewniających najbezpieczniejsze połączenie i najkrótszy czas przejazdu. Często droga ta jest również drogą wskazującą informację lokalną "Centrum", do tego miasta (co należy rozpatrywać indywidualnie dla każdego miasta z uwagi na lokalną sieć drogową).

5.2.11. Numery dróg w postaci napisów poziomych stosowanych na jezdni węzła drogowego

(1) Na obciążonych ruchowo węzłach lub trudniejszych geometrycznie zaleca się stosowanie numerów dróg w postaci napisów poziomych. Napisy te umieszcza się razem ze strzałkami kierunkowymi P-115, które wówczas stosuje się dla wszystkich pasów ruchu, a nie tylko dla relacji zjazdowej z trasy głównej.

(2) Numery dróg w postaci napisów poziomych stosuje się w celu uzupełnienia informacji kierunkowej w obrębie węzła drogowego drogi ekspresowej i autostrady. Są one tożsame z treścią znajdującą się na znakach E-102c w zakresie numeru dróg dla poszczególnych pasów ruchu. Pozwala to kierującemu pojazdem w sposób kompleksowy przekazać informację o przeznaczeniu dla poszczególnych pasów ruchu. Dzięki powtarzaniu numeru dróg wybór właściwego pasa ruchu dla kierujący pojazdem jest efektywniejszy, dzięki czemu kierujący pojazdem w mniejszym stopniu jest zaskakiwany przez organizację ruchu występującą w obszarze węzła drogowego, co jest istotne w przypadku obciążonego ruchowo węzła drogowego lub gdy posiada on niestandardową geometrię.

Rys. 5.2.27. Przykład zastosowania numerów dróg w postaci napisów stosowanych na jezdni

(3) W celu optymalnego przedstawienia numerów dróg w postaci napisów na poszczególnych pasach ruchu zaleca się wykonywanie numerów przy co trzeciej strzałce P-115. Stosowanie częstszej lokalizacji numerów dróg w postaci napisów przy strzałkach P-115 mogłoby doprowadzić do przeładowania informacji w oznakowaniu poziomym, co mogłoby być nieefektywne i utrudniać ich odczyt przez kierującego pojazdem.

(4) W sytuacji, gdy dla kierunku zjazdowego i dla relacji podstawowej na węźle występowałby ten sam numer dróg, nie należy go wprowadzać na w postaci numeru drogi, gdyż nie stanowiłby on żadnej wartości dodanej, pożądanej przez kierującego pojazdem – występowałby wówczas ten sam numer drogi na wszystkich pasach ruchu. Taka sytuacja najczęściej występuje, gdy jedna z dróg kończy się np. węzłem typu trąbka na innej drodze. Wówczas możliwe jest zamiast numeru drogi, zastosować nazwę miejscowości kierunkowej, dla której dopuszcza się stosowanie zapisu skrótego, ale jednoznacznego dla kierujących pojazdami.

(5) Jako numery dróg w postaci napisów należy stosować numery autostrad i dróg ekspresowych – nie numery szlaku drogowego.

5.3. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji kierunkowej dla dróg poza obszarami zabudowanymi

5.3.1. Zasady ogólne

(1) W punkcie 5.1. wskazano funkcje oraz zasady ogólne stosowania oznakowania informacji kierunkowej. W zakresie ogólnym dotyczą one również dróg poza obszarami zabudowanymi.

(2) Sposób lokalizowania znaków informacji kierunkowej względem skrajnych elementów przekroju drogi określono w rozporządzeniu odnoszącym się do zasad stosowania oznakowania, sygnalizacji świetlnej i urządzeń bezpieczeństwa ruchu.

(3) W dalszej części niniejszego rozdziału przedstawiono przykłady lokalizowania oznakowania w przekroju drogi.

(4) Podobnie jak w przypadku oznakowania informacji kierunkowej dla autostrad i dróg ekspresowych, znaki informacji kierunkowej dla dróg poza obszarami zabudowanymi wymagają każdorazowo indywidualnego zaprojektowania. Wielkość tablic oznakowania kierunkowego zależy od stosowanego nazewnictwa miejscowości kierunkowych oraz wielkości liter.

(5) Przyjęta do projektowania tablic oznakowania kierunkowego wielkości liter wynika z zasad przyjętych w rozporządzeniu odnoszącym się do zasad stosowania oznakowania, sygnalizacji świetlnej i urządzeń bezpieczeństwa ruchu.

(6) Należy zwrócić uwagę na fakt, iż wielkość liter którą należy przyjąć do projektowania oznakowania kierunkowego uzależniona jest od rodzaju projektowanej tablicy informacji kierunkowej oraz kategorii drogi, przy której ma zostać zastosowana tablica.

(7) W celu zapewnienia kompletności informacji kierunkowej na drogach poza obszarami zabudowanymi stosuje się następujące znaki:

- a) tablice przeddrogowskazowe,
- b) drogowskazy,
- c) tablice kierunkowe,
- d) tablice szlaku drogowego.

(8) Znaki kierunku stosuje się na odcinkach między skrzyżowaniami oraz w obrębie skrzyżowań i węzłów drogowych. Znaki umieszczone w obrębie skrzyżowań i węzłów drogowych na drogach krajowych oznaczonych numerami jedno- i dwucyfrowymi powinny zapewniać informację uprzedzającą (przed skrzyżowaniem), wskazującą (na skrzyżowaniu) oraz potwierdzającą (za skrzyżowaniem).

(9) Na znakach kierunku można umieszczać inne znaki lub ich miniatury, np. oznaczające autostradę lub numery dróg. Liczby kilometrów podawane na drogowskazach, tablicach kierunkowych i tablicach szlaku drogowego powinny oznaczać odległość od miejsca umieszczenia znaku do centralnego punktu danej miejscowości, np. rynku, głównego placu, ratusza, skrzyżowania dróg przelotowych itp. Odległości należy podawać w pełnych kilometrach.

5.3.2. Zasady doboru miejscowości kierunkowych

(1) Miejscowość kierunkowa oznacza miejscowość, do której kierowany jest ruch pojazdów, której nazwa jest wskazywana na wszystkich następujących po sobie znakach kierunku i miejscowości. Jako miejscowości kierunkowe podawane są miejscowości położone na trasie przebiegu drogi oraz przy innych drogach, jeżeli są to miejscowości ważne ruchowo. Elementem szczególnie istotnym jest kontynuacja podawania miejscowości kierunkowej na całym ciągu dróg do niej prowadzących.

(2) Na drodze niższej kategorii jako miejscowości kierunkowe mogą występować miejscowości położone przy drodze tej samej kategorii lub wyższej.

(3) Miejscowość kierunkową ustala się według następującej hierarchii:

- a) najbliższe miasto wojewódzkie lub miasto aglomeracyjne leżące lub znajdujące się w pobliżu szlaku komunikacyjnego krajowego i międzynarodowego,
- b) najbliższe miasto wojewódzkie lub na prawach powiatu w przypadku dróg wojewódzkich,
- c) najbliższe miasto z siedzibą powiatu w przypadku dróg powiatowych,
- d) przejście graniczne, jeśli droga prowadzi do granicy UE, przy czym za nazwą należy umieścić znak "PL" i znak wyróżniający państwo, do którego prowadzi przejście, przyjęty do oznaczania pojazdów uczestniczących w ruchu międzynarodowym,
- e) miasto sąsiedniego państwa, jeżeli droga prowadzi do sąsiedniego państwa należącego do strefy Schengen i znak wyróżniający państwo przyjęty do oznaczania pojazdów uczestniczących w ruchu międzynarodowym,
- f) inna miejscowość, jeżeli nie można podać ww. nazw.

(4) Dopuszcza się stosowanie jako miejscowości kierunkowej, nazwy miejscowości nieleżącej przy danej drodze, pod warunkiem kontynuacji podawania miejscowości kierunkowej na całym ciągu dróg do niej prowadzących. W takim przypadku, nazwa miejscowości może występować w jednym wierszu z numerem drogi, na której jest umieszczony znak drogowy z taką informacją.

(5) Dopuszcza się ustalenie jako miejscowości kierunkowej, zamiast najbliższej miejscowości zgodnie z ww. hierarchią, kolejnej miejscowości lub innej miejscowości leżącej przy tej drodze w przypadkach, gdy:

- a) na danym kierunku istnieją drogi alternatywne i ruch kierowany jest na drogę o lepszych parametrach technicznych lub ruch powoduje mniejszą uciążliwość dla okolicznych mieszkańców lub środowiska naturalnego,
- b) w miejscowości krzyżują się drogi krajowe lub wojewódzkie o dużym znaczeniu komunikacyjnym,
- c) miejscowość jest tradycyjnie uznana jako kierunkowa ze względu na znaczenie turystyczne.

(6) Na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach tablicowych dopuszcza się podawanie dla danego kierunku dwóch nazw miejscowości.

(7) Rozwiązaniem ułatwiającym wybór miejscowości kierunkowych może być przygotowanie na poziomie organu zarządzającego ruchem mapy zawierającej nazwy miejscowości kierunkowych stosowane na tablicach informacji kierunkowej.

5.3.3. Zasady stosowania oznakowania kierunkowego w rejonie przejść granicznych

(1) Obok nazwy przejścia granicznego podaje się znak z literami "PL" oraz znak wyróżniający państwo, do którego prowadzi przejście, przyjęty do oznaczania pojazdów uczestniczących w ruchu międzynarodowym.

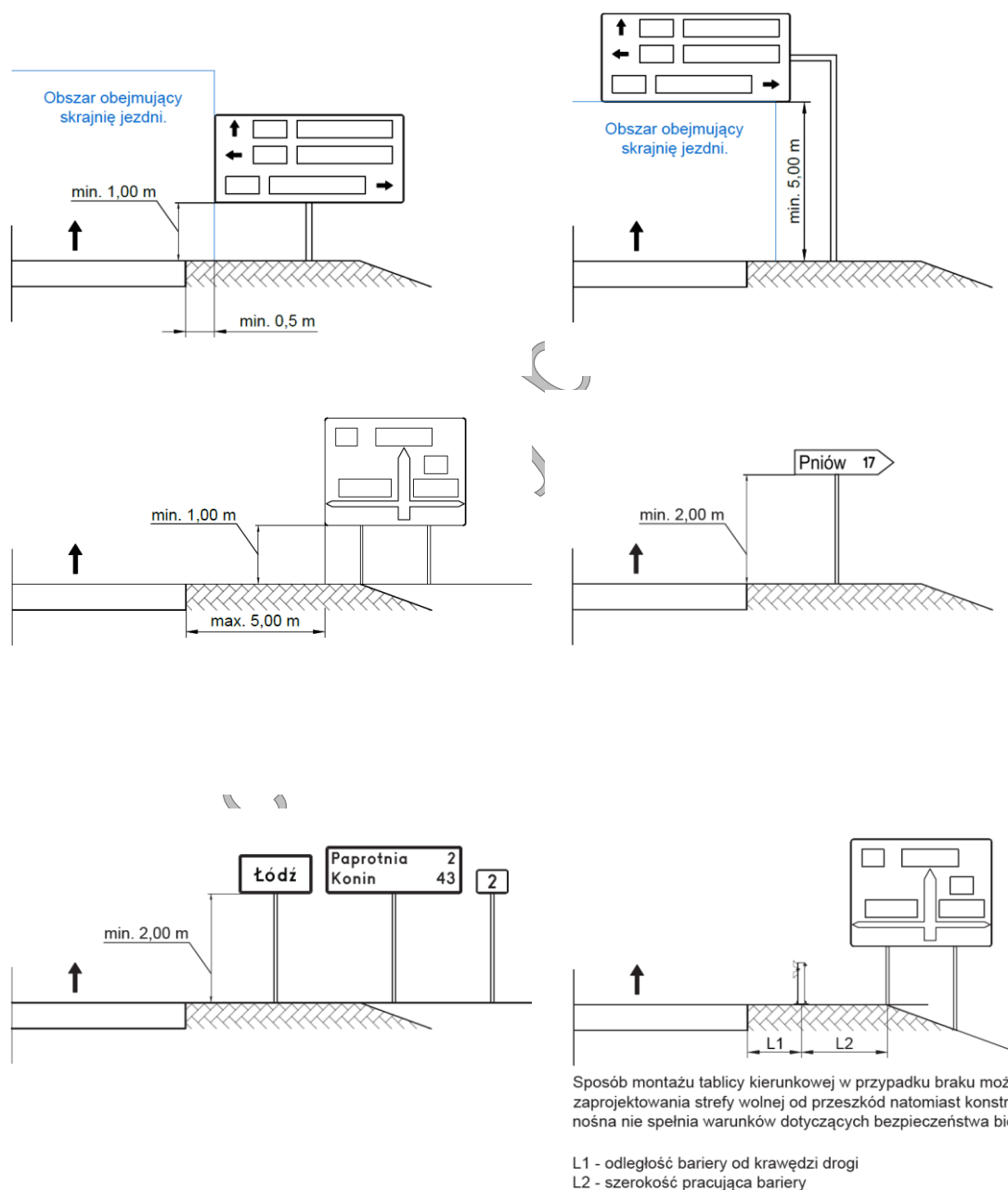
(2) Jeżeli przejście nie obsługuje wszystkich rodzajów pojazdów np. tylko pojazdy o określonej dopuszczalnej masie całkowitej, na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach pod znakami wyróżniającymi państwa graniczne zaleca się umieszczanie informacji o rodzaju ograniczeń. Pod znakami wyróżniającymi państwa można

umieścić miniaturę znaku F-115 wskazującego, dla jakich pojazdów przeznaczone jest przejście, lub znaku zakazu wskazującego, jakie rodzaje pojazdów nie są dopuszczone do ruchu na wskazanym przejściu.

(3) W przypadku gdy na znakach drogowych jest podawana nazwa miasta sąsiedniego państwa, do którego prowadzi droga, nazwę tę podaje się w języku polskim oraz w języku oryginalnym, a w przypadku cyrylicy w transliteracji łańskie. Nazwy te umieszcza się w jednym wierszu, z tym, że nazwa w języku oryginalnym jest umieszczana w nawiasie. Jeżeli nazwa w języku oryginalnym ma tożsamą pisownię z nazwą w języku polskim albo gdy nazwa w języku oryginalnym nie ma odpowiednika w języku polskim, umieszcza się tylko tę nazwę w języku oryginalnym i nie stosuje się nawiasu.

(4) Z prawej strony nazwy dużego miasta sąsiedniego państwa umieszcza się znak wyróżniający państwo przyjęty do oznaczania pojazdów uczestniczących w ruchu międzynarodowym.

5.3.4. Typowe przykłady umieszczania oznakowania drogowaskazowego na drogach w poza obszarami zabudowanymi

Rys. 5.3.1. Wysokość umieszczania znaków poza obszarami zabudowanymi

(1) W przypadku określania odległości znaków informacji kierunkowej od skrzyżowania jako punkt początkowy od którego należy rozpocząć wyznaczanie tej odległości przyjmuje się miejsce, gdzie następuje wyraźna zmiana geometrii drogi wskazująca na występowanie skrzyżowania (np. początek skosu zjazdowego dodatkowego pasa ruchu, początek wyokrąglenia łuku na wlocie skrzyżowania).

(2) Wskazane w dalszej części opracowania odległości lokalizacji tablic oznakowania informacji kierunkowej mogą podlegać korektom w przypadku występowania trudnych warunków technicznych. Wymiary konstrukcyjne tablic mogą w niektórych przypadkach ograniczać możliwość ich montażu według przedstawionych zaleceń. W takich przypadkach projektant przedstawiając inną niż zalecana lokalizację tablicy zobowiązany jest do szczegółowego uzasadnienia występowania warunków trudnych.

5.3.5. Tablice przeddrogowskazowe

(1) Tablice przeddrogowskazowe, występujące jako odmiany znaku E-101, pokazane jako przykłady na rysunkach poniżej stosuje się w celu wskazania kierującym, w formie schematycznej skrzyżowania przy jakich miejscowościach położone są drogi wylotowe z tego skrzyżowania. Na znakach tych podaje się również numery dróg, ewentualnie ich rodzaj np. autostrada oraz w razie potrzeby, inne informacje związane z drogą wylotową

Rys. 5.3.2. Tablica E-101 przed skrzyżowaniem czteroramiennym i trójramiennym dróg krajowych

(2) Na tablicach przeddrogowskazowych podaje się:

- schematyczny plan skrzyżowania z zaznaczeniem ustalonego pierwszeństwa przejazdu,
- schematyczny plan wyjazdów na węźle drogowym,
- nazwy miejscowości,
- numery dróg.

(3) Dopuszcza się również umieszczanie znaków kategorii A, B lub D na liniach oznaczających kierunek lub informacji lokalnej i turystycznej (centrum, nazwa dzielnicy, obiektów komunikacyjnych itp.). Na jednej tablicy można umieścić nie więcej niż dwa znaki dla każdego kierunku.

(4) Układ graficzny kierunków na tablicy powinien odpowiadać rzeczywistemu układowi dróg na tym skrzyżowaniu, przy czym przebieg drogi z pierwszeństwem oznacza się linią szerszą, a przebiegi dróg podporządkowanych liniami węższymi.

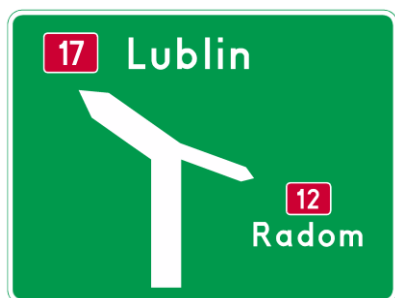
(5) Nazwy miejscowości umieszcza się według następujących zasad:

- nazwę miejscowości kierunkowej dla kierunku z pierwszeństwem podaje się literami większymi o jedną grupę niż nazwy pozostałych miejscowości,
- wielkości liter i cyfr określających numer drogi umieszczane przy nazwie miejscowości powinny być mniejsze o jedną grupę od wysokości liter nazwy tej miejscowości,
- numerów dróg nie należy umieszczać na liniach oznaczających kierunek.

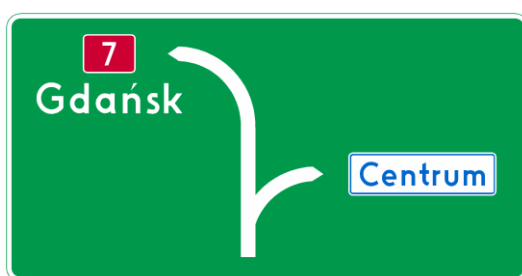
(6) Jeżeli droga ma również numer drogi międzynarodowej, to umieszcza się go obok numeru drogi krajowej.

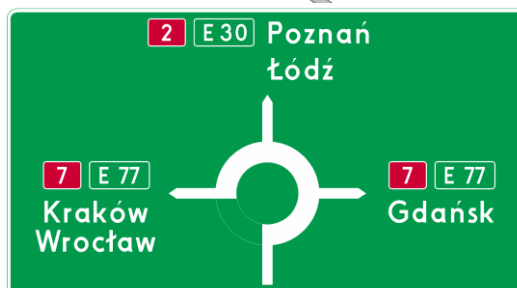
Przykłady tablic przeddrogowskazowych.

Rys. 5.3.3. Przykładowe Tablice E-101 przed skrzyżowaniem trójwłotowym

Rys. 5.3.4. Tablica podająca informację lokalną

Rys. 5.3.5. Tablica przed skrzyżowaniem o ruchu okrężnym

Rys. 5.3.6. Tablica ze znakiem ostrzegawczym.

Zasady rozmieszczania informacji na tablicach przeddrogowskazowych

(1) Linia wskazująca drogę z pierwszeństwem powinna mieć szerokość 15 cm, a drogę podporządkowaną - 7,5 cm, zaś na tablicach umieszczanych na drogach ekspresowych, odpowiednio 20 cm i 10 cm.

(2) Rozmieszczenie na tablicy przeddrogowskazowej nazw miejscowości, znaków szlaku drogowego, informacji lokalnej i innej zależy od schematu skrzyżowania pokazanego na tablicy.

(3) Podstawową zasadą jest, aby nazwy miast kierunkowych łącznie z występującymi przed nimi numerami dróg umieszczone były centralnie lub symetrycznie (w przypadku dwóch miejscowości kierunkowych albo miejscowości kierunkowej i informacji lokalnej dla jednego kierunku) w stosunku do linii oznaczającej kierunek wylotu ze skrzyżowania. Oś pozioma numeru drogi (numerów dróg i numeru drogi z miniaturą znaku D-7 lub D-9) powinna się pokrywać z osią poziomą liter dużych i cyfr pisma. Znaki kategorii A, B lub D umieszcza się odpowiednio na liniach wskazujących kierunki dróg; środek wysokości znaku powinien znajdować się w osi linii, na której jest umieszczony.

(4) Nazwy miast kierunkowych na tablicy przeddrogowskazowej umieszcza się według następujących zasad:

a) dla kierunku z pierwszeństwem:

- jeżeli linia oznaczająca kierunek wylotu ze skrzyżowania jest umieszczona na lewej stronie tablicy pionowo lub ukośnie (skrzyżowanie typu "T" lub "Y"), to środek dolnej krawędzi numeru drogi E-112 - E-113 lub środek odcinka, na który składają się długości dolnych

krawędzi numerów dróg E-112 i E-112b oraz szerokość odstępu między nimi, powinien znajdować się na przedłużeniu osi linii oznaczającej kierunek wylotu,

- jeżeli linia oznaczająca kierunek wylotu umieszczona jest na środku tablicy pionowo lub ukośnie (skrzyżowanie czterowylotowe i z ruchem po obwodni), to środek odcinka wyznaczonego przez długość dolnej krawędzi jednego lub dwóch numerów dróg (E-112 lub E-113b) i długość nazwy miasta kierunkowego oraz odstępów między nimi, zwany inaczej odcinkiem pomiarowym, powinien znajdować się na przedłużeniu osi linii oznaczającej kierunek wjazdu,
  - jeżeli linia oznaczająca kierunek wlotu umieszczona jest na prawej stronie tablicy pionowo lub ukośnie (skrzyżowanie typu "T" lub "Y"), to odcinek pomiarowy należy umieścić tak, aby z lewej strony przecięcia się przedłużenia osi linii oznaczającej kierunek wlotu pozostało od 0,5 do 0,8 długości tego odcinka,
  - jeżeli linia oznaczająca kierunek wylotu ze skrzyżowania skierowana jest w prawo lub w lewo, nazwę miasta kierunkowego umieszcza się zgodnie z zasadą umieszczoną w punkcie 2 lit. a; jeżeli dla kierunku z pierwszeństwem należy podać dwie nazwy miast kierunkowych, to umieszcza się je jedna pod drugą według zasad określonych w lit. a, b lub c w odniesieniu do nazwy umieszczonej wyżej lub niżej, zależnie od potrzeb wynikających z konieczności estetycznego rozmieszczenia elementów graficznych tablicy;
- b) dla kierunku podporządkowanego:
- jeżeli linia oznaczająca kierunek wylotu umieszczona jest poziomo, to nazwę miasta umieszcza się centralnie w stosunku do osi poziomej (podłużnej) linii oznaczającej kierunek wylotu, tzn. oś pozioma liter dużych i cyfr napisu jest w osi linii oznaczającej kierunek wylotu; jeżeli trzeba podać dwie nazwy miast kierunkowych, to umieszcza się je symetrycznie po obu stronach osi linii oznaczającej kierunek wylotu,
  - jeżeli linia oznaczająca kierunek wylotu skierowana jest pionowo lub ukośnie, to nazwy miejscowości umieszcza się tak, aby ich odcinki pomiarowe usytuowane w stosunku do osi tej linii były zgodne z zasadami określonymi w punkcie 1 lit. a, b i c, z następującymi wyjątkami:
    - o dla przypadków opisanych w punkcie 1 lit. a, jeżeli droga wylotowa nie ma numeru, odcinek pomiarowy należy umieścić tak, aby z lewej strony przedłużenia osi oznaczającej kierunek wylotu pozostawało od 0,2 do 0,5 długości tego odcinka,
    - o dla przypadku opisanego w punkcie 1 lit. b. (skrzyżowanie czterowlotowe), jeśli osie linii oznaczających kierunki wylotu są położone ukośnie do góry, to odcinki pomiarowe z nazwami miast należy umieścić w stosunku do osi tych linii tak, aby część odcinka pomiarowego od punktu przecięcia się z osią linii (w stronę linii oznaczającej kierunek z pierwszeństwem przejazdu) była nie dłuższa niż 0,2 do 0,5 długości całego tego odcinka,
  - jeżeli osie linii oznaczającej kierunek wylotów skierowane są skośnie w dół, to odcinek pomiarowy wyznacza się na górnej linii wiersza pisma. Odległość końca linii oznaczającej kierunek wylotu (grotu strzały) od górnej ramki oraz jej początku od dolnej obwódki tablicy nie może być mniejsza niż 2 gr. Odległość pomiędzy numerami krajowymi i międzynarodowymi wynosi 8 cm na tablicach stosowanych na drogach krajowych innych niż autostrady i 16 cm na tablicach stosowanych na autostradach. Miniatury znaków D-7 i D-9 umieszczane obok numerów dróg mają wspólną obwódkę i oddzielone są od siebie tylko linią pionową o szerokości równej grubości tej obwódki. Odległość nazwy miejscowości od numeru drogi wynosi minimum 2 gr, przy czym większa odległość powinna zależeć od ilości miejsca na tablicy na umieszczenie danego odcinka pomiarowego i od optycznego rozmieszczenia wszystkich elementów, ułatwiając jak najlepsze zrozumienie ich przez kierujących pojazdami.

Stosowanie tablic przeddrogowskazowych

(1) Tablice przeddrogowskazowe stosuje się:

- a) na drogach krajowych przed skrzyżowaniami z drogami krajowymi i wojewódzkimi,
- b) na drogach wojewódzkich o dużym znaczeniu komunikacyjnym, przed skrzyżowaniami z drogami krajowymi i wojewódzkimi,
- c) na drogach innych niż wymienione w lit. a i b – przed skrzyżowaniami o ruchu okrężnym lub jeżeli układ dróg na skrzyżowaniu jest skomplikowany i drogowskazy tablicowe nie dają kierującym pojazdami dostatecznej informacji.

Umieszczanie tablic przeddrogowskazowych

(2) Wysokość umieszczania tablic informacji kierunkowej E-101 na odcinkach dróg poza obszarami zabudowanymi nie powinna być mniejsza niż 1,0 m w przypadku braku ciągów pieszych lub rowerowych. Natomiast w przypadku występowania ruchu pieszego lub rowerowego wysokość ta powinna być nie mniejsza niż 2,5 m.

(3) Tablice przeddrogowskazowe na drogach ogólnodostępnych umieszcza się w odległości:

- od 150 m do 300 m przed skrzyżowaniem na drogach o dopuszczalnej prędkości powyżej 50 km/h,
- 100 m przed skrzyżowaniem na pozostałych drogach, a bliżej, jeżeli wymagają tego warunki lokalne i umieszczenie tablicy ułatwi orientację kierującym pojazdami.

5.3.6. Drogowskazy do miejscowości

(1) Drogowskazy od E-102 do E-105 występujące w wielu odmianach stosuje się w celu wskazania kierującym pojazdami kierunku dojazdu do miejscowości lub dzielnic miast. Wymiary drogowskazów zależą od liczby i rodzajów napisów, znaków itp. oraz od obowiązującej dla danej drogi wielkości liter.

(2) Na drogach poza obszarami zabudowanymi najczęściej stosuje się następujące rodzaje drogowskazów do miejscowości lub dzielnic miast:

- drogowskazy tablicowe od E-102 do E-102c,
- drogowskazy E-103 w kształcie strzały do miejscowości wskazujące numer drogi,
- drogowskazy E-104 w kształcie strzały do miejscowości podające do niej odległość.

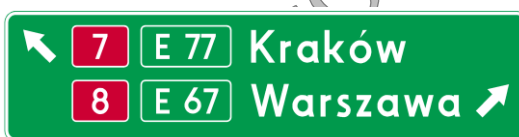
Przykłady tablic drogowskazowych.

Rys. 5.3.7. Przykład drogowskazu E-102a

Rys. 5.3.8. Oznakowanie prowadzące ruch do dwóch miejscowości kierunkowych w tą samą stronę

Rys. 5.3.9. Drogowskaz na skrzyżowaniu typu „Y”

Rys. 5.3.10. Drogowskaz na skrzyżowaniu dróg lokalnych

Rys. 5.3.11. Drogowskaz wskazujący dojazd do przejścia granicznego

Drogowskazy tablicowe.

(1) W zależności od miejsca zastosowania drogowskazy tablicowe dzielą się na umieszczane:

- a) obok jezdni:
  - na drogach ogólnodostępnych i ekspresowych poza jezdnią główną (E-102, E-102a),
- b) nad jezdnią:
  - na drogach ogólnodostępnych (E-102b),
  - na drogach ogólnodostępnych przed wjazdem na autostradę (E-102b),

(2) Drogowskazy tablicowe E-102 stosuje się w celu wskazania na skrzyżowaniu lub bezpośrednio przed nim numerów dróg i kierunków do miejscowości, a także dzielnic miast, obiektów komunikacyjnych, turystycznych, wypoczynkowych itp.

(3) Drogowskazy tablicowe E-102 umieszcza się na:

- a) drogach krajowych przed skrzyżowaniami z innymi drogami krajowymi i z drogami wojewódzkimi oraz powiatowymi i gminnymi, gdy istnieje potrzeba wskazania kierunku do miejscowości,
- b) drogach wojewódzkich, powiatowych i drogach gminnych, przed skrzyżowaniami z innymi drogami.

(4) Podaje się na nich:

- a) nazwy miejscowości oraz po ich lewej stronie numery dróg albo numery dróg z miniaturami znaków D-107 lub D-109, jeżeli wynika to z opisanych dalej zasad;
- b) informację lokalną, tj. nazwy miejscowości, dojazdu do centrum, dzielnic, ulic itp. oraz napis "Tranzyt" według stosownych zasad omówionych w dalszej części,
- c) strzałki wskazujące kierunek dróg na skrzyżowaniu, skierowane pod kątem odpowiadającym rzeczywistemu przebiegowi tych dróg.

(5) Strzałki skierowane na wprost, w lewo i skośnie w lewo umieszcza się po lewej stronie nazwy miejscowości, strzałki skierowane w prawo lub skośnie w prawo umieszcza się po prawej stronie. Kierunki powinny być umieszczone, licząc od góry do dołu, w kolejności przeciwnej do ruchu wskazówek zegara, począwszy od kierunku na wprost.

(6) Jeżeli przy strzałce wskazującej kierunek podano więcej niż jedną nazwę miejscowości, to nazwy odnoszące się do poszczególnych kierunków należy oddzielić białymi poziomymi liniami o szerokości równej szerokości obwódki tablicy. Jeżeli nie spowoduje to zwiększenia wymiarów znaku, to numery dróg powinny być umieszczane osiowo jeden pod drugim.

(7) Dopuszcza się również umieszczanie znaków kategorii A, B lub D między strzałką a nazwą miejscowości lub informacji lokalnej i turystycznej (centrum, nazwa dzielnicy, obiektów komunikacyjnych itp.).

(8) Na jednej tablicy można umieścić nie więcej niż dwa znaki dla każdego kierunku.

(9) W przypadku umieszczenia na tablicach E-102 miniatur znaków kategorii A, B lub D można nie stosować znaków F-104.

(10) Na drogowskazie E-102 umieszczonym na drodze krajowej lub wojewódzkiej na czterowłotowym skrzyżowaniu z drogą powiatową o małym znaczeniu komunikacyjnym lub gminną dopuszcza się stosowanie tylko informacji o miejscowościach położonych przy drodze powiatowej lub gminnej.

(11) Strzałki na drogowskazach E-102c umieszcza się po obydwu stronach nazw miejscowości, jednak dopuszcza się umieszczanie strzałki tylko po prawej stronie nazwy miejscowości, do której droga odgałęzia się.

Umieszczanie tablic drogowskazowych

(12) Wysokość umieszczania tablic informacji kierunkowej E-102 na odcinkach dróg poza obszarami zabudowanymi nie powinna być mniejsza niż 1,0 m w przypadku braku ciągów pieszych lub rowerowych. Natomiast w przypadku występowania ruchu pieszego lub rowerowego wysokość ta powinna być nie mniejsza niż 2,5 m.

(13) Jeżeli uzasadnia to liczba pasów ruchu w danym kierunku - większa od dwóch, oraz jeżeli taka lokalizacja polepszy widoczność i zapewni lepszą czytelność drogowskazu zaleca się je umieszczać, nad jezdnią.

(14) Tablice nad jezdnią główną oraz pasem wyłączenia powinny być równej wysokości bez względu na liczbę wierszy i długość nazw miejscowości na nich umieszczonych. Wysokość tablicy powinna zawierać min. 2 wiersze tekstu.

Rys. 5.3.12. Drogowskazy E-102b umieszczane nad jezdnią.

(15) Poszczególne człony drogowaskazów umieszczanych nad jezdnią mogą być różnych wymiarów oraz mogą stykać się ze sobą lub nie. Oś pionowa drogowaskazu powinna się pokrywać z osią pionową pasa ruchu (pasów ruchu), którego drogowaskaz dotyczy, oś pozioma zaś powinna się pokrywać z osią poziomą konstrukcji wsporczej.

(16) Wysokość umieszczenia tablic drogowaskazowych nad jezdnią powinna odpowiadać wysokości skrajni pionowej drogi i nie może być mniejsza niż 5,00 m.

(17) Drogowskazy E-102 i E-102a umieszcza się po prawej stronie jezdni, a drogowaskazy E-102b i E-102c nad jezdnią, w odległości do 50 m od skrzyżowania. Jeżeli na wlocie zastosowano pas wyłączenia, to drogowaskaz tablicowy umieszcza się na początku tego pasa.

(18) Na skrzyżowaniach, przed którymi ze względu na brak miejsca lub z powodu dużej liczby pasów ruchu (trzy lub więcej) nie zastosowano tablic przeddrogowaskazowych, można stosować drogowaskazy uprzedzające. Ich treść powinna być analogiczna do treści drogowaskazu umieszczonego bezpośrednio przed skrzyżowaniem.

5.3.7. Drogowskaz w kształcie strzały do miejscowości wskazujący numer drogi

(1) Znak E-103 „drogowaskaz w kształcie strzały do miejscowości wskazujący numer drogi” stosuje się w celu zapewnienia lepszej informacji o przebiegu drogi lub jako uzupełnienie informacji podanej na drogowaskazach tablicowych, szczególnie w obrębie skrzyżowań innych niż o czterech wlotach.

(2) Drogowskazy E-103 stosuje się na drogach krajowych, wojewódzkich oraz powiatowych.

(3) W przypadku umieszczania tablic E-103 na skrzyżowaniach typu rondo znaki umieszcza się na wyspach kanalizujących ruch na wyjeździe z ronda. W przypadku, gdy wymagają tego warunki widoczności dopuszcza się stosowanie znaków z grupy wielkości „małe”.

(4) Jeżeli na tablicy przeddrogowaskazowej lub drogowaskazie tablicowym podano dla jednego kierunku dwie nazwy miejscowości kierunkowych, to na drogowaskazie E-103 powtarza się te nazwy.

Rys. 5.3.13. Przykład drogowaskazu w kształcie strzały.

Umieszczanie tablic drogowaskazów w kształcie strzały do miejscowości wskazujących numer drogi.

(5) Wysokość umieszczania tablic drogowaskazów w kształcie strzały na odcinkach dróg poza obszarami zabudowanymi nie powinna być mniejsza niż 0,7 m w przypadku braku ciągów pieszych lub rowerowych. Natomiast w przypadku występowania ruchu pieszego lub rowerowego wysokość ta powinna być nie mniejsza niż 2,5 m. Przy czym drogowaskazy w kształcie strzały projektowane w rozmiarze małym, na odcinkach dróg poza obszarami zabudowanymi powinny być umieszczane na wysokości min. 2,00 m w przypadku braku ruchu pieszego lub rowerowego i nie niżej niż 2,50 m w przypadku występowania tego rodzaju ruchu.

(6) Drogowskazy E-103 umieszcza się:

- a) na odgałęzieniach dróg dwujezdniowych,
- b) na skrzyżowaniach typu "T" dla potwierdzenia kierunku,
- c) na wylotach ze skrzyżowań o ruchu okrężnym,

- d) na skrzyżowaniu, gdy nie ma miejsca na umieszczenie przed skrzyżowaniem drogowskazu tablicowego.

(7) Drogowskazy E-103, z wyjątkiem umieszczonych w obrębie skrzyżowania dla potwierdzenia kierunku, umieszcza się po prawej stronie jezdni, w odległości do 50 m od skrzyżowania. Jeżeli na wlocie zastosowano pas wyłączania, to drogowskaz E-103 umieszcza się na początku tego pasa.

5.3.8. Drogowskaz w kształcie strzały do miejscowości podający do niej odległość

(1) Znak E-104 „drogowskaz w kształcie strzały do miejscowości podający do niej odległość” stosuje się na skrzyżowaniach na których istnieje potrzeba wskazania kierunku i odległości do miejscowości leżącej przy drodze powiatowej lub gminnej. Na drogowskazie E-104 po prawej stronie nazwy podaje się liczbę kilometrów wskazującą odległość do miejscowości. W tym zakresie stosuje się zapisy ogólne odnoszące się do stosowania tablic drogowskazowych podane w punkcie 5.2.1.

(2) Umieszczanie tablic drogowskazów w kształcie strzały do miejscowości podających do niej odległość.

(3) Drogowskazy E-104 umieszcza się po prawej stronie jezdni w odległości do 50 m przed wjazdem na drogę, przy której położona jest miejscowość. Jeżeli na wlocie zastosowano pas wyłączania, to drogowskaz tablicowy umieszcza się na początku tego pasa.

(4) Na skrzyżowaniu dróg powiatowych i gminnych typu „T” dopuszcza się umieszczenie znaku na przedłużeniu osi kończącej się drogi.

(5) Dla tego rodzaju tablic stosuje się zasady odnoszące się do wysokości umieszczania podobnie jak dla drogowskazów w kształcie strzały zawarte w pkt. 5.3.7.

Rys. 5.3.14. Przykłady drogowskazów w kształcie strzały do miejscowości, podający do niej odległość.

5.3.9. Drogowskazy do obiektów

(1) Zasady stosowania oraz konstruowania tablic drogowskazowych do obiektów zlokalizowanych przy drogach opisano w części odnoszącej się do dróg w obszarach zabudowanych.

5.3.10. Tablice kierunkowe

(1) Znak E-110 "tablica kierunkowa" stosuje się w celu potwierdzenia kierunku drogi i podania odległości do miejscowości na niej wymienionych.

Rys. 5.3.15. Przykład znaku E-110

(2) Na tablicy E-110 podaje się:

- w górnym wierszu – nazwę miejscowości leżącej przed miejscowością kierunkową, siedziby gminy lub powiatu, lub o znaczeniu turystycznym lub położonej na skrzyżowaniu z drogą krajową lub wojewódzką,
- w dolnym wierszu - nazwę miejscowości kierunkowej,
- wyrażone w kilometrach odległości od wymienionych miejscowości.

(3) Jeżeli przed miejscowością kierunkową nie ma innej miejscowości, to stosuje się tablicę E-110 podającą tylko nazwę tej miejscowości. Tablice kierunkowe stosuje się poza obszarem zabudowanym na

drogach krajowych, jeżeli nie zastosowano tablicy szlaku drogowego (znaki E-111 lub E-111a), wojewódzkich i powiatowych.

(4) Tablice E-110 umieszcza się:

- a) w odległości 50-100 m za znakiem E-117,
- b) za skrzyżowaniem z drogą krajową, wojewódzką lub powiatową o dużym znaczeniu komunikacyjnym,
- c) pośrodku odcinka, na którego krańcach są umieszczone tablice kierunkowe lub tablice szlaku drogowego, jeżeli długość tego odcinka przekracza 20 km.

(5) Znak E-111 "tablica szlaku drogowego" stosuje się w celu potwierdzenia przebiegu drogi krajowej, podania jej numeru (numerów), głównych miejscowości leżących przy danym szlaku i odległości do nich. Dopuszcza się także stosowanie znaków szlaku drogowego na drogach wojewódzkich o dużym znaczeniu komunikacyjnym.

Rys. 5.3.16. Przykład znaku E-111

(6) Wymiar tablicy E-111 zależy od liczby podawanych informacji oraz wielkości liter i cyfr ustalonych dla danego rodzaju drogi.

(7) Wysokość umieszczania tablic kierunkowych na odcinkach dróg poza obszarami zabudowanymi nie powinna być mniejsza niż 2 m w przypadku braku ciągów pieszych lub rowerowych. Natomiast w przypadku występowania ruchu pieszego lub rowerowego wysokość ta powinna być nie mniejsza niż 2,5 m.

Zasady rozmieszczania informacji na tablicy szlaku drogowego.

(1) W górnej części tablicy umieszcza się znak z numerem drogi krajowej oraz znak z numerem szlaku międzynarodowego, jeżeli droga ma również taki numer. Znak (znaki) z numerem drogi umieszcza się centralnie w stosunku do osi pionowej tablicy.

(2) Zasadniczą treść tablicy E-111 stanowi wykaz głównych miejscowości leżących na danym szlaku oraz wyrażone w kilometrach, odległości do nich. Liczba miejscowości powinna być tak dobrana, aby liczba wierszy podających ich nazwy nie przekraczała czterech. Zasady te nie dotyczą przypadków umieszczania informacji na drogach o wspólnym przebiegu oraz w przypadku umieszczenia na tablicy szlaku drogowego informacji o odległości do najbliższego węzła. Jeżeli na tablicy szlaku drogowego podawana jest nazwa przejścia granicznego, to po jej prawej stronie umieszcza się znak "PL" i znak wyróżniający państwo, do którego prowadzi przejście, przyjęty do oznaczania pojazdów uczestniczących w ruchu międzynarodowym.

Nazwy miejscowości na tablicy szlaku drogowego.

(1) Dobór nazw miejscowości ustala się po szczegółowej analizie ich znaczenia komunikacyjnego i gospodarczego.

(2) Na tablicach szlaku drogowego podaje się:

- a) w wierszu górnym – nazwę najbliższej miejscowości stanowiącej siedzibę gminy lub powiatu, miejscowości o znaczeniu turystycznym, miejscowości na skrzyżowaniu z drogą krajową lub wojewódzką lub nazwę miejscowości kierunkowej,
- b) w wierszu dolnym – nazwę przejścia granicznego, jeżeli szlak prowadzi do granicy UE lub nazwę miasta sąsiedniego państwa, jeżeli szlak prowadzi do sąsiedniego państwa należącego do strefy Schengen, albo nazwę miasta kierunkowego,
- c) w wierszach pośrednich – nazwy miast o znaczeniu administracyjnym, turystycznym lub komunikacyjnym, w tym nazwę kierunkowego, jeżeli nie jest podawane w wierszu dolnym lub górnym.

(3) Dopuszcza się umieszczenie na tablicy szlaku drogowego nazwy miejscowości znajdującej się przy innej drodze. Z lewej strony nazwy miejscowości umieszcza się numer drogi, przy której jest położona. Wiersz ten oddziela się białą poziomą linią o szerokości równej szerokości obwódki tablicy.

(4) Na odcinkach o wspólnym przebiegu dwóch dróg w górnej części tablicy szlaku drogowego umieszcza się informacje o drodze o numerze niższym – numer drogi i nazwy dwóch miejscowości, najbliższej i kierunkowej, a poniżej oddzielone białą linią o szerokości równej szerokości obwódki tablicy, analogiczne informacje o drodze o numerze wyższym.

(5) Na odcinku o wspólnym przebiegu autostrady z inną drogą, a także na odcinku o wspólnym przebiegu więcej niż dwóch dróg, w górnej części tablicy szlaku drogowego umieszcza się informacje o drodze o numerze niższym – numer drogi i nazwę jednej miejscowości kierunkowej, a poniżej oddzielone białą linią o szerokości równej szerokości obwódki tablicy, analogiczne informacje o drogach i numerach wyższych.

Umieszczanie tablic szlaku drogowego.

(1) Tablice szlaku drogowego umieszcza się na drogach krajowych:

- a) przy wylotach z miast siedzib powiatu oraz innych, o ważnym znaczeniu gospodarczym lub turystycznym,
- b) za skrzyżowaniami (węzłami) z innymi drogami krajowymi oraz wojewódzkimi o dużym znaczeniu komunikacyjnym, w następujących miejscach:
  - około 100 m za wyjazdem z miejscowości (za znakiem E-117),
  - około 200 m za skrzyżowaniem na drogach ogólnodostępnych.

(2) Wysokość umieszczania tablic kierunkowych na odcinkach dróg poza obszarami zabudowanymi nie powinna być mniejsza niż 1 m w przypadku braku ciągów pieszych lub rowerowych. Natomiast w przypadku występowania ruchu pieszego lub rowerowego wysokość ta powinna być nie mniejsza niż 2,5 m.

5.3.11. Znaki z numerem drogi.

Zasady ogólne.

(1) Znaki z numerem drogi stosuje się samodzielnie lub umieszcza się na znakach kierunku w celu wskazania dróg krajowych lub wojewódzkich. Numerów dróg pozostałych kategorii nie umieszcza się na znakach drogowych.

Znak z numerem drogi krajowej

(1) Znak E-112 "numer drogi krajowej" o tle barwy czerwonej z białą ramką tarczy znaku i napisie barwy białej stosuje się w celu wskazania przebiegu drogi krajowej oznaczonej numerem wskazanym na znaku lub wjazdu na tę drogę.

Rys. 5.3.17. Znak E-112 z numerem dwucyfrowym i jednocyfrowym

Znak z numerem drogi wojewódzkiej

(1) Znaki E-113 "numer drogi wojewódzkiej" stosuje się w celu wskazania przebiegu drogi wojewódzkiej oznaczonej numerem wskazanym na znaku lub wjazdu na tę drogę.

Rys. 5.3.18. Znak E-113

Znak z numerem autostrady.

(1) Znak E-114 "numer autostrady" stosuje się w celu wskazania przebiegu autostrady lub wjazdu na nią. Na znakach kierunku wskazujących kierunek do autostrady po lewej stronie umieszcza się znak D-109.

Rys. 5.3.19. Znak E-114 z miniaturą znaku D-109

(2) Jeżeli istnieje konieczność wskazania dojazdu do autostrady lub drogi ekspresowej na drogach od niej oddalonych, dopuszcza się stosowanie drogowskazu w kształcie strzały ze znakiem odpowiednio D-109 lub D-107, numerem drogi i odległością do jej najbliższego węzła.

Rys. 5.3.20. Drogowskaz w kształcie strzały do autostrady lub do drogi ekspresowej

(3) Podobne rozwiązania stosuje się dla dróg ekspresowych.

Znak z numerem szlaku międzynarodowego.

(1) Znak E-112b "numer szlaku międzynarodowego" stosuje się w celu poinformowania kierujących pojazdami, że droga krajowa jest także drogą międzynarodową. Znaki E-112b stosuje się na wszystkich drogach międzynarodowych. Numery oznaczające te drogi powinny występować zawsze jako uzupełnienie numerów dróg krajowych bądź na samodzielnych znakach umieszczanych pod znakiem szlaku drogi krajowej bądź jako numery (miniatury) stosowane na innych znakach kierunku.

Rys. 5.3.21. Znak E-112b

(2) Znaki E-112b umieszcza się na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach tablicowych:

- na początku i końcu drogi oznaczonej numerem drogi międzynarodowej,
- przed i za skrzyżowaniem, na którym droga krajowa będąca drogą międzynarodową krzyżuje się z inną drogą krajową.

Rys. 5.3.22. Przykład zastosowania znaku E-112b na tablicy E-111a

(3) Przykłady tego typu rozwiązań przedstawiono też wcześniej, w części dotyczącej stosowania tablic przeddrogowskazowych i drogowskazów tablicowych.

Stosowanie znaków z numerem drogi.

(1) Znaki z numerami dróg stosuje się na znakach kierunku na skrzyżowaniach dróg krajowych i wojewódzkich pomiędzy sobą. Zaleca się ich stosowanie także na skrzyżowaniach z innymi drogami. Znaki te jako samodzielne należy stosować możliwie często, gdyż w istotny sposób ułatwiają kierującym orientację, potwierdzając obrany kierunek jazdy, szczególnie w miejscach, w których mogą powstać wątpliwości co do przebiegu drogi.

Umieszczanie znaków z numerem drogi.

(1) Numery dróg umieszcza się:

- a) samodzielnie, w odległości do 50 m:
  - za skrzyżowaniem, bez względu na rodzaj obszaru, dla potwierdzenia kierunku, a szczególnie jeżeli szlak zmienia kierunek na skrzyżowaniu oraz w przypadkach, gdy układ skrzyżowania może stwarzać wątpliwości co do przebiegu szlaku,
  - przed skrzyżowaniami w obszarze zabudowanym, jeżeli zmiana przebiegu szlaku nie jest sygnalizowana tablicami przeddrogowskazowymi oraz drogowskazami tablicowymi,
- b) na tablicach przeddrogowskazowych, drogowskazach tablicowych i drogowskazach w kształcie strzały oraz na tablicach szlaku drogowego - jako jeden z elementów treści tych tablic.

(2) Wysokość znaków E-112 i E-113 stosowanych samodzielnie wynosi 300 mm. Szerokość znaków projektuje się indywidualnie.

(3) Jeżeli istnieje potrzeba wskazania przebiegu drogi na skrzyżowaniu, to obok numeru drogi umieszcza się strzałkę kierunkową.

Rys. 5.3.23. Znak E-112a z numerem drogi krajowej ze strzałką kierunkową skierowaną w lewo oraz skośnie w lewo

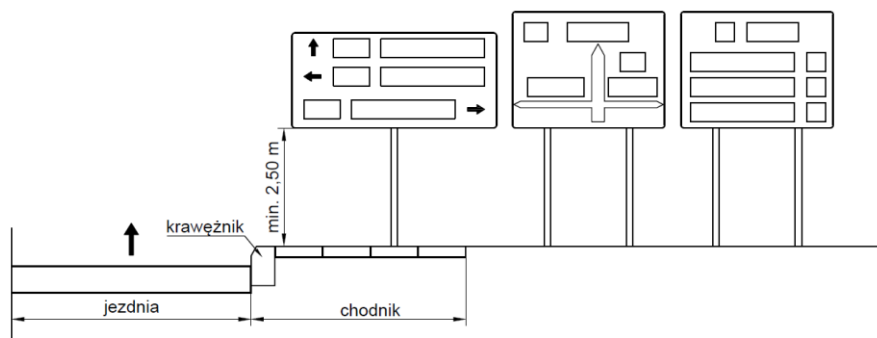

Rys. 5.3.24. Znak E-113a z numerem drogi wojewódzkiej ze strzałką kierunkową skierowaną na wprost

5.4. Szczegółowe rozwiązania w zakresie informacji kierunkowej dla ulic w obszarach zabudowanych.

(1) Ogólne zasady stosowania oraz konstruowania tablic informacji kierunkowej zostały opisane w części ogólnej – pkt. 5.2.1.

5.4.1. Typowe przykłady umieszczania oznakowania drogowskazowego na drogach w obszarach zabudowanych.

Rys. 5.4.1. Wysokość umieszczenia znaków E-101, E-102, E-111a na ulicach

Rys. 5.4.2. Wysokość umieszczenia znaków w przekroju drogowym z drogą dla rowerów

5.4.2. Tablice przeddrogowskazowe.

- (1) Typowe przypadkami umieszczania tablic przeddrogowskazowych opisane w dziale dotyczącym umieszczania tego rodzaju oznakowania przy drogach poza miastami obowiązują również w miastach.
- (2) Ponadto w miastach dopuszcza się też umieszczanie tablic przeddrogowskazowych poprzedzających, w odległości większej niż 100 m, podając na nich odległość od skrzyżowania lub pasa wyłączania.
- (3) Wysokość umieszczania tablic informacji kierunkowej E-101 na odcinkach dróg w obszarach miejskich nie powinna być mniejsza niż 2,0 m w przypadku ich umieszczania w pasie zieleni przy braku ciągów pieszych lub rowerowych. Natomiast w przypadku występowania ruchu pieszego lub rowerowego wysokość ta powinna być nie mniejsza niż 2,5 m.

5.4.3. Drogowskazy do miejscowości i dzielnic.

- (1) Typowe przypadkami umieszczania tablic drogowskazowych, opisane w dziale dotyczącym umieszczania tego rodzaju oznakowania przy drogach poza miastami obowiązują również w miastach. Z taką jednak różnicą, że w miastach na drogach powiatowych i gminnych drogowskaz E-102 umieszcza się tylko w sytuacjach, gdy istnieje konieczność wskazania kierunku do innej miejscowości, a nie można stosować drogowskazu E-104.
- (2) W obszarze zabudowanym drogowskazy E-103 można umieszczać na drogach wylotowych z miejscowości w celu wskazania kierunku do drogi krajowej, wojewódzkiej lub powiatowej.
- (3) Znak E-105 "drogowskaz do dzielnicy miasta" stosuje się w celu wskazania dojazdu do dzielnicy lub ważnego dla podróżnych placu (ulicy) w mieście. W celu wskazania dojazdu do dzielnicy śródmiejskiej stosuje się drogowskaz E-105 z napisem "Centrum".

Rys. 5.4.3. Znaki E-105 „drogowskaz do dzielnicy miasta”

- (4) Napisy dotyczące informacji lokalnej mogą być umieszczane również na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach tablicowych.

Rys. 5.4.4. Drogowskaz E-102a zawierający informację lokalną

(5) Wysokość umieszczania tablic informacji kierunkowej na odcinkach dróg w obszarach miejskich nie powinna być mniejsza niż 2,0 m w przypadku ich umieszczania w pasie zieleni przy braku ciągów pieszych lub rowerowych. Natomiast w przypadku występowania ruchu pieszego lub rowerowego wysokość ta powinna być nie mniejsza niż 2,5 m.

5.4.4. Drogowskazy do obiektów

Zasady ogólne

(1) Znaki E-106 stosuje się w celu wskazania dojazdu do obiektów komunikacyjnych: lotnisk, dworców lub stacji kolejowych, dworców autobusowych oraz portów. Znaki według analogicznego wzoru jak znak E-105 stosuje się w celu wskazania dojazdu do jednostki policji, pogotowia ratunkowego, urzędów administracji publicznej, zarządów drogi oraz jednostek prowadzących odprawę celną.

Rys. 5.4.5. Drogowskazy do obiektów użyteczności publicznej

(2) Na znaku umieszcza się symbol lub nazwę obiektu, którego dotyczy. Symbole powinny znajdować się przy prostokątnym boku i zwrócone przodem w tę stronę co grot strzały.

Rys. 5.4.6. Przykłady symboli stosowanych na znakach informacji kierunkowej

(3) Obowiązuje taka sama wysokość umieszczania znaków jak dla tablic drogowaskazowych.

(4) Znaki umieszcza się po prawej stronie jezdni w odległości do 50 m od skrzyżowania. Jeżeli na wlocie zastosowano pas wyłączania, to drogowaskaz tablicowy umieszcza się na początku tego pasa.

(5) Znaki umieszcza się przy drodze tranzytowej przechodzącej przez miejscowość lub w jej pobliżu. Jeżeli trasa dojazdowa zmienia kierunek, znaki umieszcza się na tych skrzyżowaniach, na których kierunek dojazdu ulega zmianie.

(6) Na znaku E-106 wskazującym dojazd do lotniska obok symbolu umieszcza się napis „Port lotniczy”. W przypadku, gdy lotniska cywilne, z których odbywają się loty pasażerskie są zlokalizowane w niedalekiej odległości od siebie dopuszcza się zastąpienie napisu „Port lotniczy” skróconą nazwą portu lotniczego.

(7) Bezpośrednio przed dojazdem do poszczególnych obiektów portu lotniczego stosuje się odmiany drogowaskazu E-106 z napisami wskazującymi rodzaj obiektu, np. krajowy, cargo, odloty, nr terminalu.

Rys. 5.4.7. Znak E-106 do stacji kolejowej z symbolem pociągu

(8) Odmianę znaku E-106 wskazującego dojazd do dworca lub stacji kolejowej stosuje się w celu wskazania kierunku dojazdu do stacji kolejowej lub przystanku kolejowego obsługujących ruch pasażerski. Dopuszcza się zamiast symbolu stosowanie napisu "PKP". Jeżeli znak wskazuje kierunek do stacji obsługujących wyłącznie ruch towarowy, na znaku umieszcza się odpowiedni napis np. "Dworzec towarowy".

Rys. 5.4.8. Znak E-106

(9) Odmiana znaku E-106 wskazująca dojazd do przystani promowej stosuje się w celu wskazania kierunku do przystani promu morskiego (dworca morskiego) lub promu rzecznego. Na znaku podaje się nazwę miasta (portu), do którego kursują promy morskie, lub nazwę miasta kierunkowego leżącego na drodze w przypadku promu rzecznego.

(10) Jeżeli w danej miejscowości lub rejonie znajduje się kilka obiektów tego samego typu, wówczas dopuszcza się umieszczenie na drogowym znaku nazwy obiektu.

5.4.5. Tablice kierunkowe

(1) Zasady stosowania tablic kierunkowych w obszarach miejskich są takie same jak w przypadku obszarów poza miejscowościami i zostały opisane w pkt. 5.2.9.

5.5. Oznakowanie układów lokalnych

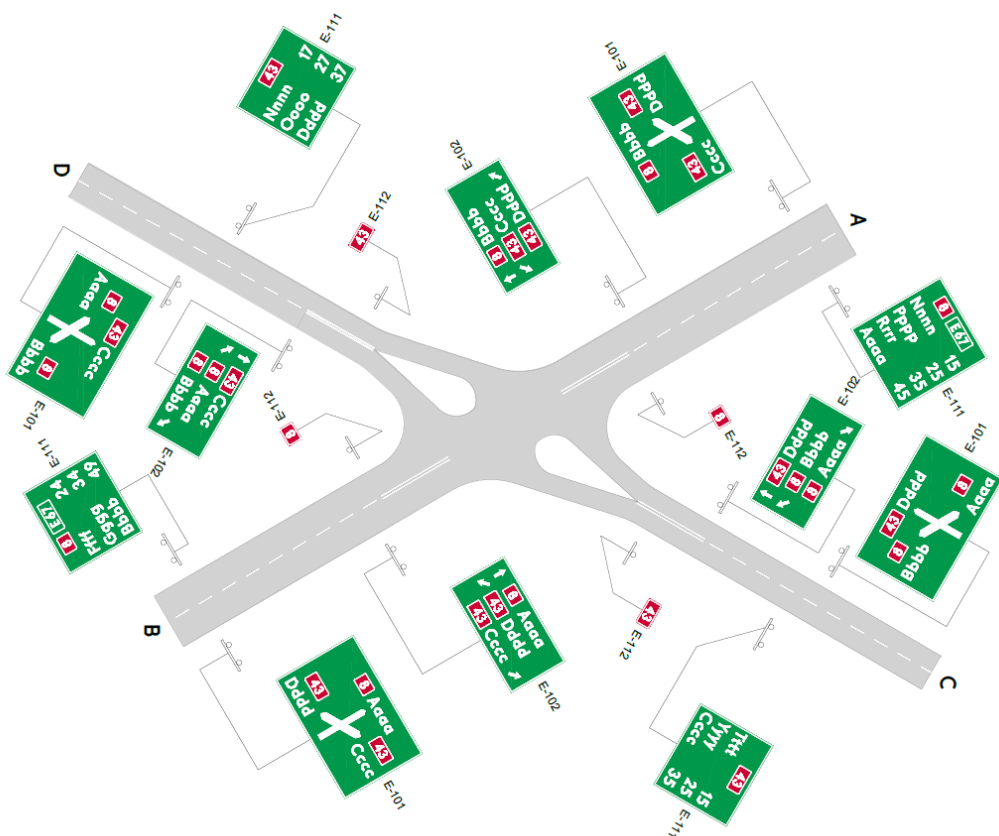
5.5.1. Oznakowanie kierunkowe w miastach.

(1) Do oznakowania skrzyżowań dróg ogólnodostępnych należy stosować znaki kierunku E, zgodnie z zasadami podanymi w tabeli.

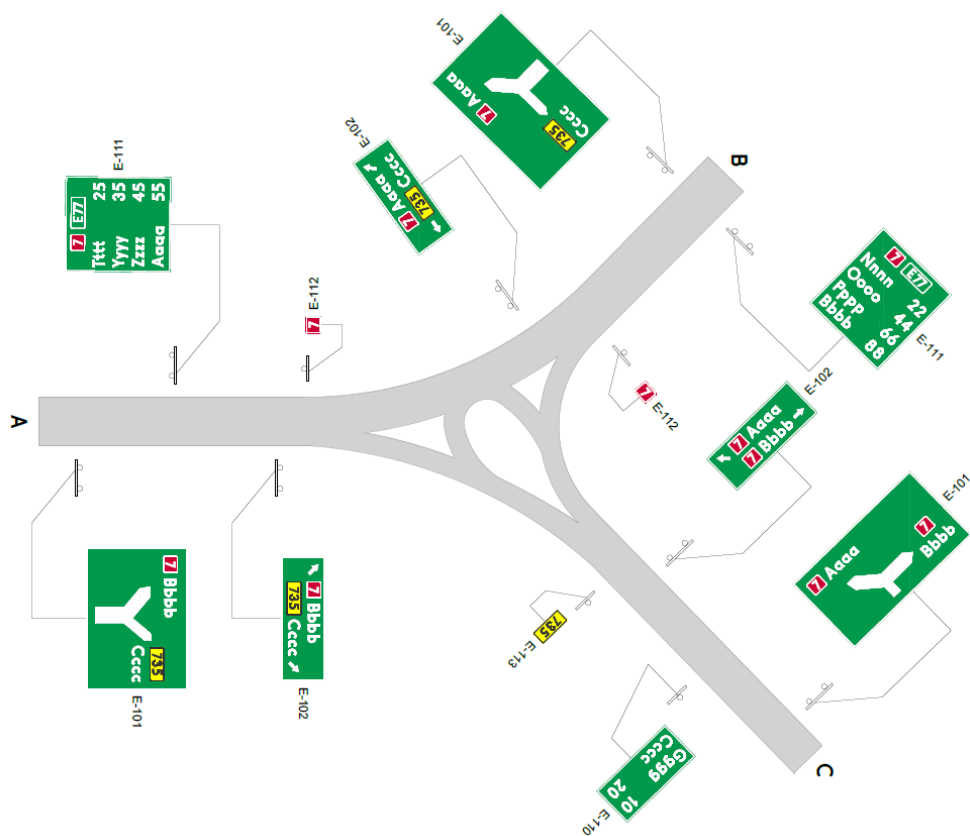
Tab. 5.5.1 Stosowanie znaków kierunku na skrzyżowaniach dróg ogólnodostępnych w zależności od kategorii drogi (poza miastami)

KATEGORIA DROGI	KRAJOWA	WOJEWÓDZKA O DUŻYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM	WOJEWÓDZKA O MAŁYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM	POWIATOWA O DUŻYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM	POWIATOWA O MAŁYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM	GMINNA
KATEGORIA DROGI	KRAJOWA	WOJEWÓDZKA O DUŻYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM	WOJEWÓDZKA O MAŁYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM	POWIATOWA O DUŻYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM	POWIATOWA O MAŁYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM	GMINNA
KRAJOWA	E-101, E-102, E-111 E-101 E-112 E-102 E-111, E-112	E-101, E-102, E-110 E-101 E-113 (odmiany) E-102 E-111, E-112	E-102, E-110 E-101 E-113 (odmiany) E-102 E-110, E-112	E-102 E-110 E-112	E-102 E-110 E-112	E-102 ¹⁾ E-102 ³⁾ E-104 ²⁾
WOJEWÓDZKA O DUŻYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM		E-101, E-102, E-110 E-101 E-113 (odmiany) E-102, E-110 E-113 (odmiany)	E-102, E-110 E-101 E-113 (odmiany) E-102, E-110 E-113 (odmiany)	E-102 E-110 E-102, E-110 E-113 (odmiany)	E-102 E-110 E-102 ³⁾ E-104 ²⁾	E-102 ¹⁾ E-102 ³⁾ E-104 ²⁾
WOJEWÓDZKA O MAŁYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM			E-102, E-110 E-113 (odmiany)	E-102 E-110 E-102, E-110 E-113 (odmiany)	E-102 ¹⁾ E-104	E-102 ¹⁾ E-104
POWIATOWA O DUŻYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM				E-102 E-110 E-102 E-110	E-102 E-110	E-102 ¹⁾ E-104
POWIATOWA O MAŁYM ZNACZENIU KOMUNIKACYJNYM					E-102 ³⁾ (E-104) ²⁾ E-102 ³⁾ (E-104) ²⁾	E-102 ³⁾ (E-104) ²⁾ E-102 ³⁾ (E-104) ²⁾
GMINNA						E-102 ³⁾ (E-104) ²⁾ E-102 ³⁾ (E-104) ²⁾

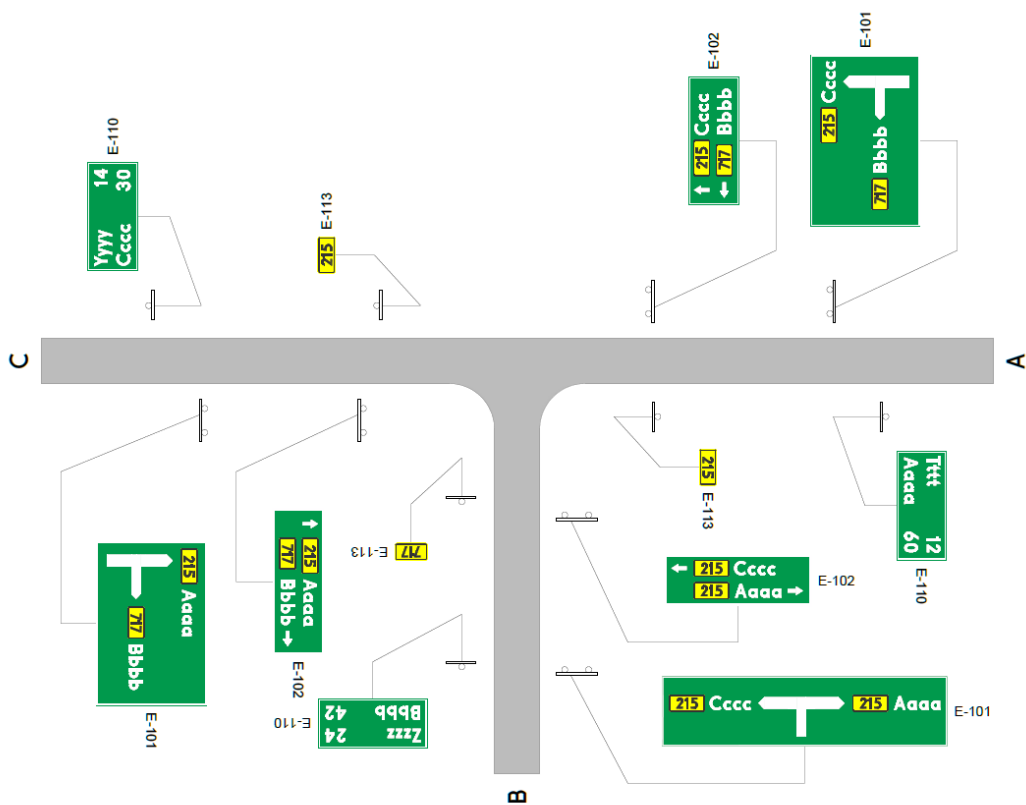
¹⁾Nie dotyczy dróg gruntowych. ²⁾Na skrzyżowaniach typu „T”. ³⁾Na skrzyżowaniach innych niż typu „T”.

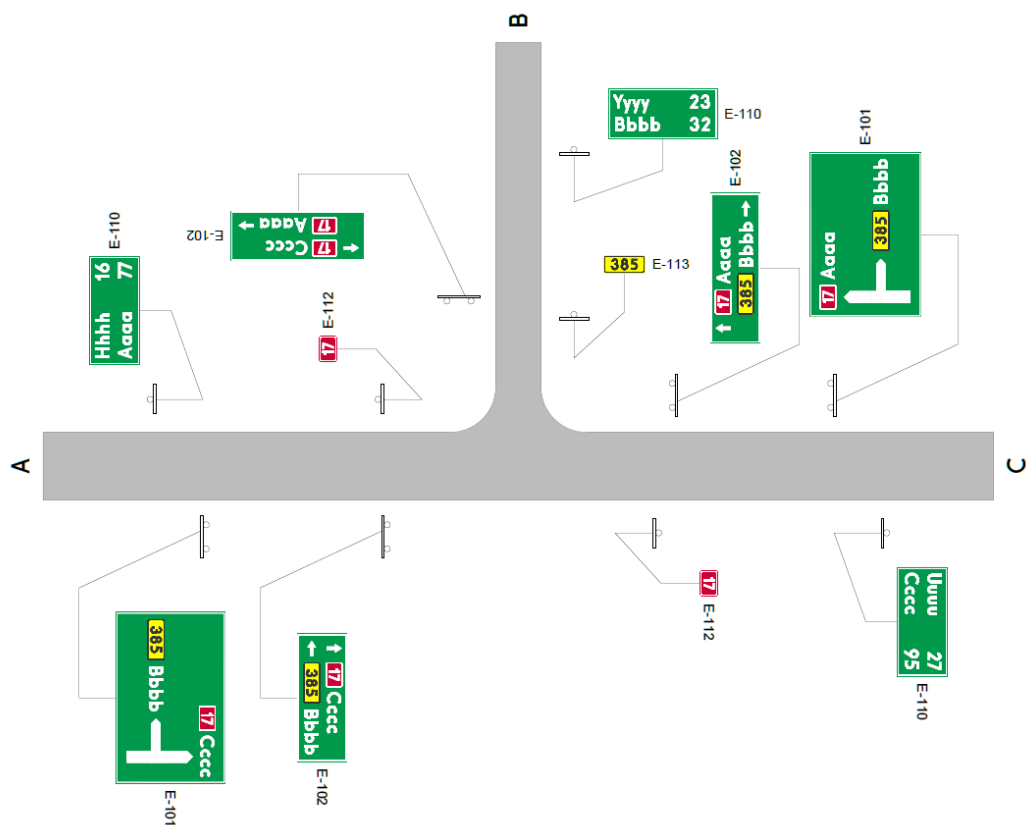
Rys. 5.5.1. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania dróg krajowych

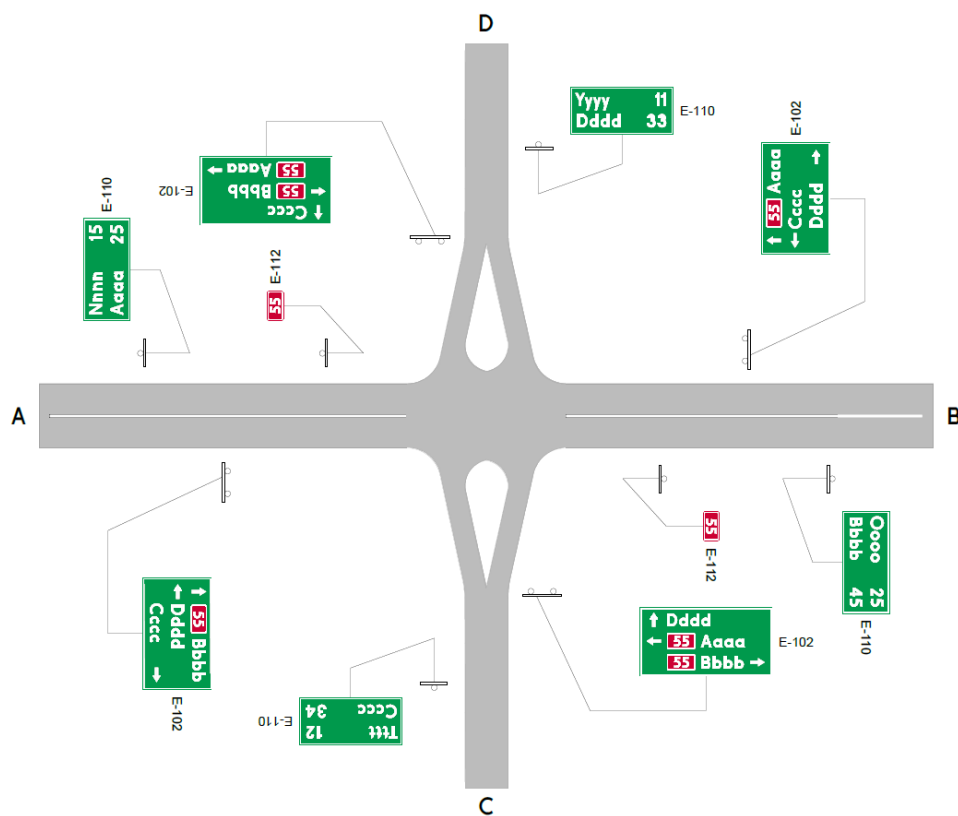
Rys. 5.5.2. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania drogi krajowej z drogą wojewódzką

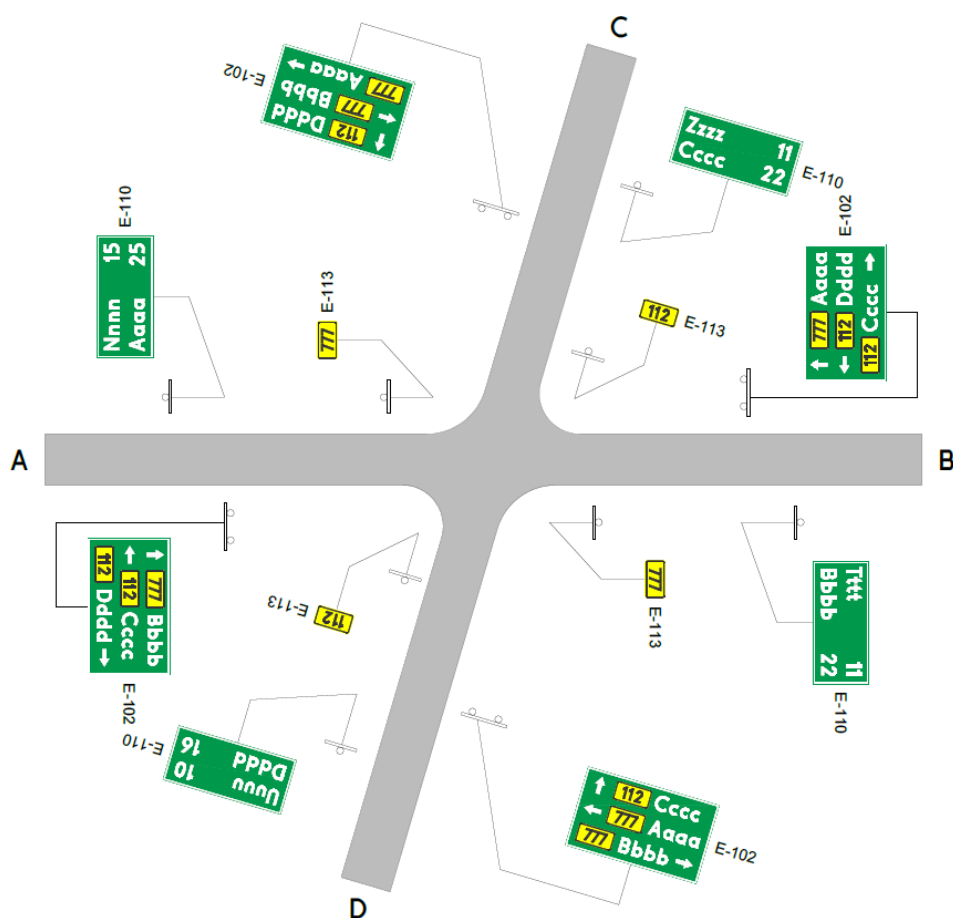
Rys. 5.5.3. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania dróg wojewódzkich.

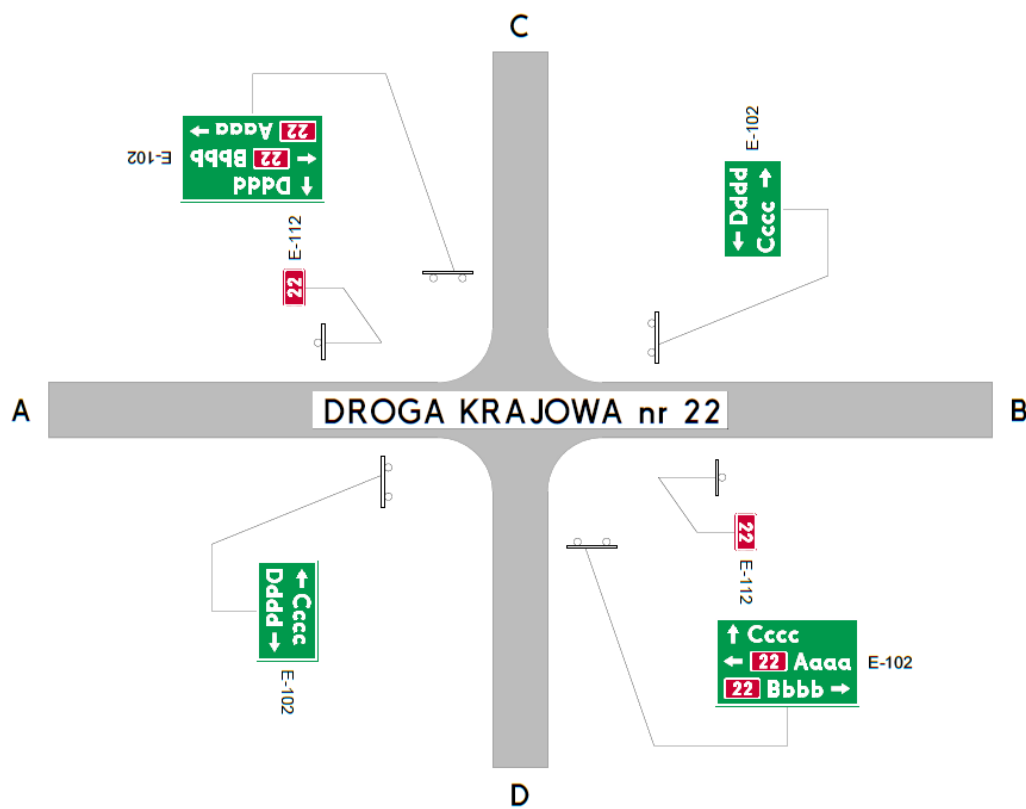
Rys. 5.5.4. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania drogi krajowej z drogą wojewódzką o mniejszym znaczeniu komunikacyjnym.

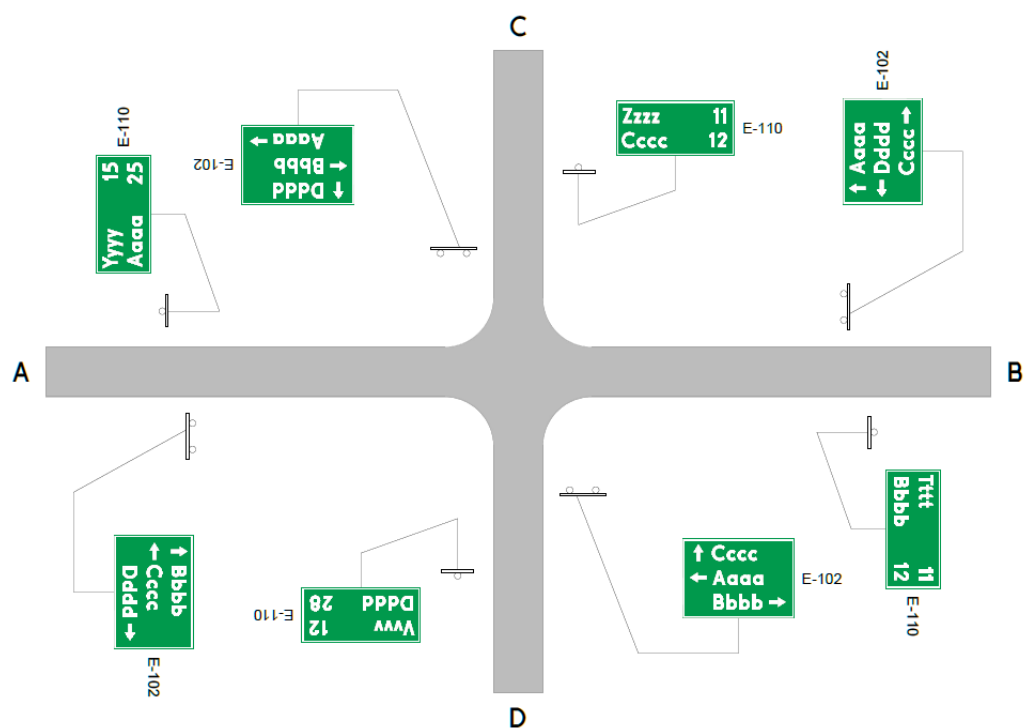
Rys. 5.5.5. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania drogi krajowej z drogą powiatową.

Rys. 5.5.6. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania dróg wojewódzkich.

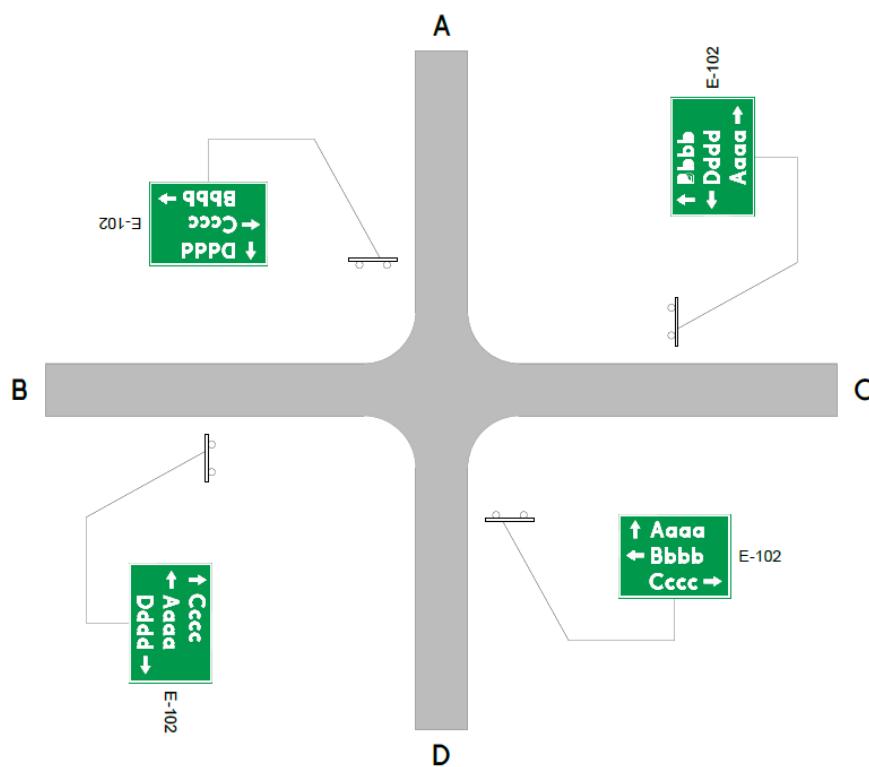

Rys. 5.5.7. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania drogi krajowej z drogą powiatową/gminną.

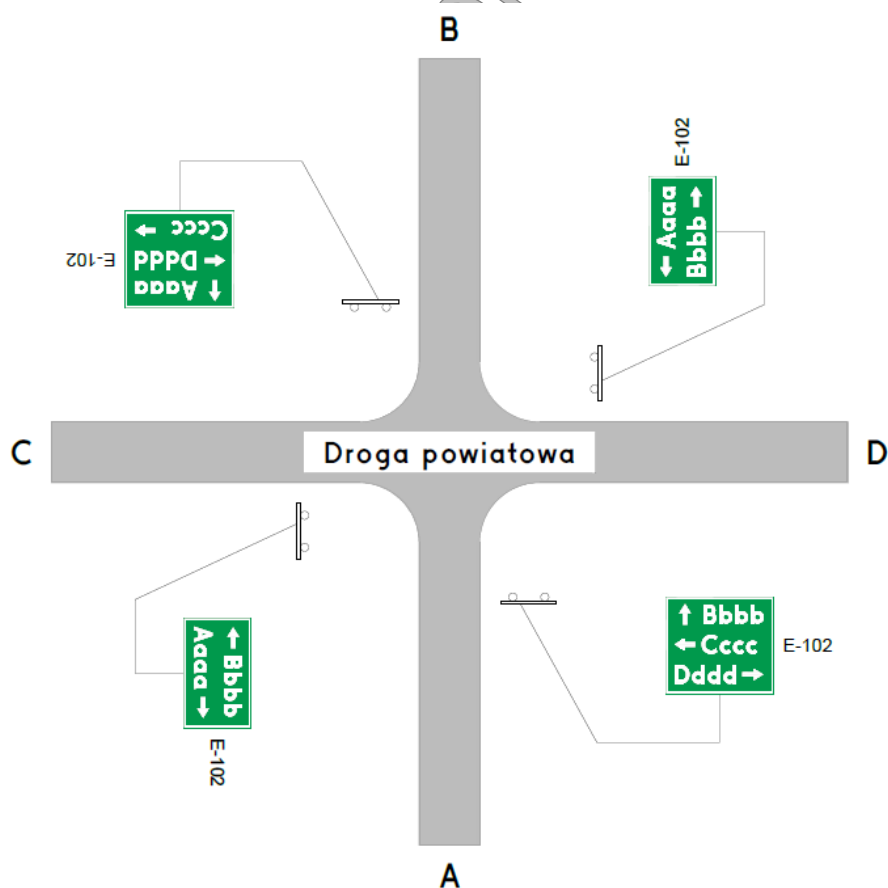

Rys. 5.5.8. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania dróg powiatowych/gminnych.

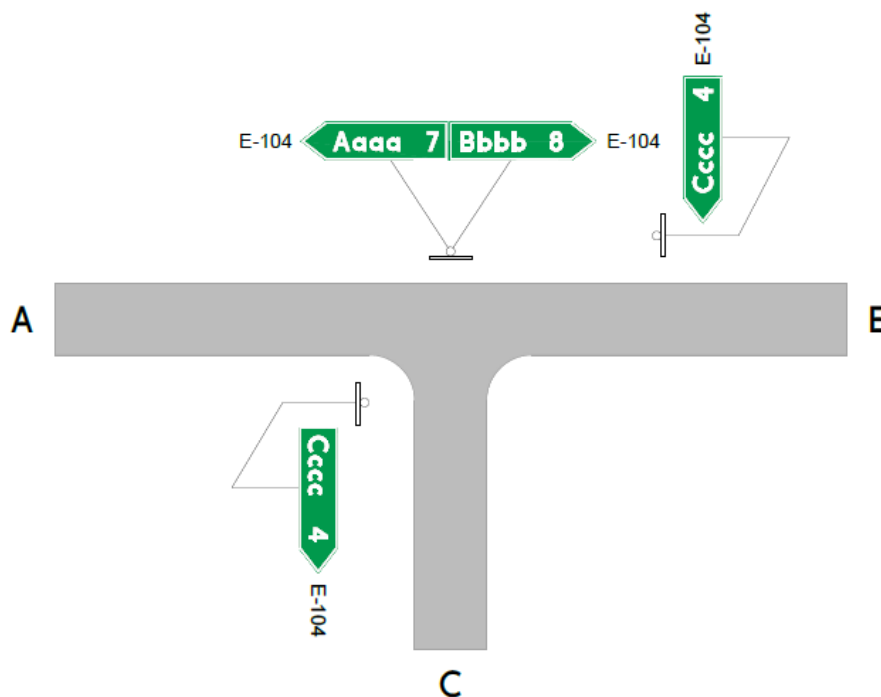

Rys. 5.5.9. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania dróg powiatowych/gminnych o mniejszym znaczeniu komunikacyjnym.

Rys. 5.5.10. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania drogi powiatowej z drogą gminną.

Rys. 5.5.11. Oznakowanie znakami kierunku skrzyżowania dróg lokalnych typu „T”

Oznakowanie drogowskazowe w miastach – zasady ogólne.

(1) Oznakowanie drogowskazowe w miastach pełni bardzo ważną rolę w funkcjonowaniu systemu komunikacyjnego, przepustowości dróg oraz bezpiecznym korzystaniu z dróg przez uczestników ruchu. Zespół zastosowanych w tym celu znaków kierunku powinien być tak dobrany, aby kierowca nieznający miasta mógł przejechać przez nie, korzystając tylko z ustawionych znaków i podanych na nich informacji. Przy ustalaniu treści znaków kierunku należy stosować następujący tryb postępowania:

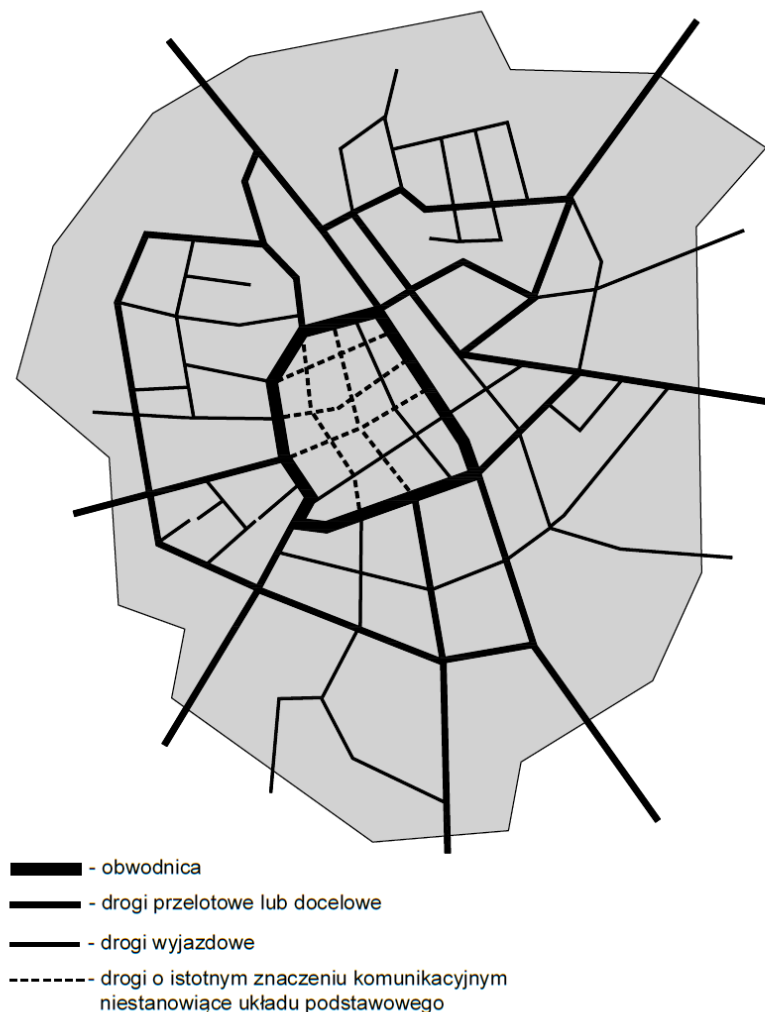
- ustalenie sieci dróg układu podstawowego,
- określenie połączeń pomiędzy poszczególnymi miejscowościami (kierunkami),
- określenie obiektów charakterystycznych wymagających zastosowania informacji lokalnej,
- ustalenie dróg dojazdowych do obiektów charakterystycznych,
- po nałożeniu i powiązaniu ze sobą wszystkich połączeń na sieć dróg, sprawdzenie prawidłowości tych połączeń,
- wybranie informacji do zastosowania na znakach kierunku na poszczególnych skrzyżowaniach dróg (nazwy miejscowości, numery dróg, informacja lokalna).

(2) Obowiązywać powinna przy tym taka sama zasada doboru dróg i treści, aby z każdej miejscowości (kierunku) do każdej innej miejscowości ruch był prowadzony tylko jedną trasą.

(3) Wyjątek stanowić może prowadzenie do tej samej miejscowości innej drogi, którą wyznaczono objazd dla niektórych rodzajów pojazdów, np. tranzyt TIR, samochody ciężarowe o określonej masie itp.

(4) Oznakowanie drogowskazowe stosuje się na podstawowym układzie komunikacyjnym (Rys. 5.5.12), który tworzą drogi krajowe (z wyłączeniem autostrad) i wojewódzkie, stanowiące:

- drogi przelotowe i docelowe,
- obwodnice,
- drogi wyjazdowe.

Rys. 5.5.12 Schemat podstawowego układu komunikacyjnego.

Charakterystyczne modele sieci drogowej w miastach.

Miasto z jedną drogą przelotową:

- (1) Wzdłuż drogi przelotowej stosuje się:
  - a) znaki oznaczające wjazd i wyjazd do miejscowości,
  - b) tablice kierunkowe lub tablice szlaku drogowego umieszczane za wyjazdem z miejscowości,
  - c) drogowskazy zawierające informację o centrum lub w miarę potrzeby inną informację lokalną,
  - d) znaki z numerem drogi.

Miasto z dwoma drogami przelotowymi

- (1) Wzdłuż dróg przelotowych stosuje się znaki kierunku i miejscowości według zasad opisanych wyżej – jak dla miasta z jedną drogą przelotową (opisane wyżej).
- (2) Na skrzyżowaniu dróg przelotowych między sobą stosuje się tablice przeddrogowskazowe, drogowskazy tablicowe i znaki, według zasad podanych dalej – jak dla skrzyżowań dróg układu podstawowego (opisane w dalszej części opracowania).
- (3) Stosowanie informacji o centrum i innej informacji lokalnej uzależnione jest od potrzeb i warunków miejscowych.

Miasto z kilkoma drogami przelotowymi i docelowymi.

(1) Oznakowanie drogowskazowe wzdłuż dróg przelotowych i kierunkowych stosuje się według zasad określonych wcześniej - jak dla miasta z jedną drogą przelotową (opisane wyżej), a na skrzyżowaniach tych dróg - jak dla skrzyżowań dróg układu podstawowego (opisane w dalszej części opracowania).

(2) Jeżeli liczba dróg mających wspólny przebieg w obszarze miasta jest większa niż dwa, to zamiast wymieniania nazw wszystkich miejscowości na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach umieszcza się napis "Tranzyt" i numery poszczególnych dróg.

Rys. 5.5.13 Tablica z napisem „Tranzyt” z numerami dróg

(3) Dopuszcza się umieszczanie w ciągu tej drogi odmian tablicy z napisem "Tranzyt", a mianowicie:

a) tablicy ze strzałką kierunkową przed skrzyżowaniem,

Rys. 5.5.14 Tablica z napisem „Tranzyt” ze strzałką kierunkową

b) tablicy tylko z napisem "Tranzyt" za skrzyżowaniem,

Rys. 5.5.15 Tablica z napisem „Tranzyt” bez numeru drogi i strzałki kierunkowej

(4) Stosowanie informacji o centrum i innej informacji lokalnej uzależnione jest od potrzeb i warunków miejscowych.

Miasto z obwodnicą śródmiejską.

(1) Oznakowanie drogowskazowe wzdłuż dróg przelotowych i kierunkowych oraz na skrzyżowaniach tych dróg między sobą stosuje się według zasad jak dla miasta z kilkoma drogami przelotowymi i docelowymi (opisane wcześniej). Wzdłuż obwodnicy podaje się informację lokalną o dojeździe do centrum, na każdym skrzyżowaniu wprowadzającym ruch do obszaru położonego wewnątrz niej.

(2) Informacja o centrum powinna być także podawana wzdłuż poszczególnych dróg przelotowych i kierunkowych, na których stosuje się oznakowanie drogowskazowe, począwszy od pierwszych skrzyżowań za granicą obszaru zabudowanego.

(3) Na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach zlokalizowanych na skrzyżowaniu drogi przelotowej lub docelowej (również z obwodnicą) nazwy miejscowości, do których prowadzony jest ruch, podaje się w taki sposób, aby kierować jadących na najkrótszą drogę prowadzącą od tego skrzyżowania do danej miejscowości.

(4) W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość wskazania na skrzyżowaniu:

- alternatywnych dróg prowadzących do tej samej miejscowości lub
- dłuższej drogi (trasy), jeżeli uzasadniają to niekorzystne parametry techniczne lub warunki ruchu na najkrótszej drodze prowadzącej do danej miejscowości.

(5) Jeżeli odległości te są zbliżone, wówczas o wyborze kierunku decyduje krótszy czas przejazdu wynikający z parametrów drogi i warunków ruchu.

(6) Na skrzyżowaniach wzdłuż obwodnicy stosuje się napis "Tranzyt" i numery dróg prowadzących danym odcinkiem obwodnicy, a na kierunkach wyjazdowych z obwodnicy, nazwę miejscowości kierunkowej z numerem drogi.

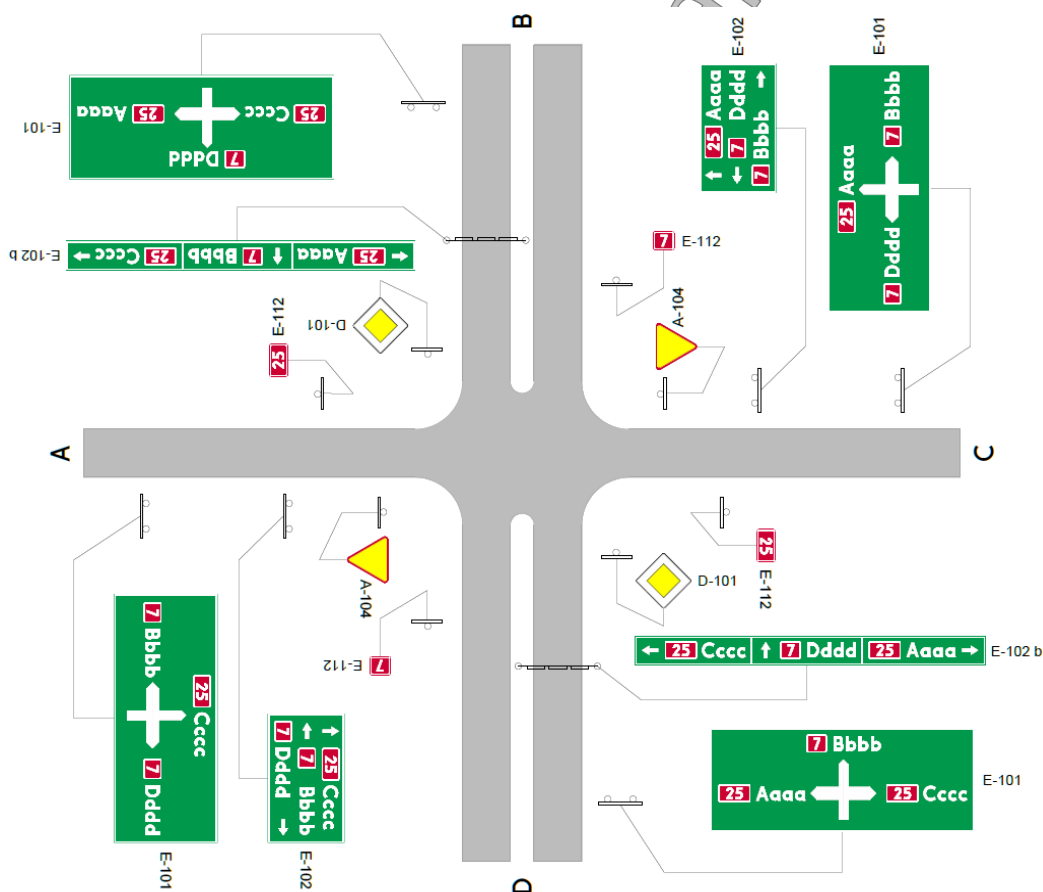
(7) Za skrzyżowaniami obwodnicy z drogami wylotowymi można nie stosować znaków szlaku drogowego. Zamiast nich można powtórzyć napis "Tranzyt".

(8) Informację lokalną stosuje się w zależności od potrzeb i warunków miejscowych według zasad określonych w dalszej części opracowania w odrębnym podpunkcie. Na drogach innych niż przełotowe lub docelowe, doprowadzających ruch do obwodnicy, stosuje się znaki E-105 "obwodnica".

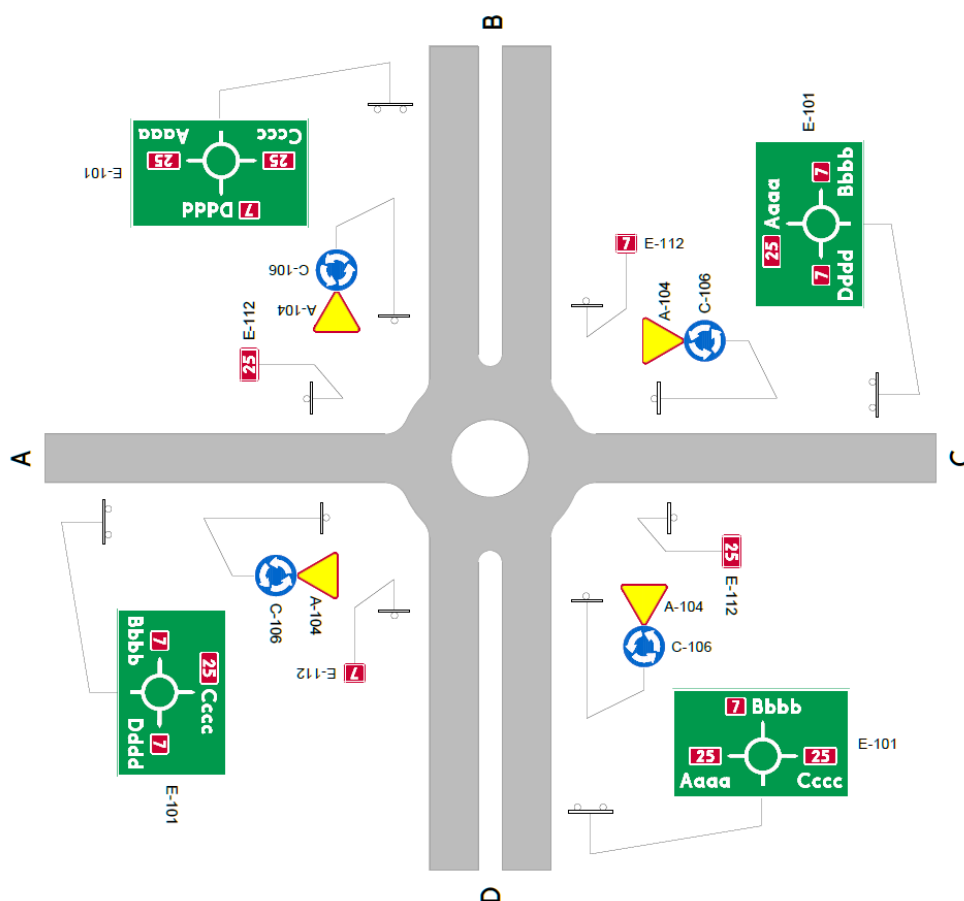
5.5.2. Stosowanie znaków kierunku na skrzyżowaniach w miastach

Skrzyżowania dróg układu podstawowego między sobą.

- (1) Do oznakowania drogowego układu podstawowego stosuje się:
  - a) tablice przeddrogowskazowe, jeżeli są przewidziane dla danego skrzyżowania,
  - b) drogowskazy tablicowe (można ich nie stosować na skrzyżowaniach o ruchu okrężnym),
  - c) znaki z numerem drogi - za skrzyżowaniami.
- (2) Na skrzyżowaniach z ruchem okrężnym, zamiast tablic przeddrogowskazowych, można stosować drogowskazy tablicowe umieszczane nad jezdnią.

Rys. 5.5.16. Oznakowanie skrzyżowania dróg przełotowych

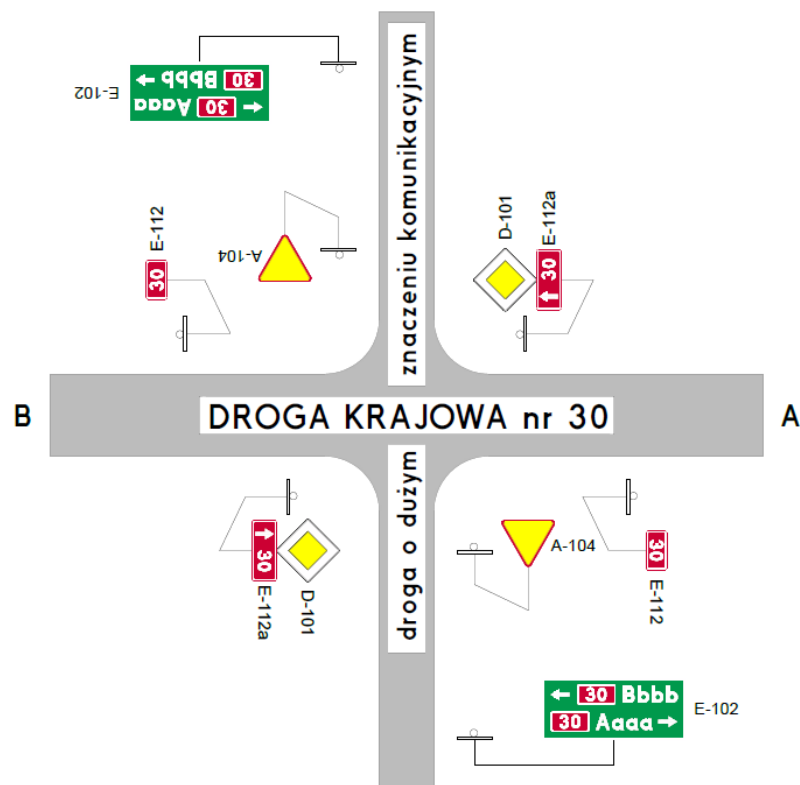
Rys. 5.5.17 Oznakowanie skrzyżowania o ruchu okrężnym dróg przelotowych.

Skrzyżowania dróg układu podstawowego z innymi drogami o dużym znaczeniu komunikacyjnym

(1) W miastach podzielonych na dzielnice znaczna część ulic nawet mających duże znaczenie komunikacyjne nie wchodzi w skład dróg układu podstawowego, na których stosuje się oznakowanie drogowskazowe podające nazwy miejscowości. Są to ulice stanowiące połączenia międzyczelnicowe i wewnątrz dzielnicowe lub dojazdy do obiektów charakterystycznych w danym mieście.

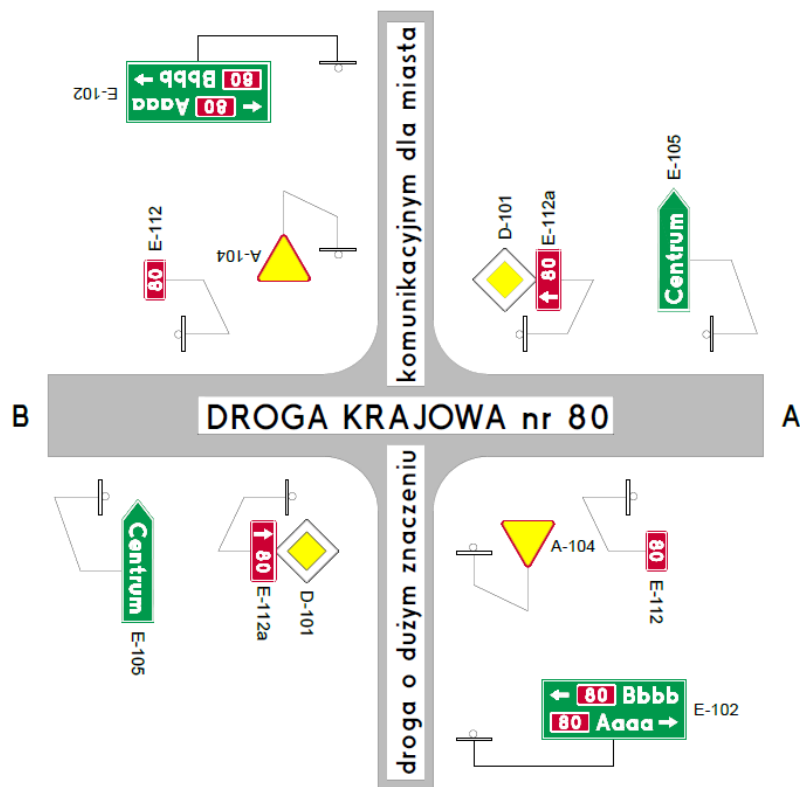
(2) Na skrzyżowaniach dróg układu podstawowego z tymi drogami stosuje się:

- a) na drogach układu podstawowego znaki z numerem drogi (przed i za skrzyżowaniem) lub z napisem "Tranzyt"; dopuszcza się stosowanie drogowskazów zawierających informację o dojeździe do centrum lub inną informację lokalną,
- b) na drogach o dużym znaczeniu komunikacyjnym:
  - tablice przeddrogowskazowe, jeżeli są przewidziane dla danego skrzyżowania,
  - drogowskazy tablicowe lub drogowskazy w kształcie strzały do miejscowości, wskazujące numer drogi.

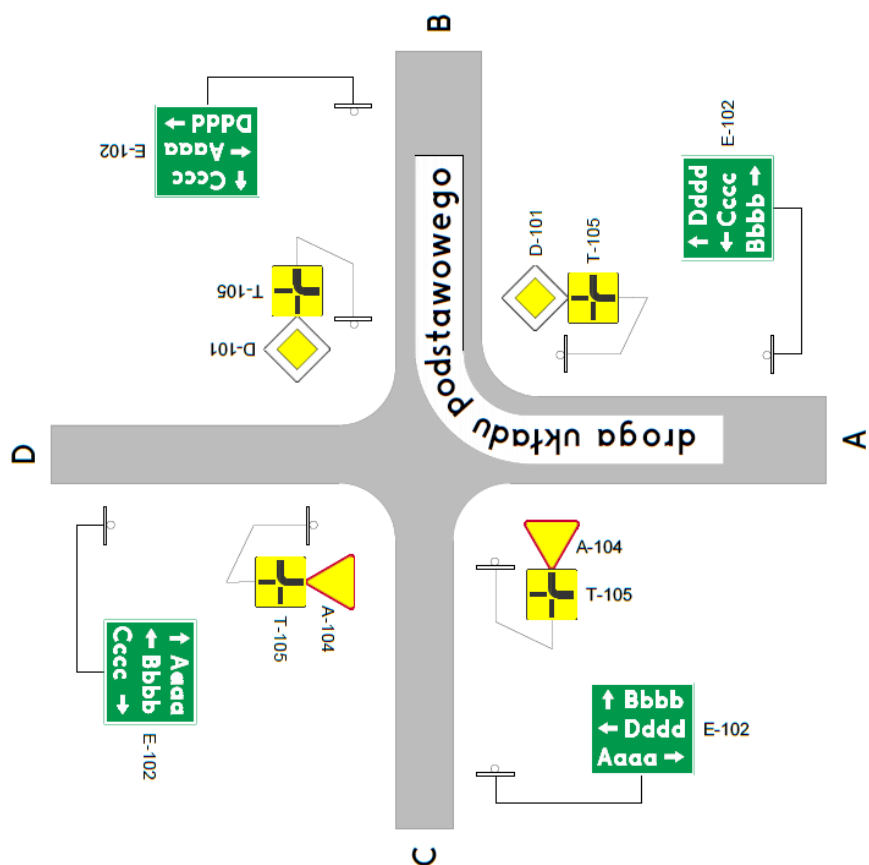
Rys. 5.5.18. Przykład oznakowania drogowaskazowego na skrzyżowaniu drogi przełotowej z inną drogą o dużym znaczeniu komunikacyjnym dla miasta.

(3) Jeżeli droga przecinająca drogę układu podstawowego (lub dochodząca do niej) prowadzi ruch do centrum lub obiektów charakterystycznych, o których należy poinformować kierujących, to na drodze stanowiącej układ podstawowy umieszcza się przed skrzyżowaniem drogowaskazy tablicowe lub w kształcie strzały zawierające informację lokalną.

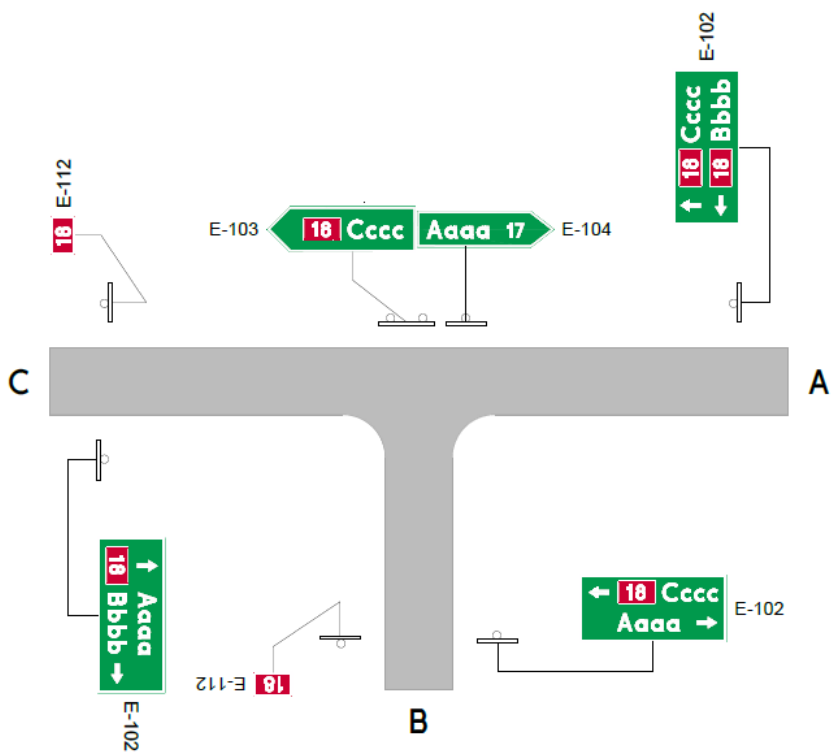
Rys. 5.5.19. Sposób podania informacji lokalnej przed skrzyżowaniem na drodze krajowej

(4) Jeżeli droga układu podstawowego zmienia swój kierunek na skrzyżowaniu to na wszystkich drogach przed skrzyżowaniem stosuje się drogowskazy tablicowe.

Rys. 5.5.20. Oznakowanie skrzyżowania, na którym droga układu podstawowego zmienia kierunek.

(5) Na skrzyżowaniach typu "T" lub "Y" dopuszcza się stosowanie drogowskazów w kształcie strzały.

Rys. 5.5.21. Zastosowanie drogowskazów w kształcie strzały na skrzyżowaniu typu "T"

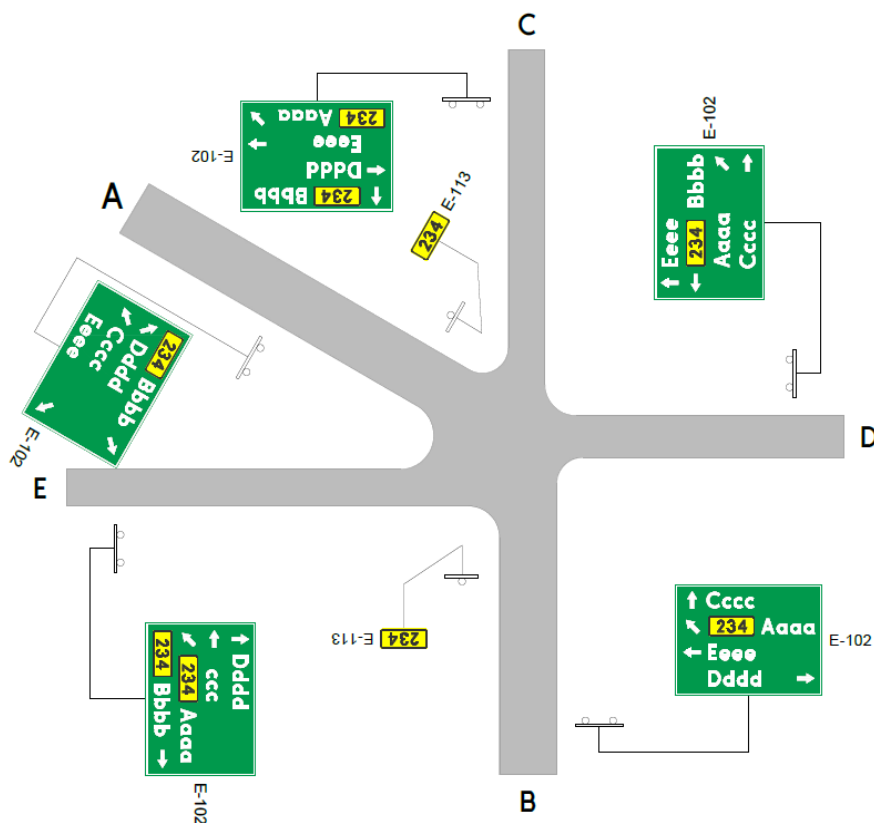

(6) Jeżeli wzdłuż drogi układu podstawowego prowadzonych jest kilka kierunków, wówczas na tej drodze przed skrzyżowaniem stosuje się tablice ze znakami szlaków drogowych z numerami wszystkich kierunków prowadzących tą drogą. Jeżeli liczba kierunków jest większa od dwóch, wówczas zamiast znaków szlaków drogowych z numerami dróg na tablicy umieszcza się napis "Tranzyt".

Skrzyżowania dróg układu podstawowego z innymi drogami.

(1) Na skrzyżowaniach dróg układu podstawowego z drogami niemającymi istotnego znaczenia komunikacyjnego dla miasta nie stosuje się w zasadzie informacji drogowskazowej.

(2) Jeżeli jednak przebieg drogi układu podstawowego może u kierującego budzić wątpliwości, to na tej drodze za skrzyżowaniem stosuje się znaki z numerem drogi, a na wszystkich wlotach drogowskazy tablicowe (Rys. 5.5.22).

Rys. 5.5.22. Oznakowanie skrzyżowania drogi układu podstawowego z inną drogą (lokalną miejską)

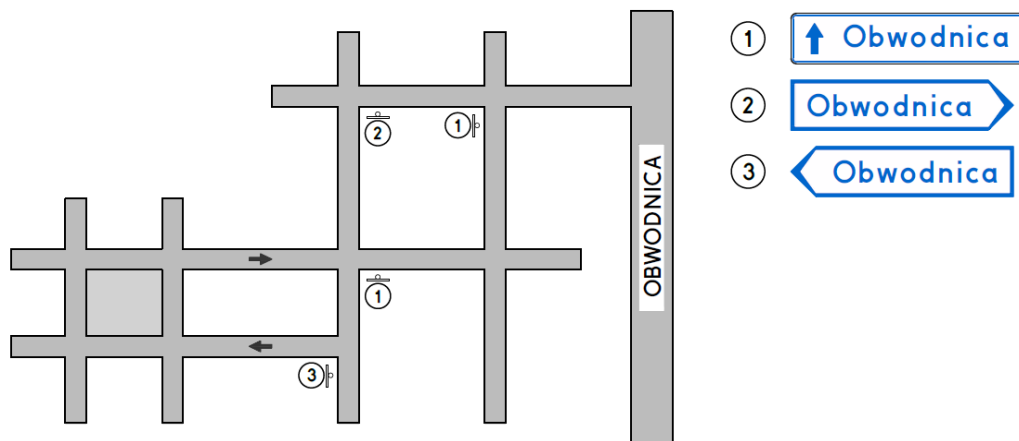
(3) Na drodze układu podstawowego dopuszcza się umieszczanie przed skrzyżowaniem drogowskazów w kształcie strzały podających informację lokalną lub turystyczną.

Skrzyżowania innego typu.

(1) W miastach podzielonych na dzielnice, w których układ komunikacyjny jest bardzo rozbudowany, a tylko część dróg stanowi podstawowy układ komunikacyjny podlegający oznakowaniu drogowskazowemu, dopuszcza się stosowanie oznakowania drogowskazowego na skrzyżowaniach innych niż opisane w punktach wcześniej.

(2) Oznakowanie to nie musi stanowić systemu, ale powinno ułatwić kierującym wyjazd z obszaru i dojazd do dróg układu podstawowego lub dojazd do obszarów lub obiektów charakterystycznych. Na skrzyżowaniach takich dróg stosuje się w zależności od potrzeb i warunków lokalnych:

- tablice przeddrogowskazowe,
- drogowskazy tablicowe lub w kształcie strzały i umieszcza na nich:
  - informację lokalną,
  - informację turystyczną,
  - nazwy miejscowości występujące na drogach układu podstawowego,
  - informację o obwodnicy, jeżeli ruch doprowadzany jest do obwodnicy.

Rys. 5.5.23. Oznakowanie drogi wyjazdowej do obwodnicy

Stosowanie informacji lokalnej.

(1) Oznakowanie dojazdu do obiektu powinno się rozpoczynać od skrzyżowania z drogą układu podstawowego podlegającą oznakowaniu drogowskazowemu i powinno być kontynuowane do miejsca, w którym kierujący nie będzie miał trudności z trafieniem do wskazanego obiektu.

(2) Drogowskazy zawierające informację lokalną należy umieszczać na skrzyżowaniach, na których trasa dojazdu zmienia kierunek lub gdy mają one skomplikowany układ geometryczny.

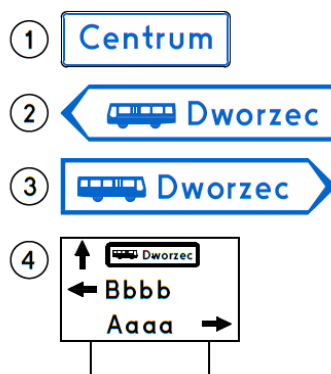
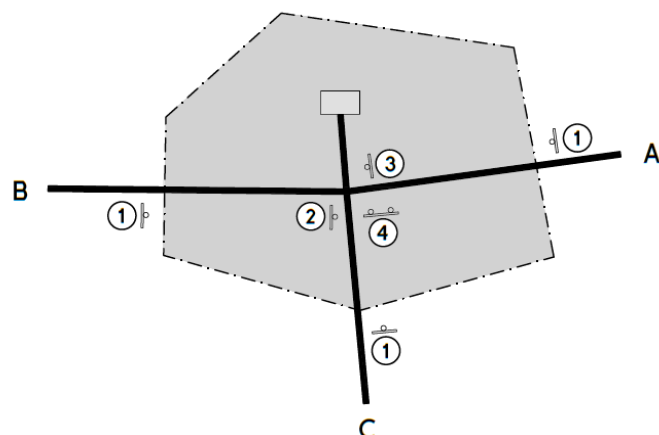
(3) Jeżeli wybrana trasa dojazdu prowadzi ruch do kilku obiektów, to informacje na drogowskazach rozmieszcza się analogicznie jak nazwy miejscowości. Informację o dojeździe do centrum podaje się w miastach, w których:

- zbiega się dowolna liczba dróg, a centrum leży poza nimi lub tylko przy niektórych z nich,
- kilka dróg zbiega się w centrum, a odległość od granicy obszaru zabudowanego do centrum wynosi ponad 4 km,
- podstawowy układ komunikacyjny jest szczególnie skomplikowany i mało czytelny,
- występuje obwodnica śródmiejska.

(4) Na granicy centrum lub dzielnicy dopuszcza się stosowanie znaku E-107. Na dalszym odcinku drogi nie stosuje się już napisu centrum lub nazwy dzielnicy, a na znakach kierunku można jedynie umieszczać inną informację lokalną lub nazwy miejscowości.

(5) Przykład oznakowania wjazdu do centrum i dojazdu do dworca autobusowego pokazano na Rys. 5.5.24.

□ - dworzec autobusowy   ▬ - obszar Centrum

Rys. 5.5.24. Oznakowanie dojazdu do dworca autobusowego wewnątrz obszaru centrum.

(6) Jeżeli istnieje potrzeba wskazania kierującego dojazdu do centrum lub dzielnicy danego miasta, na skrzyżowaniu znajdującym się, poza tym miastem, to stosuje się napis podający nazwę miasta i napis Centrum lub nazwę dzielnicy.

Rys. 5.5.25. Drogowskaz umieszczony poza miastem, wskazujący dojazd do dzielnicy miasta.

Dokument chroniony prawami autorskimi

6. Informacja kierunkowa objazdowa

6.1. Potrzeba stosowanie informacji kierunkowej objazdowej

(1) Informacje kierunkowe objazdowe stosuje się w celu bezpiecznego i czytelnego prowadzenia ruchu drogowego inną trasą niż standardowa, gdy dany odcinek drogi jest zamknięty, nieprzejezdny lub czasowo niedostępny (np. z powodu robót drogowych, wypadku, imprezy masowej).

(2) Zasadniczym celem stosowanie informacji kierunkowej objazdowej jest zapewnienie:

- a) płynności ruchu,
- b) ograniczenie chaosu i dezorientacji kierowców,
- c) zwiększenie bezpieczeństwa, poprzez wcześniejsze i jednoznaczne wskazanie alternatywnej trasy.

6.2. Proces organizacji objazdu w sieci drogowej

(1) Proces organizacji objazdu w sieci drogowej został przedstawiony na poniższym schemacie.

Rys. 6.2.1. Schemat procesu organizacji objazdu w sieci drogowej

6.2.1. Identyfikacja i określenie danych wejściowych

(1) Określenie przyczyny objazdu – identyfikacja przyczyny, dla którego wykonywany winien być objazd jest pierwszą – niezbędną czynnością pozwalającą ustalić zakres, czas obowiązywania oraz charakter objazdu (stały / czasowy) zamkniętego, a także dobrać odpowiednie rozwiązania organizacyjne.

(2) Określenie okresu zamknięcia drogi – znając przyczynę, możliwe jest ustalenie konkretnego okresu zamknięcia drogi, rozumianego jako czas obowiązywania czasowej organizacji ruchu. Okres winien wynikać z charakteru przyczyny zamknięcia drogi, harmonogramu prowadzonych prac, jak i samej lokalizacji robót.

(3) Określenie charakterystyki ruchu drogowego – obejmuje ono w szczególności natężenie i strukturę ruchu, udział pojazdów ciężkich, występowania ruchu pieszego i rowerowego oraz zmienność dobową i tygodniową. Jest ona podstawą do doboru trasy objazdu.

6.2.2. Określenie trasy objazdu

(1) Analiza bezpieczeństwa ruchu drogowego – polega na ocenie warunków geometrycznych i technicznych dróg objazdowych, istniejącej organizacji ruchu drogowego, widoczności, oraz występujących zagrożeń dla uczestników ruchu.

(2) Analiza przejezdności – polega na ocenie skrajni drogowej, szerokości jezdni, parametrów łuków, dopuszczalnych nacisków – parametrów drogi mogących mieć istotny wpływ na efektywność układu drogowego, w tym jego odporność na potencjalne blokowanie ruchu. Analiza ma na celu potwierdzenie, że trasa objazdu zapewnia bezpieczny i niezakłócony przejazd dla przewidywanej struktury ruchu, w szczególności pojazdów ciężkich i komunikacji zbiorowej.

(3) Analiza nośności nawierzchni drogowych – polega na ocenie zdolności konstrukcji nawierzchni do przenoszenia prognozowanych obciążeń ruchem, w szczególności zwiększonego udziału pojazdów ciężkich. Celem analizy jest wykluczenie ryzyka przyspieszonej degradacji nawierzchni oraz konieczności wprowadzania dodatkowych ograniczeń lub wzmocnień konstrukcyjnych.

(4) Analiza nośności obiektów inżynierskich – obejmuje weryfikację dopuszczalnych obciążeń, klas obiektów oraz obowiązujących ograniczeń tonażowych i gabarytowych. Jej celem jest potwierdzenie możliwości bezpiecznego przenoszenia przewidywanego ruchu objazdowego lub wskazania konieczności wprowadzenia ograniczeń bądź wyznaczania alternatywnej trasy.

6.2.3. Optymalizacja trasy z uwzględnieniem ochrony środowiska

(1) Unikanie obszarów o gęstej zabudowie mieszkalnej – w pierwszej kolejności dąży się do unikania prowadzenia ruchu objazdowego przez obszary o gęstej zabudowie mieszkaniowej w celu ograniczenia uciążliwości związanych z hałasem drganiami, emisją spalin oraz pogorszeniem bezpieczeństwa lokalnych użytkowników drogi. Działanie to ma na celu minimalizację negatywnego oddziaływania objazdu na warunki życia mieszkańców.

(2) Unikanie przebiegu objazdów w pobliżu szkół i szpitali - - należy dążyć do unikania przebiegu objazdu w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów wrażliwych, takich jak szkoły, przedszkola, szpitale, oraz inne placówki opieki i ochrony zdrowia. Ma to na celu ograniczenie zagrożeń dla niechronionych uczestników ruchu oraz minimalizację uciążliwości związanych z hałasem i zwiększonym natężeniem ruchu w obszarach wymagających szczególnej ochrony.

(3) Unikanie generowania zatorów w obszarach zabudowanych – obejmuje to analizę przepustowości ulic, możliwości włączeń do głównych arterii oraz planowania tak, aby ruch tranzytowy nie powodował zatorów, zwiększonych utrudnień, ani zagrożeń dla lokalnego ruchu pieszego i kołowego. Celem jest zachowanie płynności ruchu i bezpieczeństwa w miejscach zamieszkania oraz minimalizacja negatywnego wpływu objazdu na społeczność lokalną,

6.2.4. Projektowanie informacji kierunkowej

(1) Dobór rodzajów znaków – obejmuje wskazanie odpowiednich znaków drogowych, w tym w szczególności tych projektowanych indywidualnie dla danego objazdu. Celem jest zapewnienie czytelnej, jednoznacznej i zgodnej z przepisami informacji dla wszystkich użytkowników drogi.

(2) Określenie lokalizacji znaków – uwzględnia się przy tym widoczność znaków, odległość między nimi. Wskazywane są miejsca wymagające wczesnego ostrzeżenia kierowców o zmianach w organizacji ruchu.

(3) Zaprojektowanie treści znaków – obejmuje to dobór nazw miejscowości, kierunków, odległości oraz symboli zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami czytelności. Celem jest zapewnienie jednoznacznej, zrozumiałej i łatwej do odczytania informacji dla wszystkich uczestników ruchu, minimalizującej ryzyko błędnych decyzji podczas pokonywania objazdu.

(4) Optymalizacja informacji w celu zwiększenia czytelności – obejmuje ona m.in. dobór wielkości liter, układu elementów oraz ograniczenie nadmiaru informacji tak, aby kierowcy mogli szybko i jednoznacznie odczytać treść znaków podczas jazdy. Celem jest minimalizacja ryzyka nieporozumień i zapewnienie płynności oraz bezpieczeństwa ruchu na trasie objazdu.

6.2.5. Wdrożenie i nadzór

(1) Wprowadzenie oznakowania – jest zarówno formalne wdrożenie organizacji ruchu, jak i fizyczne poprzez ustawienie znaków drogowych zgodnie z projektem organizacji ruchu. Obejmuje ono również sprawdzenie poprawności montażu oznakowania oraz zapewnienie ich stabilnego i bezpiecznego montażu.

(2) Analiza widoczności – polega ona na ocenie, czy znaki są odpowiednio widoczne z wymaganej odległości, uwzględniając prędkość ruchu, warunki oświetleniowe oraz ewentualne przeszkody terenowe i elementy infrastruktury.

(3) Obserwacja i analiza warunków ruchu drogowego – obejmuje ona monitorowanie natężenia ruchu, zachowań kierowców, ewentualnych zatorów, miejsc niebezpiecznych, oraz skuteczności zastosowanej organizacji ruchu. Celem jest wprowadzenia ewentualnych korekt w celu uzyskania jak najwyższej efektywności organizacji ruchu.

(4) Obserwacja i analiza bezpieczeństwa ruchu drogowego – polega na ocenie ryzyka zdarzeń drogowych, identyfikacji miejsc niebezpiecznych oraz sprawdzeniu skuteczności zastosowanych środków organizacji ruchu. Celem jest wprowadzenie ewentualnych korekt lub dodatkowych zabezpieczeń w celu minimalizacji zagrożeń.

6.3. Zasady stosowania informacji kierunkowej objazdowej

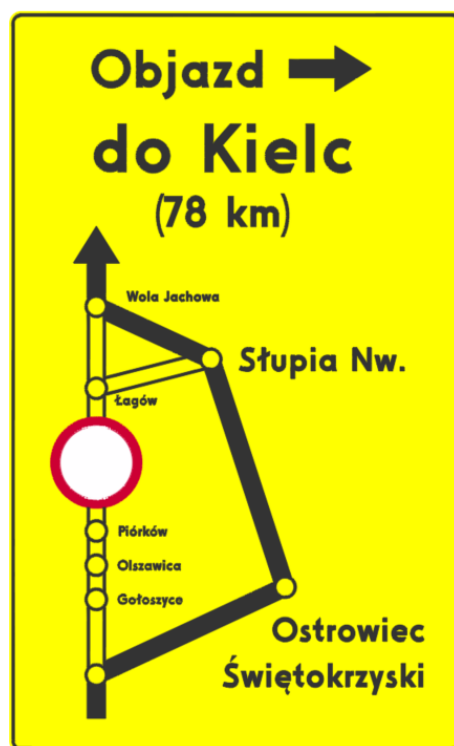
(1) Znaki objazdowe tymczasowe znaki, które konsekwentnie i jasno prowadzą kierowcę alternatywną trasą, od miejsca ostrzeżenia aż do zakończenia objazdu, zgodnie z zasadami wskazanymi na poniższym wykresie.

Rys. 6.3.1. Zasady informacji kierunkowej objazdowej

6.3.1. Wczesna informacja

(1) Wczesna informacja jest zapewniana przede wszystkim za sprawą lokalizacji znaku F-107 „Objazd w związku z zamknięciem drogi”. Stosuje się go w celu wskazania trasy objazdu sąsiednimi drogami. Znak ten zasadniczo umieszcza się przed odcinkiem drogi zamkniętej dla ruchu lub o ograniczonym ruchu, w odległości od 20 m do 100 m od początku objazdu (miejsca, w którym pojazd opuszcza dotychczasową drogę). Możliwe jest umieszczenie znaku w innej odległości jeżeli będzie to korzystniejsze pod względem odczytu jej treści lub pod względem bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Rys. 6.3.2. Przykład znaku F-107 - objazd w związku z zamknięciem drogi

(2) Występują różne odmiany znaku F-107. Projektuje się go indywidualnie w dostosowaniu do potrzeb wynikających z warunków lokalnych, a zwłaszcza długości objazdu i jego przebiegu. Treść znaku powinna w możliwie uproszczony sposób pokazywać przebieg trasy objazdowej. Pożądane jest wskazywanie numerów dróg, którymi trasa objazdowa jest prowadzona, numerów węzłów, nazw miejscowości pośrednich lub nazw ulic. Odcinki dróg, po których odbywa się objazd, oznaczają się pełną linią szeroką, a odcinki zamknięte dla ruchu przelotowego - dwiema liniami cienkimi. Tło znaku jest barwy żółtej, zaś zasadnicza większość informacji przedstawionych na tablicy jest barwy czarnej.

(3) Jeżeli trasa objazdu przebiega drogami krajowymi i wojewódzkimi, na znaku F-107 należy podać numery tych dróg.

(4) Najważniejszą informacją na znaku F-107 jest wskazanie zamkniętego odcinka drogi, który najczęściej oznaczany jest znakiem B-101.

(5) Znaki F-107 stosuje się również, gdy na odcinkach dróg o nieodpowiedniej szerokości lub nośności obiektów inżynierskich nie może być dopuszczony ruch określonych pojazdów. Zamiast znaku B-101 umieszcza się wówczas znak zakazu wjazdu pojazdów o symbolu przedstawionym na znaku.

(6) Możliwe jest wskazanie długości prowadzonego objazdu na licu znaku F-107.

6.3.2. Ciągłość oznakowania

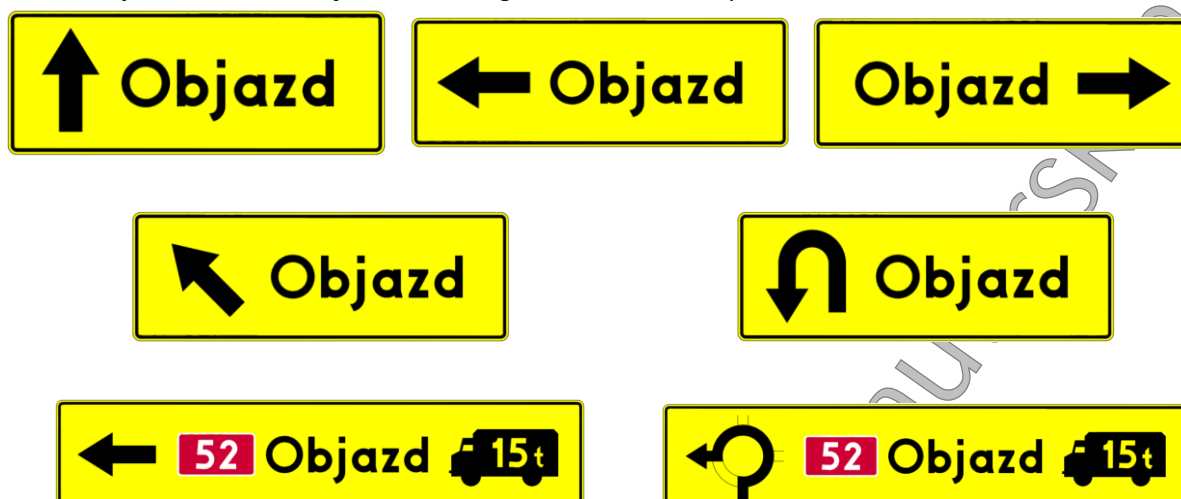
(1) Kierowca musi być prowadzony krok po kroku aż do powrotu na trasę zasadniczą

(2) Ciągłość oznakowania na trasie objazdu zapewniana jest dzięki stosowaniu żółtych znaków prowadzących na drodze objazdowej – F-108. Stosuje się je do wskazywania przebiegu trasy objazdu w związku z zamknięciem lub ograniczeniem drogi dla ruchu i koniecznością zorganizowania trasy objazdu sąsiednimi drogami. Najważniejszym elementem znaku jest czarna strzałka z czarnym napisem „Objazd”. Dalszy opis objazdu występujący na znaku uzależniony od jego rodzaju i funkcji którą w pełni on w układzie transportowym.

(3) Znaki F-108 umieszcza się na wszystkich skrzyżowaniach, na których kierujący, poruszający się po trasie objazdowej, powinien zmienić kierunek jazdy oraz innych skrzyżowaniach, na których kierujący może mieć wątpliwości, co do przebiegu trasy objazdu.

(4) Znak ten może występować w wielu odmianach, które powinny być dostosowane do przebiegu drogi objazdowej na skrzyżowaniu. Strzałki na znakach prowadzących objazd powinny być umieszczane zgodnie z zasadami, z jakimi umieszcza się strzałki na drogowskazach tablicowych.

Rys. 6.3.3. Przykłady znaków F-108

(5) W przypadku objazdu związanego z zamknięciem drogi krajowej lub wojewódzkiej, na znakach F-108 umieszcza się numery drogi, której objazd dotyczy. Jeżeli objazd dotyczy tylko pewnego rodzaju pojazdów lub pojazdów o określonej dopuszczalnej masie całkowitej, to na znakach F-108 umieścić należy symbol tego pojazdu wraz z podaniem jego DMC. Dla dróg pozostałych, dopuszcza się stosowanie na znakach F-9 nazw miejscowości, do których objazdy prowadzą lub numerów węzła, w przypadku nakładania się dwóch lub kilku tras objazdowych dla tych dróg.

(6) W przypadku skrzyżowań o skomplikowanym kształcie, kiedy istnieje uzasadniona obawa, że podana informacja o objeździe może nie być dobrze zrozumiała, dopuszcza się powtórzenie znaku F-108 za skrzyżowaniem ze strzałką „na wprost” – jako potwierdzenie trasy objazdu. Znaki potwierdzające trasę objazdu sytuować należy zgodnie z zasadami sytuowania znaków z numerem drogi.

6.3.3. Czytelnie i jednoznacznie

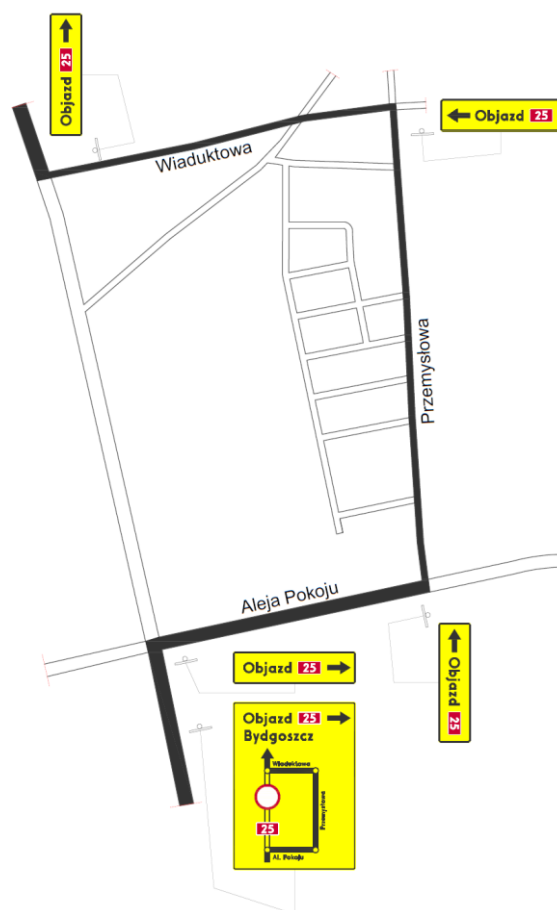
(1) Znaki dotyczące informacji kierunkowej objazdowej winny być lokalizowane bez sprzecznych informacji ze znakami stałymi. Jeżeli prowadzony jest objazd drogi, która jest zamknięta, nazwę kierunkową z zamkniętego odcinka drogi należy przenieść na oznakowanie kierunkowe objazdowe. Wówczas miejscowości kierunkowe na zamkniętym odcinku drogi winny być zastąpione, przekreślone, aby nie występowały one w sprzeczności z oznakowaniem projektowanym.

(2) Uzupełniając do stosowania oznakowania F-107 i F-108 należy stosować również oznakowanie zakazujące ruchu / wjazdu / skrętu oraz nakazujące skrętu, którego celem jest prawidłowe poprowadzenia ruchu na trasie objazdu. Dotyczy to również oznakowania uprzedzającego. Powyższe dotyczy przede wszystkim oznakowania:

- a) B-101 Zakaz ruchu w obu kierunkach,
- b) B-102 Zakaz wjazdu,
- c) B-109/a Zakaz skrętu w kierunku wskazanym na znaku,
- d) C-101 – C-105 Nakazy jazdy przed/za znakiem w kierunku wskazanym na znaku,
- e) F-104/a - Uprzedzenie o zakazie.

6.3.4. Jednolicie

(1) Należy stosować tę samą kolorystykę, symbole i kierunek na całej trasie objazdu począwszy od znaku F-107 i następujących po sobie F-108 po zakończenie objazdu.

Rys. 6.3.4. Przykład stosowania jednolitych treści na oznakowaniu F-107 i F-108.

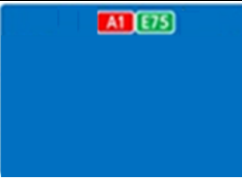

6.3.5. Tymczasowo

(1) Po zakończeniu utrudnień oznakowanie musi być usunięte, aby nie kolidowało ze stałą organizacją ruchu i nie wprowadzało w błąd użytkowników drogi.

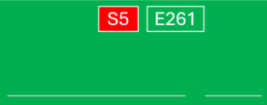

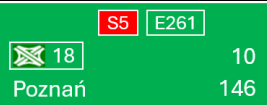

**ZAŁĄCZNIK. DOBÓR NAZW MIEJSCOWOŚCI PO SZCZEGÓŁOWEJ
ANALIZIE ICH ZNACZENIA KOMUNIKACYJNEGO I GOSPODARCZEGO.**

Dokument chroniony prawami autorskimi

Dokument chroniony prawami autorskimi

Algorytm doboru miejscowości kierunkowych na tablicy szlaku drogowego					
KROK	Opis działania:			Wynik działania:	Przykład dla drogi klasy A, którą poprowadzona jest droga klasy S wraz ze wskazaniem dodatkowej miejscowości znajdującej się przy innej drodze
1:	Dobór nazw miejscowości możliwy po szczegółowej analizie ich znaczenia komunikacyjnego i gospodarczego Jaki jest nr drogi krajowej*? Jaki jest nr szlaku międzynarodowe? *w przypadku, gdy drogą poprowadzone są inne drogi jest to droga krajowa o najniższym numerze. Zamiast nr drogi krajowej możliwe jest zastosowanie nr drogi wojewódzkiej o dużym znaczeniu			W górnej części tablicy wprowadź nr znak z nr drogi krajowej oraz znak nr szlaku międzynarodowego (jeżeli występuje). Zamiast nr drogi krajowej możliwe jest zastosowanie nr drogi wojewódzkiej o ważnym znaczeniu.	
2:	Jeżeli analizowaną drogą jest:			↓ Wprowadź odpowiednie tło tablicy	
	a. droga ogólnodostępna, inna niż droga ekspresowa, wówczas lico znaku jest o tle barwy zielonej.	b. droga ekspresowa, wówczas lico znaku jest o tle barwy zielonej.	c. autostrada, wówczas lico znaku jest o tle barwy niebieskiej.		
3:	Czy tą drogą poprowadzony jest odcinek innej lub innych dróg? Jeśli nie, przejdź do kroku 4. Jeżeli odcinek tej drogi jest o wspólnym przebiegu 2 dróg – przejdź do kroku 11 Jeżeli odcinek tej drogi jest o wspólnym przebiegu więcej niż 2 dróg – przejdź do korku 17.			W zależności od opisu przejdź do korku 4, 11, 18	
4:	W zasadniczej części tablicy maksymalna liczba miejscowości jest taka, aby liczba wierszy podających ich nazwy nie przekroczyła 4	W zasadniczej części tablicy maksymalna liczba miejscowości jest taka, aby liczba wierszy podających ich nazwy nie przekroczyła 4	W zasadniczej części tablicy maksymalna liczba miejscowości jest taka, aby liczba wierszy podających ich nazwy nie przekroczyła 3	W części zasadniczej tablicy wprowadzać maksymalną liczbę miejscowości do 4 dla dróg ogólnodostępnych oraz dróg ekspresowych, a także 3 dla autostrad	
5:		W zasadniczej części tablicy na pierwszy miejscu wprowadź symbol i nr najbliższego węzła, który nie wlicza się do maksymalnej liczby miejscowości	W zasadniczej części tablicy na pierwszy miejscu wprowadź symbol i nr najbliższego węzła, który nie wlicza się do maksymalnej liczby miejscowości.	W zasadniczej części tablicy dopisać symbol, nr węzła oraz odległość do niego	
6:	Wiersz górny części zasadniczej (poniżej symbolu i nr węzła drogowego, jeżeli występuje) to nazwa najbliższej miejscowości stanowiącej siedzibę gminy lub powiatu, miejscowości o znaczeniu turystycznym, miejscowości na skrzyżowaniu z drogą krajową lub wojewódzką lub nazwa miejscowości kierunkowej			Wprowadź nazwę miejscowości wraz z odległością w wierszu górnym (poniżej węzła drogowego, jeżeli występuje)	
7:	Wiersz dolny części zasadniczej to nazwa przejścia granicznego, jeżeli szlak prowadzi do granicy UE, lub nazwa miasta sąsiedniego państwa, jeżeli szlak prowadzi do sąsiedniego państwa należącego do strefy Schengen, albo nazwę miasta kierunkowego,			Wprowadź nazwę miejscowości wraz z odległością w wierszu dolnym	
8:	Wiersz pośredni części zasadniczej to nazwa miasta o znaczeniu administracyjnym, turystycznym lub komunikacyjnym, w tym nazwę miasta kierunkowego, jeżeli nie jest podawane w wierszu dolnym lub górnym.			Wprowadź nazwę miejscowości pośredniej wraz z odległością, jeżeli jest na nią zapotrzebowanie	

9.	Kolejny wiersz pośredni części zasadniczej to nazwa miasta o znaczeniu administracyjnym, turystycznym lub komunikacyjnym, w tym nazwę miasta kierunkowego, jeżeli nie jest podawane w wierszu dolnym lub górnym, a także wcześniejszym pośrednim.			Zakończyłeś działania dla autostrady. Dla pozostałych dróg możliwe jest zastosowanie kolejnej miejscowości pośredniej. Jeżeli jest na nią zapotrzebowanie – wprowadź ją.	
10.	Osiągnięto limit miejscowości w części zasadniczej tablicy szlaku drogowego. 'Czy zasadne jest umieszczenie nazwy miejscowości znajdującej się przy innej drodze? Jeśli nie, to działania związane z projektowaniem tablicy szlaku drogowego zostały zakończone. Jeśli tak, to pod wierszem dolnym wprowadź białą linię, a poniżej nazwę miejscowości znajdującej się przy innej drodze.			Zakończ działania z projektowaniem tablicy szlaku drogowego lub wprowadź nazwę miejscowości znajdującej się przy innej drogi wraz z jej numerem (po lewej stronie nazwy miejscowości) i odległością. Następnie zakończ działania.	
11.	Realizacja w przypadku, gdy nastąpiło przejście z kroku 3:				Przykład 2 dróg o wspólnym przebiegu (A i S) oraz dodatkowej miejscowości znajdującej się przy innej drodze
12.	W zasadniczej części tablicy z uwagi na przebieg 2 dróg maksymalna liczba miejscowości jest taka, aby liczba wierszy podających ich nazwy nie przekroczyła 2	W zasadniczej części tablicy z uwagi na przebieg 2 dróg maksymalna liczba miejscowości jest taka, aby liczba wierszy podających ich nazwy nie przekroczyła 2	W zasadniczej części tablicy z uwagi na przebieg 2 dróg maksymalna liczba miejscowości jest taka, aby liczba wierszy podających ich nazwy nie przekroczyła 2	W części zasadniczej tablicy można wprowadzić maksymalną liczbę miejscowości do 2	
13.		W zasadniczej części tablicy na pierwszy miejscu wprowadź symbol i nr najbliższego węzła, który nie wlicza się do maksymalnej liczby miejscowości	W zasadniczej części tablicy na pierwszy miejscu wprowadź symbol i nr najbliższego węzła, który nie wlicza się do maksymalnej liczby miejscowości	W zasadniczej części tablicy dla drogi o najniższym numerze dopisać symbol, nr węzła oraz odległość do niego	
14.	Wiersz górny części zasadniczej (poniżej symbolu i nr węzła drogowego, jeżeli występuje) dla drogi o najniższym numerze to miejscowość najbliższa			W wierszu górnym części zasadniczej dla drogi o najniższym numerze wprowadź nazwę miejscowości najbliższej	
15.	Wiersz dolny części zasadniczej dla drogi o najniższym numerze to miejscowość kierunkowa.			W wierszu dolnym części zasadniczej dla drogi o najniższym numerze wprowadź nazwę miejscowości kierunkowej	
16.	Tablicę poniżej miejscowości kierunkowej dla drogi o najniższym numerze oddziel białą linią. Poniżej wprowadź kolejno analogiczne informacje o drodze o numerze wyższym.			Wykonaj w sposób analogiczny dla drogi o numerze wyższym KROK 1 > KROK 2 > KROK 12 > KROK 14 > KROK 15.	
17.	Czy zasadne jest umieszczenie nazwy miejscowości znajdującej się przy innej drodze? Jeśli nie, to działania związane z projektowaniem tablicy szlaku drogowego zostały zakończone. Jeśli tak, to pod wierszem dolnym drogi o najwyższym numerze wprowadź białą linię, a poniżej nazwę miejscowości znajdującej się przy innej drodze wraz z jej numerem i odległością.			Zakończ działania z projektowaniem tablicy szlaku drogowego lub wprowadź nazwę miejscowości znajdującej się przy innej drogi wraz z jej numerem (po lewej stronie nazwy miejscowości) i odległością. Następnie zakończ działania.	

18.	Realizacja w przypadku, gdy nastąpiło przejście z KROKU 3:				Przykład odcinka 3 dróg o wspólnym przebiegu oraz dodatkowej miejscowości znajdującej się przy innej drodze
					
19.	W zasadniczej części tablicy z uwagi na przebieg więcej niż 2 dróg maksymalna liczba miejscowości wynosi 1	W zasadniczej części tablicy z uwagi na przebieg więcej niż 2 dróg maksymalna liczba miejscowości wynosi 1	W zasadniczej części tablicy z uwagi na przebieg więcej niż 2 dróg maksymalna liczba miejscowości wynosi 1	W części zasadniczej tablicy wprowadzać maksymalną liczbę miejscowości do 1	
20.		W zasadniczej części tablicy na pierwszy miejscu wprowadź symbol i nr najbliższego węzła, który nie wlicza się do maksymalnej liczby miejscowości	W zasadniczej części tablicy na pierwszy miejscu wprowadź symbol i nr najbliższego węzła, który nie wlicza się do maksymalnej liczby miejscowości	W zasadniczej części tablicy dla drogi o najniższym numerze dopisać symbol, nr węzła oraz odległość do niego	
21.	Dla drogi o najniższym numerze jedyna miejscowość to miejscowość kierunkowa	Dla drogi o najniższym numerze jedyna miejscowość to miejscowość kierunkowa	Dla drogi o najniższym numerze jedyna miejscowość to miejscowość kierunkowa	Wprowadź miejscowość wraz z odległością dla drogi o najniższym numerze	
22.	Tablicę poniżej miejscowości kierunkowej dla drogi o najniższym numerze oddziel białą linią. Poniżej wprowadź kolejno analogiczne informacje o drogach o numerach wyższych.			Wykonaj w sposób analogiczny kolejno dla każdej drogi o numerach kolejno wyższych: KROK 1 > KROK 2 > KROK 19 > KROK 21.	
23.					
	Czy zasadne jest umieszczenie nazwy miejscowości znajdującej się przy innej drodze? Jeśli nie, to działania związane z projektowaniem tablicy szlaku drogowego zostały zakończone. Jeśli tak, to pod wierszem dolnym drogi o najwyższym numerze wprowadź białą linię, a poniżej nazwę miejscowości znajdującej się przy innej drodze.				Zakończ działania z projektowaniem tablicy szlaku drogowego lub wprowadź nazwę miejscowości znajdującej się przy innej drogi wraz z jej numerem (po lewej stronie nazwy miejscowości) i odległością. Następnie zakończ działania.